

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ “ศึกษาการบริหารจัดเก็บค่าน้ำ”
(ภาคผนวก เล่มที่ 2)

โดย

รศ.ดร.ชูชีพ พิพัฒน์ศิริ

และคณะ

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ “ศึกษาการบริหารจัดเก็บค่าน้ำ”

คณะผู้วิจัย

สังกัด

1. รศ.ดร.ชูชีพ พิพัฒน์ศิริ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. ผศ.ดร.ศุภชาติ สุขารมณ์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
3. รศ.ดร.กอบเกียรติ ผ่องบุผิ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
4. นายวิรัตน์ ขาวอุปถัมภ์	กรมชลประทาน
5. นายทวิวงศ์ เทียนเสรี	กรมชลประทาน

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
ชุดโครงการ วิจัยด้านการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

สารบัญภาคผนวก

หน้า

เล่มที่ 1

ภาคผนวก ก. ข้อมูลพื้นฐานของโครงการชลประทานที่ศึกษา และโครงการชลประทานที่ศึกษา

โครงการอ่างเก็บน้ำคลองสามสิบ	ก-01-1
โครงการอ่างเก็บน้ำดอกกราย	ก-02-1
โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำพระเพลิง	ก-03-1
โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโตน้อย	ก-04-1
โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาน้ำฮูน	ก-05-1
โครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองจำไทร-หอยโข่ง และโครงการพัฒนาลุ่มน้ำคลองหลา	ก-06-1

เล่มที่ 2

โครงการอ่างเก็บน้ำป่าพะยอม และฝายบ้านพร้าว	ก-07-1
โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัด	ก-08-1
โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่วัง-กิวลม	ก-09-1
โครงการอ่างเก็บน้ำยางชุม	ก-10-1
โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษากระเสียว	ก-11-1
โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี	ก-12-1

สารบัญภาคผนวก (ต่อ)

	หน้า
เล่มที่ 3	
ภาคผนวก ข. ข้อมูลต้นทุนการจัดหาน้ำของโครงการชลประทานที่ศึกษา	ข-1
ภาคผนวก ค. จำนวนโครงการชลประทานที่ประกาศทางน้ำชลประทาน และออกกฎกระทรวงเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานตาม พรบ. การชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518	ค-1
ภาคผนวก ง. การประกาศทางน้ำชลประทาน (ประกาศกฎกระทรวง และกฎกระทรวง)	ง-1
ภาคผนวก จ. เอกสารประกอบการบรรยาย : หลักสูตร เงินทุนหมุนเวียน เพื่อการชลประทาน	จ-1
ภาคผนวก ฉ. แบบสอบถาม	ฉ-1

โครงการอ่างเก็บน้ำป่าพะยอม และ ฝ่ายบ้านพร้าว (07)

โครงการ อ่างเก็บน้ำป่าพะยอมและฝายบ้านพร้าว (07)

1. ประวัติความเป็นมาของโครงการ

ในปี พ.ศ. 2504 นายอำเภอ ร่องเงิน และนายเอี่ยม รัตนเกษตร ได้ทำหนังสือยื่นต่อประธานสภาจังหวัดพัทลุง ขอให้ทางจังหวัดพัทลุงทำการก่อสร้างโครงการชลประทานในบริเวณคลองบ้านพร้าว เขตอำเภอควนขนุน ซึ่งมีแหล่งน้ำไหลมาจากคลองป่าพะยอม บริเวณเทือกเขาแก้ว เทือกเขานครศรีธรรมราช แต่ทางจังหวัดไม่สามารถดำเนินการได้ ดังนั้น นายอำเภอ ร่องเงิน และนายเอี่ยม รัตนเกษตร จึงได้ทำหนังสือถึงกรมชลประทาน ขอให้พิจารณาดำเนินการก่อสร้างโครงการชลประทานบ้านพร้าวประกอบกับแผนแม่บทของกรมชลประทานที่มีการพัฒนาลุ่มน้ำในภาคใต้ กรมชลประทานจึงได้พิจารณาเห็นสมควรดำเนินการได้ในปี พ.ศ. 2505 ต่อมาได้มีการออกแบบและดำเนินการก่อสร้างตัวฝายในปี พ.ศ. 2512 ก่อสร้างแล้วเสร็จในปีเดียวกัน และก่อสร้างระบบแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2522 โดยมีงบประมาณในการก่อสร้างทั้งตัวฝายและระบบส่งเป็นจำนวน 41.00 ล้านบาท สามารถส่งน้ำช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูกได้จำนวน 35,000 ไร่

ต่อมาปี พ.ศ. 2524 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงดำริว่าในเขตจังหวัดพัทลุงมีโครงการชลประทานอยู่ทั่วไป แต่ไม่มีแหล่งน้ำที่จะเข้าไปช่วยโครงการชลประทานต่างๆ จึงดำริให้กรมชลประทานนำไปพิจารณา

ปี พ.ศ. 2531 กรมชลประทานได้พิจารณาสรางอ่างเก็บน้ำบริเวณเทือกเขาแก้ว บ้านวังเลน ตำบลเกาะเต่า อำเภอป่าพะยอม เพื่อเป็นแหล่งน้ำส่งให้ฝายคลองบ้านพร้าว

2. วัตถุประสงค์โครงการ

1. เป็นแหล่งกักเก็บน้ำไว้เสริมการเพาะปลูกทั้งในฤดูฝนและฤดูแล้งของพื้นที่ส่งน้ำของฝายป่าพะยอม
2. จัดหาน้ำให้ราษฎรพื้นที่ส่งน้ำ และบริเวณได้อ่างเก็บน้ำก่อนถึงฝายป่าพะยอม เพื่ออุปโภค-บริโภค
3. เป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ และเกษตรกรรมรายได้จากการประมงเพิ่มเติม
4. กักเก็บน้ำ เพื่อบรรเทาป้องกันอุทกภัย

3. สถานที่ตั้งของโครงการ

โครงการชลประทานบ้านพร้าวตั้งอยู่ที่บ้านไผ่ขาม หมู่ที่ 5 ตำบลเกาะเต่า อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง พิกัด 47 NPJ 007-656 แผนที่ระวาง 4924 I มีอาณาเขตติดต่อดังนี้ ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง และ ตำบลรอนทาก อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลชะมวง ตำบลปันแต อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ทิศตะวันออก ติดต่อกับทางรถไฟสายใต้ ตำบลแหลมตโนด อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง และทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลเกาะเต่า อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง ดังแผนที่แสดงอาณาเขตในหัวข้อลักษณะทางวิศวกรรมของโครงการ

4. ลักษณะพื้นที่โครงการ

โครงการสามารถส่งน้ำช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูกในเขต ตำบลเกาะเต่า ตำบลป่าพะยอม ตำบลบ้านพร้าว อำเภอป่าพะยอม, ตำบลแหลมตโนด อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง, ตำบลรอนทาก อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช มีพื้นที่โครงการทั้งหมด 44,645 ไร่ เป็นพื้นที่ชลประทาน (พื้นที่ชลประทาน คือ พื้นที่ที่ได้รับประโยชน์จากการส่งน้ำของโครงการตามที่ยกแบบไว้ รวมทั้งพื้นที่ป้องกันน้ำท่วมด้วย) 35,700 ไร่ แยกเป็น พื้นที่ชลประทานในจังหวัดพัทลุง 31,700 ไร่ และ พื้นที่ชลประทานจังหวัดนครศรีธรรมราช 4,000 ไร่ โดยเป็นพื้นที่ชลประทานทั้งหมดเป็นพื้นที่ชลประทานระดับที่ 2

5. การใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทานและที่ดินในเขตพื้นที่ชลประทาน

สภาพพื้นที่ของโครงการชลประทานบ้านพร้าวมีลักษณะเป็นที่ราบสูงทางด้านทิศตะวันตก และที่ราบลุ่มทางทิศตะวันออกจดทะเลสาบสงขลา ดังนั้นสภาพดินส่วนใหญ่จึงเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายแห้ง หรือดินร่วนปนดินเหนียว ซึ่งเหมาะสมในการปลูกข้าว พืชไร่และไม้ผล

พื้นที่ทำการเกษตรในเขตโครงการบ้านพร้าวแบ่งออกเป็น 2 ผัง คือ พื้นที่ฝั่งขวา 20,060 ไร่ และพื้นที่ฝั่งซ้าย 15,640 ไร่ รวมพื้นที่ทั้งหมด 35,700 ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้เพาะปลูกประมาณร้อยละ 76 ทำสวนยาง ผลไม้ ไร่นาสวนผสม เลี้ยงปลาร้อยละ 26 ในฤดูฝนนิยมปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมือง เช่น ข้าวเล็บนก ข้าวหอมลิ้น ข้าวแก่นจันทร์ และข้าวมาเลย์ มีผลผลิตเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 500-600 กิโลกรัมต่อไร่ ส่วนในฤดูแล้งมีการปลูกข้าวพันธุ์ กข. และพืชไร่เล็กน้อย เช่น ถั่วเขียว ข้าวโพดฝักอ่อน สำหรับข้าวนาปีผลผลิตเฉลี่ย 600 กิโลกรัมต่อไร่

6. ศักยภาพของโครงการ

โครงการชลประทานบ้านพร้าวสามารถส่งน้ำให้เกษตรกรในพื้นที่เพื่อทำการเพาะปลูกได้ทั้งในฤดูฝนและฤดูแล้ง โดยสามารถส่งน้ำช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูกในเขตโครงการในพื้นที่ชลประทาน 35,700 ไร่ โดยเฉลี่ยสามารถส่งน้ำให้พื้นที่เพาะปลูกในฤดูฝนประมาณ 21,500 ไร่ และในฤดูแล้งประมาณ 4,000 – 19,000 ไร่ ดังนั้นโครงการชลประทานบ้านพร้าวมีศักยภาพเพียงพอสามารถส่งน้ำให้แก่พื้นที่เพาะปลูกได้ตามความต้องการของผู้ใช้น้ำ

7. ลักษณะทางวิศวกรรมของโครงการชลประทาน

โครงการอ่างเก็บน้ำป่าพะยอมและฝายบ้านพร้าว ส่วนประกอบของโครงการฝายบ้านพร้าวและอ่างเก็บน้ำป่าพะยอมประกอบด้วย ฝายบ้านพร้าวซึ่งรับน้ำจากแหล่งน้ำต้นทุนคืออ่างเก็บน้ำเขื่อนป่าพะยอมที่อยู่ทางเหนือขึ้นไปประมาณ 16 กิโลเมตรของคลองป่าพะยอม ฝายบ้านพร้าวจะทำหน้าที่ยกระดับน้ำเพื่อที่จะส่งน้ำเข้าสู่ระบบคลองส่งน้ำ ระบบคลองส่งน้ำรับน้ำจากฝายป่าพะยอมผ่านประตูระบายปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ทั้งฝั่งซ้ายและฝั่งขวาของฝายป่าพะยอม ประตูระบายทั้งฝั่งซ้ายและฝั่งขวาของตัวเขื่อนจะทำหน้าที่รับน้ำและควบคุมปริมาณน้ำเข้าสู่คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายและฝั่งขวาของพื้นที่โครงการ ทั้งคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายและฝั่งขวา จะมีการกระจายน้ำเข้าสู่คลองส่งน้ำสายย่อย สายแยกย่อย ดังภาพที่ 1.07 โดยมีคูส่งน้ำรับน้ำจากคลองส่งน้ำสายย่อยและสายแยกย่อยลัดเลาะไปตามความลาดเอียงของพื้นที่ เพื่อที่จะสามารถกระจายน้ำเข้าสู่พื้นที่รับน้ำทุกแปลงได้อย่างทั่วถึง

7.1 ห้วยงาน

เขื่อนกักเก็บน้ำ สร้างปิดกั้นคลองป่าพะยอมทำให้เกิดเป็นอ่างเก็บน้ำ ลักษณะของตัวเขื่อนเป็นเขื่อนดิน มีสันเขื่อนยาว 255 เมตร ความสูงของสันเขื่อนสูงสุด 33.00 เมตร ดังรายละเอียดในข้อมูลพื้นฐานของโครงการ

อ่างเก็บน้ำ มีพื้นที่รับน้ำฝนเหนือที่ตั้งเขื่อน 24 ตารางกิโลเมตร เป็นพื้นที่อ่างเก็บน้ำ 2.17 ตารางกิโลเมตร ปริมาณน้ำไหลลงอ่างเฉลี่ย 16.6 ล้านลูกบาศก์เมตร ความจุที่ระดับน้ำสูงสุด 23.50 ล้านลูกบาศก์เมตร ความจุที่ระดับน้ำเก็บกักเท่ากับ 20.50 ล้าน ลูกบาศก์เมตร ความจุที่ระดับน้ำต่ำสุด 0.6 ล้าน ลูกบาศก์เมตร

อาคารประกอบที่อ่างเก็บน้ำเขื่อนป่าพะยอม คือ

1. อาคารน้ำล้นปกติมีลักษณะเป็นท่อลดระดับ (Drop Inlet Pipe) ขนาดหน้าตัดกว้าง 3.00 เมตร สูง 3.35 เมตร มีความยาว 250.80 เมตร จำนวน 2 ท่อ ระบายน้ำได้ 80 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที
2. อาคารระบายน้ำล้นฉุกเฉิน เป็นฝายสันกว้าง (Broad Crested weir) กว้าง 80 เมตร จำนวน 1 ช่อง
3. ท่อส่งน้ำลงลำน้ำเดิม (river outlet) ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 1.00 เมตร ยาว 195.90 เมตร จำนวน 1 ท่อ สามารถระบายน้ำได้ 5 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที
4. ทำนบดินปิดช่องเขาราด 1 แห่ง ทำนบสูง 7 เมตร ยาว 250 เมตร ระดับสันทำนบ 112.50 เมตร-รทก.

ฝายบ้านพร้าว ทำหน้าที่ยกระดับน้ำเข้าสู่ระบบคลองส่งน้ำ สร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก มีช่องระบายน้ำกลางตัวฝายขนาด 3 เมตร จำนวน 3 ช่อง ความยาวสันฝาย 26 เมตร ความสูงสันฝาย 2.8 เมตร ระดับพื้นฝาย +22.700 ม.-รทก. ระดับกักเก็บ +25.50 ม.-รทก ปริมาณน้ำผ่านฝายสูงสุด 200 ลบ.ม/วินาที

ลักษณะอาคารประกอบของฝายบ้านพร้าว

1. ท่อระบายน้ำปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวา เป็นท่อคอนกรีตเสริมเหล็ก มีขนาดหน้าตัด กว้าง 1.50 เมตร สูง 1.50 เมตร มีความยาว 16.00 เมตร จำนวน 1 แถว

2. ท่อระบายน้ำปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย เป็นท่อคอนกรีตเสริมเหล็ก มีขนาดหน้าตัด กว้าง 1.25 เมตร สูง 1.25 เมตร มีความยาว 15.00 เมตร จำนวน 1 แถว

7.2 ระบบคลองส่งน้ำ

คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย เป็นคลองลาดคอนกรีตมีความยาวทั้งสิ้น 13.600 กิโลเมตร สามารถส่งน้ำเป็นปริมาณน้ำที่ออกแบบที่ผ่านปากคลองส่งน้ำเท่ากับ 2.007 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวา เป็นคลองลาดคอนกรีตมีความยาวทั้งสิ้น 11.900 กิโลเมตร สามารถส่งน้ำเป็นปริมาณน้ำที่ออกแบบที่ผ่านปากคลองส่งน้ำเท่ากับ 2.949 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

คลองขอย และคลองแยกขอย เป็นคลองลาดคอนกรีต รับน้ำจากคลองส่งน้ำสายใหญ่กระจายอยู่ทั่วพื้นที่โครงการมีอาคารบังคับน้ำเพื่อควบคุมปริมาณน้ำที่ส่งเข้าคลองขอยและคลองแยกขอยให้เป็นไปตามที่ต้องการ

อาคารที่สำคัญของโครงการฯ คือ ประตูระบายน้ำปากคลอง (Head Regulator) เป็นลักษณะ ท่อระบายน้ำปากคลอง จำนวน 2 แห่ง มีประตูระบายปลายคลอง (Tail Regulator) 2 แห่ง ท่อระบายปากคลอง (Head Pipe Regulator) 3 แห่ง ท่อระบายปลายคลอง (Tail Pipe Regulator) 3 แห่ง น้ำตกทดน้ำ (Check Drop) 32 แห่ง อาคารทดน้ำ (Check Structure) 2 แห่ง ท่อเชื่อม (Siphon) 21 แห่ง ท่อลอด (Culvert) 17 แห่ง ท่อส่งน้ำเข้านา (Farm Turn-out) 151 แห่ง

7.3 ระบบคันคู้น้ำ

คูส่งน้ำเป็นคูดิน หน้าที่คู้ส่งน้ำมีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมคางหมู รับน้ำจากคลองส่งน้ำสายชอย สายแยกชอย ผ่านท่อส่งน้ำเข้านา กระจายลัดเลาะไปตามความลาดเอียงของพื้นที่เพาะปลูก คูส่งน้ำมีจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 237 สาย มีความยาวรวมทั้งสิ้นประมาณ 182.75 กิโลเมตร

7.4 การจัดสรรน้ำและส่งน้ำ

การส่งน้ำของโครงการฝายบ้านพร้าวและอ่างเก็บน้ำเขื่อนป่าพะยอม อาศัยแรงโน้มถ่วงของโลก (Gravity) มีการส่งน้ำแบบรอบเวร ตามแผนการจัดสรรน้ำที่โครงการจัดทำขึ้น โดยโครงการนี้ได้รับเลือกเป็นโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาดีเด่นระดับประเทศ ของกรมชลประทานประจำปี 2542 จึงถือได้ว่าโครงการอ่างเก็บน้ำป่าพะยอมและฝายบ้านพร้าว นี้มีระบบชลประทานที่ค่อนข้างสมบูรณ์ทั้งในด้านระบบการส่งน้ำและระบบระบายน้ำ ตลอดถึงการบริหารน้ำในแต่ละสายคูส่งน้ำให้สามารถรับน้ำได้อย่างทั่วทั้งในด้านปริมาณน้ำและเวลาในการส่งน้ำได้ทั่วถึง เพราะมีการดูแลรักษาด้านอาคารส่งน้ำ โดยมีการสอบเทียบอาคารให้สามารถส่งน้ำได้ในอัตราการส่งน้ำที่ต้องการ และสภาพคลองส่งน้ำมีสภาพค่อนข้างดีเพราะมีการตรวจสอบในด้านความเสียหายและทำการซ่อมแซมอย่างสม่ำเสมอ

การส่งน้ำแบบรอบเวร ตามแผนการจัดสรรน้ำที่โครงการจัดทำขึ้นนั้นได้มีการจัดทำแผนการส่งน้ำออกเป็นช่วงฤดูฝนและช่วงฤดูแล้ง

ช่วงฤดูฝน เนื่องจากมีปริมาณน้ำต้นทุนมากจึงสามารถส่งน้ำเข้าสู่ระบบคลองส่งน้ำทั้งคลองส่งน้ำสายใหญ่และสายชอย ได้ตามความต้องการของพื้นที่ โดยมีการจัดทำรอบเวรการรับน้ำในระดับสายคูส่งน้ำเพื่อให้แปลงเพาะปลูกทางต้นคูส่งน้ำและทางด้านท้ายคูส่งน้ำได้รับน้ำตามปริมาณน้ำและเวลาที่กำหนดขึ้นตามลำดับการจัดส่ง ทำให้แปลงเพาะปลูกสามารถได้รับน้ำเพียงพอต่อความต้องการ

ช่วงฤดูแล้ง การส่งน้ำจะขึ้นกับปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่ในอ่างเก็บน้ำป่าพะยอม ในกรณีมีน้ำต้นทุนไม่มากนัก การจัดทำรอบเวรการส่งน้ำอาจมีการจัดลำดับการส่งน้ำในระดับคลองซอย โดยมีการส่งน้ำไปในคลองส่งน้ำสายใหญ่ และจัดลำดับการรับน้ำว่าคลองซอยเส้นใดที่จะรับน้ำจากคลองส่งน้ำสายใหญ่เส้นใดก่อนเส้นใดหลังในปริมาณและช่วงเวลาใด และเมื่อส่งน้ำเข้าสู่คลองส่งน้ำสายซอยแล้ว ก็มีการจัดลำดับการรับน้ำในระบบคูส่งน้ำและลำดับในการรับน้ำของแปลงเพาะปลูกในสายคูส่งน้ำนั้นตามปริมาณน้ำและช่วงเวลาการส่งน้ำที่กำหนด ทำให้แปลงเพาะปลูกสามารถได้รับน้ำเพียงพอต่อความต้องการ

8. การประกาศทางน้ำชลประทานและการเรียกเก็บค่าชลประทาน

โครงการอ่างเก็บน้ำป่าพะยอม, ฝ่ายคลองบ้านพร้าว อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของโครงการชลประทานพัทลุง โดยโครงการชลประทานพัทลุงได้ดำเนินการขอประกาศทางน้ำชลประทานตามมาตรา 5 ของพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พุทธศักราช 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง โดยขอประกาศทางน้ำชลประทานประเภทที่ 1 ประเภทที่ 2 และ ประเภทที่ 4 ประกาศ ณ วันที่ 12 กรกฎาคม พ.ศ. 2539 โดยมีระยะเวลาในการดำเนินการขอประกาศทางน้ำชลประทานจนถึงการประกาศลงในพระราชกิจจานุเบกษาแล้วเสร็จประมาณ 1 ปี

การกำหนดทางน้ำเพื่อขอประกาศเป็นทางน้ำชลประทานของโครงการชลประทานพัทลุงได้เสนอให้ทางน้ำธรรมชาติเป็นทางน้ำชลประทานด้วย เนื่องจากทางโครงการฯ เห็นว่าถ้าไม่ประกาศทางน้ำธรรมชาติซึ่งอยู่ตรงหน้าฝ่ายอาจมีหน่วยงานอื่นเข้ามาสร้างสิ่งกีดขวางทำให้มีปัญหาในเรื่องการระบายน้ำ อย่างไรก็ตามเจ้าหน้าที่ของงานส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 2 โครงการชลประทานพัทลุงมีความเห็นว่าในกรณีที่บางโครงการชลประทานไม่ได้ขอประกาศทางน้ำธรรมชาติให้เป็นทางน้ำชลประทานนั้นอาจเนื่องมาจากการเพิ่มภาระในการบริหารงานแก่โครงการชลประทานนั้น ๆ

สำหรับในส่วนของการดำเนินการขออนอกกฎกระทรวงเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานผู้ใช้น้ำตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง ทางโครงการชลประทานพัทลุงยังไม่ได้ดำเนินการในส่วนของการอ่างเก็บน้ำป่าพะยอม, ฝ่ายคลองบ้านพร้าว แต่ที่ดำเนินการแล้วเป็นในส่วนของการฝายนาท่อม ซึ่งอยู่ในความดูแลของโครงการชลประทานพัทลุง

แม้ว่าโครงการชลประทานพัทลุงยังไม่ได้มีการดำเนินการขออนอกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำจากทางน้ำชลประทานของโครงการอ่างเก็บน้ำป่าพะยอม, ฝ่ายคลองบ้านพร้าว แต่ตามทัศนะของเจ้าหน้าที่ของโครงการฯ มีความเห็นว่าถ้าจะปฏิบัติกันจะทำได้เพราะในส่วนของโครงการฯ นั้นค่อนข้างจะมีความพร้อมทั้งทางด้านบุคลากรและข้อมูลพอสมควร นอกจากนี้ในส่วนของผู้ใช้น้ำทั้งในและนอกภาคการเกษตรก็มีความพร้อมและความเข้าใจในเรื่องดังกล่าว เนื่องจากทางโครงการฯ ได้มีการเรียกประชุมผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตร 2 ครั้งต่อปี อย่างไรก็ตามทางส่วนกลางน่าจะให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในเรื่องของการออกกฎกระทรวงเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานมาให้ความรู้หรือจัดทำคู่มือแก่ทางโครงการฯ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ในระดับโครงการฯ มีความชัดเจนในเรื่องดังกล่าว

9. การขอใช้ทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานของโครงการ

ที่ผ่านมาหัวหน้าโครงการฯ ยังไม่ทราบว่าสามารถขอใช้เงินจากกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานได้ ต่อมามีการจัดประชุมเมื่อปี พ.ศ. 2542 เกี่ยวกับขั้นตอนในการประกาศทางน้ำชลประทานและการออกกฎกระทรวงเพื่อกำหนดทางน้ำชลประทานเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทาน ทางส่วนกลางได้แจ้งให้แต่ละโครงการฯ ทราบว่าสามารถขอใช้เงินจากกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานได้

10. กลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเมื่อวันที่ 25-27 เมษายน 2543 ในกรณีผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรที่อยู่ในเขตพื้นที่ชลประทานโครงการชลประทานบ้านพร้าว และศึกษาลักษณะของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ภูมิหลังการจัดตั้งและวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ โครงสร้างของกลุ่มผู้ใช้น้ำ การบริหารงานและการปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ รวมทั้งกฎเกณฑ์ของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ผลการศึกษามีดังนี้

10.1 ลักษณะของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

กลุ่มผู้ใช้น้ำในโครงการชลประทานบ้านพร้าวเป็นกลุ่มที่มีการรวมตัวกันในลักษณะกลุ่มผู้ใช้น้ำพื้นฐานตามสายคูส่งน้ำ และมีกลุ่มบริหารการใช้น้ำที่บริหารการใช้น้ำในแต่ละสายคู โดยได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของโครงการฯ

10.2 ภูมิหลังการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ

โครงการชลประทานบ้านพร้าวก่อสร้างเสร็จในปี พ.ศ. 2512 และก่อสร้างระบบส่งน้ำแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2516 จึงได้ทำการส่งน้ำสู่พื้นที่เพาะปลูกแต่ปริมาณน้ำไม่เพียงพอ ต่อมาได้มีการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำป่าพะยอมเพื่อช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูก ในปี พ.ศ. 2531 แล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2535 และก่อสร้างคันคูน้ำพร้อมทั้งจัดรูปที่ดินเต็มพื้นที่โครงการฯ ในปี พ.ศ. 2539 พร้อมกันนี้โครงการฯ จึงได้สนับสนุนให้เกษตรกรผู้ใช้น้ำจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำพื้นฐานขึ้นทุกสายคู ต่อมามีการพัฒนาจากกลุ่มผู้ใช้น้ำพื้นฐานเป็นกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทานมีชื่อว่า "กลุ่มบริหารการใช้น้ำบ้านพร้าวร่วมใจ" และในปี พ.ศ. 2542 ได้มีการแยกกลุ่มบริหารการใช้น้ำออกเป็น 2 กลุ่ม คือ "กลุ่มบริหารการใช้น้ำบ้านพร้าวฝั่งซ้าย" และ "กลุ่มบริหารการใช้น้ำบ้านพร้าวฝั่งขวา" ในการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำของโครงการชลประทานบ้านพร้าวค่อนข้างประสบความสำเร็จ เนื่องจากเกษตรกรให้ความร่วมมือและมีความเข้าใจในวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ และเกษตรกรส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญในการทำการเกษตร ประกอบกับเดิมเกษตรกรในพื้นที่มีการรวมตัวกันอยู่แล้วในลักษณะของกลุ่มเกษตรกร ที่มีวัตถุประสงค์ในการรวมตัวกันเพื่อหาปัจจัยการผลิตและหาตลาดให้แก่สมาชิกภายในกลุ่ม

10.3 วัตถุประสงค์ในการรวมกลุ่มจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ

1. เพื่อให้มีองค์กรของเกษตรกรร่วมจัดการน้ำชลประทานอย่างเป็นธรรม
2. เพื่อให้กลุ่มเกษตรกรร่วมกันดูแลและบำรุงรักษาอาคารชลประทาน
3. เพื่อให้มีการใช้น้ำอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ

10.4 โครงสร้างของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

กลุ่มผู้ใช้น้ำโครงการชลประทานบ้านพร้าวมีจำนวนสมาชิกทั้งหมดประมาณ 400 คนเรือน การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มของเกษตรกรผู้ใช้น้ำมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการใช้น้ำจากโครงการที่มีอยู่จำกัด อย่างไรก็ตามก็มีเกษตรกรบางส่วนที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตรอยู่นอกเขตชลประทาน พืชที่ปลูกเป็นยางพาราไม่ต้องการใช้น้ำมาก มีแหล่งน้ำในพื้นที่ตนเองและมีน้ำใช้อย่างเพียงพออยู่แล้ว และปริมาณน้ำที่ส่งจากโครงการฯ ไปให้ไม่เพียงพอ โครงสร้างของกลุ่มผู้ใช้น้ำในโครงการฯ ประกอบด้วยกลุ่มพื้นฐานซึ่งเป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นตามสายคู

ส่งน้ำ และมีหัวหน้าคูส่งน้ำเป็นผู้ดูแลและจัดสรรน้ำให้แก่สมาชิกในสายคูส่งน้ำ โดยกลุ่มพื้นฐานเหล่านี้จะได้รับการบริหารจัดการน้ำจากกลุ่มบริหารการใช้น้ำอีกที โดยโครงสร้างของกลุ่มบริหารการใช้น้ำทั้ง 2 กลุ่ม จะมีโครงสร้างที่เหมือนกันกล่าวคือ ในกลุ่มบริหารการใช้น้ำแต่ละกลุ่มจะประกอบไปด้วย ประธานกรรมการ 1 คน รองประธาน 2 คน คณะกรรมการด้านบริหาร 4 คน ได้แก่ เลขานุการ 1 คน เภรัญญิก 1 คน นายทะเบียน 1 คน ปฏิคม 1 คน และคณะกรรมการด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา 6 คน ได้แก่ หัวหน้าเขต 3 คน และผู้ช่วยหัวหน้าเขต 3 คน

10.5 การคัดเลือกประธาน รองประธานกรรมการและคณะกรรมการ

ประธานกรรมการ รองประธานกรรมการและคณะกรรมการจะได้รับการเลือกโดยมติของสมาชิกในกลุ่มโดยวิธีลงคะแนน มีวาระในการทำงาน 2 ปี

10.6 หน้าที่ของประธาน รองประธานกรรมการและคณะกรรมการ

ประธานกรรมการ รองประธานกรรมการและคณะกรรมการจะมีหน้าที่ร่วมวางแผนการใช้น้ำร่วมกับเจ้าหน้าที่ชลประทาน นัดหมายสมาชิกกลุ่มเพื่อร่วมประชุมกลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อรับฟังคำชี้แจงเกี่ยวกับแผนการใช้น้ำและการเพาะปลูกให้สมาชิกทราบและปฏิบัติตามแผนดังกล่าว รวมทั้งนัดหมายให้สมาชิกร่วมกันพัฒนาชุดลอกและซ่อมแซมคูส่งน้ำ นอกจากนี้คณะกรรมการของกลุ่มยังต้องควบคุมดูแลสมาชิกให้มีการใช้น้ำตามกฎระเบียบข้อบังคับที่วางไว้รวมทั้งส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักการใช้น้ำที่ถูกวิธี ประหยัด และเกิดประโยชน์สูงสุด

10.7 การบริหารงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

10.7.1 การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกรจำนวน 64 ราย พบว่ามีเกษตรกรจำนวน 50 ราย เป็นสมาชิกของกลุ่มผู้ใช้น้ำ เนื่องจากเกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตรติดกับคูส่งน้ำ และได้ใช้น้ำจากคูส่งน้ำนั้นๆ พร้อมทั้งลงนามในที่ประชุมของกลุ่มผู้ใช้น้ำ การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำไม่เสียค่าใช้จ่ายแรกเข้า ส่วนเกษตรกร 14 ราย ที่เหลือที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำเนื่องจากมีแหล่งน้ำในพื้นที่ของตนเองและมีความประสงค์จะให้น้ำจากแหล่งน้ำของตนเอง แม้ว่าเกษตรกรจะมีพื้นที่ติดกับคูส่งน้ำ และเกษตรกรบางรายอยู่นอกเขตชลประทานจึงไม่ได้ใช้น้ำจากชลประทาน

10.7.2 การบริหารงานภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ

คณะกรรมการของกลุ่มจะมีการจัดประชุมกันระหว่างคณะกรรมการอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อปรึกษาหารือในเรื่องของปัญหาการใช้น้ำภายในกลุ่มและร่วมกันออกระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับที่ใช้ปฏิบัติในกลุ่มเพื่อให้มีการใช้น้ำอย่างถูกต้อง และก่อนที่จะมีการส่งน้ำจากโครงการ หัวหน้าคูส่งน้ำจะเป็นผู้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการใช้น้ำจากสมาชิกในสายคูส่งน้ำและทำเรื่องขอใช้น้ำจากโครงการฯ จากนั้นประธานกรรมการ รองประธานกรรมการและคณะกรรมการจะเป็นผู้เข้าร่วมประชุมกับทางโครงการฯ เพื่อรับฟังคำชี้แจงเกี่ยวกับแผนการส่งน้ำของโครงการฯ ทำายสุดประธานกรรมการจะเป็นผู้ชี้แจงในประเด็นที่ได้รับทราบมาจากการประชุมโครงการฯ ให้แก่สมาชิกรับทราบพร้อมทั้งนัดหมายสมาชิกในกลุ่มเพื่อร่วมกันทำความสะอาดคูส่งน้ำก่อนที่จะมีการส่งน้ำมาจากคลองชลประทานของโครงการฯ ในวันที่มีการประชุมสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ นอกจากนี้ยังมีการจัดประชุมกันอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ระหว่างคณะกรรมการและสมาชิกของกลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อวางแผนจัดสรรน้ำภายในกลุ่มของตนเองให้แก่สายคูส่งน้ำต่าง ๆ โดยมีหัวหน้าคูส่งน้ำเป็นผู้ประสานงานกับสมาชิกเพื่อจัดสรรน้ำให้แก่สมาชิกที่อยู่ในสายคูส่งน้ำ

ระเบียบกฎเกณฑ์ ข้อบังคับที่ใช้ในการบริหารงานของกลุ่มบางข้อกำหนดโดยโครงการชลประทานและมีการกำหนดบทลงโทษแก่ผู้กระทำผิดกฎระเบียบของกลุ่ม เช่น สมาชิกฝ่าฝืนรอบเวรการรับน้ำที่กำหนดโดยมิได้รับอนุญาตจากกรรมการกลุ่มที่รับผิดชอบจะต้องถูกปรับเป็นเงิน 1,000 บาทต่อครั้ง สมาชิกที่ใช้สารเคมีเป็นพิษหรือทิ้งขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูลต่าง ๆ ลงในคลองชลประทานทำให้คุณภาพน้ำเสียจะต้องถูกปรับ 1,000 บาทต่อครั้ง หากสมาชิกสูบน้ำและวิดน้ำใช้สารเคมี และไฟฟ้าเพื่อการจับปลา ในบ่อยืมเขตชลประทานต้องถูกปรับเป็นเงิน 1,000 บาท หากสมาชิกทำลายอาคารหรือนำสัตว์เลี้ยงเข้ามาในเขตชลประทานและทำให้ผู้อื่นหรืออาคารชลประทานชำรุดเสียหายจะต้องชดใช้ค่าเสียหายตามมติของคณะกรรมการและเจ้าหน้าที่ชลประทานภายใน 30 วัน หากมีการฝ่าฝืนไม่ยอมชำระค่าปรับ ประธานกรรมการหรือผู้แทนกลุ่มสามารถดำเนินคดีฟ้องร้องตามกฎหมาย ซึ่งจำนวนเงินค่าปรับที่จัดเก็บได้หากไม่เกิน 300 บาท ให้เหรียญกษาปณ์ไว้เพื่อเบิกจ่ายตามคำสั่งประธานกรรมการ ถ้าเกิน 300 บาทให้ประธานกรรมการเลขานุการ และเหรียญกษาปณ์ฝากธนาคารในนามกลุ่มผู้ใช้น้ำ ผู้เบิกจ่ายต้อง 2 ใน 3 และต้องมีการประชุมอนุมัติจึงเบิกจ่ายได้

10.7.3 ค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ

ในปัจจุบัน (เม.ย. 2543) สมาชิกของกลุ่มไม่ต้องจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ แต่ในอนาคตจะมีการเรียกเก็บค่าบริการกลุ่ม ซึ่งก็คือเป็นค่าบริการการบริหารการใช้น้ำตามจำนวนพื้นที่ใช้น้ำในอัตรา 1 บาทต่อไร่ ซึ่งอัตราดังกล่าวถูกกำหนดอยู่ในกฎข้อบังคับและสัญญากลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานขนาดกลาง กลุ่มบริหารการใช้น้ำบ้านพร้าวฝั่งซ้าย และ กลุ่มบริหารการใช้น้ำบ้านพร้าวฝั่งขวา

10.7.4 กิจกรรมที่สมาชิกกลุ่มต้องปฏิบัติ

สมาชิกกลุ่มมีหน้าที่ในการดูแลบำรุงรักษาคลองน้ำและอาคารในระบบไร่นา โดยการขุดลอกคูส่งน้ำและซ่อมแซมในระบบไร่นาก่อนฤดูกาลเพาะปลูกอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง สมาชิกต้องเสียสละเงิน วัสดุ หรือแรงงาน พร้อมทั้งนำเอาเครื่องมือ อาหาร น้ำ ไปตามวันเวลาและสถานที่ที่ประธานกรรมการนัดหมาย โดยที่ไม่มีค่าตอบแทน หากสมาชิกไม่มาทำงานตามที่ประธานกรรมการนัดหมายจะต้องส่งใบลาต่อประธานกรรมการก่อนหรือหลังวันพัฒนาและสมาชิกแต่ละคนจะลาได้ไม่เกิน 2 ครั้งต่อปี หรือ ให้สมาชิกผู้อื่นมาทำงานแทน หากไม่ปฏิบัติตามนี้จะต้องถูกปรับวันละ 100 บาท และหากสมาชิกมาช้ากว่าเวลาที่นัดหมายจะต้องถูกปรับเป็นเงินในอัตรา 15 บาทต่อชั่วโมง นอกจากนี้สมาชิกยังมีหน้าที่ในการช่วยกันสอดส่องดูแลอาคารชลประทาน หากพบว่าชำรุดเสียหายให้รายงานต่อประธานกรรมการหรือเจ้าหน้าที่ชลประทานทราบ

10.7.5 ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ 50 ราย ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำที่เกษตรกรเป็นสมาชิกอยู่ พบว่าเกษตรกร 37 ราย ให้ความคิดเห็นว่ากลุ่มผู้ใช้น้ำที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ในปัจจุบันสามารถปฏิบัติหน้าที่อยู่ในเกณฑ์ดี เนื่องจาก ประธานกลุ่มเป็นตัวแทนที่ดีในการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ชลประทาน ทำให้สมาชิกสามารถมีน้ำใช้อย่างเพียงพอและสม่ำเสมอ ทำให้เกิดความสามัคคีภายในกลุ่มทำให้ลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในกลุ่มอีกทั้งสมาชิกในกลุ่มให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎระเบียบของกลุ่มที่ได้กำหนดไว้ไม่มีปัญหาขัดแย้งกันในเรื่องการแย่งน้ำ แต่เกษตรกร 13 ราย ที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ความคิดเห็นว่ากลุ่มผู้ใช้น้ำที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ในปัจจุบันสามารถปฏิบัติหน้าที่อยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ดี เนื่องจากสมาชิกในกลุ่มไม่มีความสามัคคีกัน ไม่ปฏิบัติตามที่ได้

กฎระเบียบที่ได้ตกลงกันไว้ในที่ประชุม ทำให้สมาชิกบางส่วนได้รับน้ำในปริมาณที่ไม่เพียงพอจึงเกิดปัญหาแย่งน้ำกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งเกษตรกรให้ความเห็นว่ากลุ่มควรที่จะต้องมีการปรับปรุงในส่วนของการประชาสัมพันธ์และทำความเข้าใจกับสมาชิกในกลุ่มให้มีความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อตกลงที่มีอยู่

10.7.6 ปัญหาและอุปสรรคการใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกร 64 ราย พบว่าเกษตรกร 23 ราย ไม่มีปัญหาการใช้น้ำ เนื่องจาก เกษตรกรได้รับน้ำอย่างเพียงพอเมื่อมีความต้องการใช้น้ำ และมีความร่วมมือกันดีระหว่างสมาชิกในกลุ่มผู้ใช้น้ำ แต่เกษตรกรจำนวน 41 ราย มีอุปสรรคและปัญหาในการใช้น้ำเนื่องจาก ได้รับน้ำไม่เพียงพอ มีการแย่งน้ำกันใช้ระหว่างสมาชิก คูส่งน้ำได้รับความเสียหายจึงทำให้ไม่สามารถส่งน้ำไปถึงเกษตรกรได้ คูส่งน้ำเข้าไม่ถึงพื้นที่ทำให้ต้องมีการสูบน้ำเข้าพื้นที่ของตนเอง เวลาฝนตกทำให้ปริมาณน้ำมีมากเกินไปทำให้น้ำท่วมพื้นที่การเกษตรทำให้สมาชิกต้องเสียค่าใช้จ่ายในการสูบน้ำออกจากพื้นที่

10.8 ความคิดเห็นในการจัดเก็บค่าชลประทานของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

10.8.1 ความต้องการใช้น้ำและหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดหาแหล่งน้ำ

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 5 ราย ถึงความคิดเห็นของคณะกรรมการในประเด็นของความต้องการแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำ หน่วยงานที่ควรเป็นผู้จัดหาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบชลประทานดังกล่าว พบว่า คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 1 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 20.00 ต้องการเฉพาะแหล่งน้ำ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 3 ราย คิดเป็น ร้อยละ 60.00 มีความต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ และคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 1 ราย ที่เหลือหรือคิดเป็นร้อยละ 20.00 ไม่ต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ ดังแสดงในตารางที่ 1.07

ในการจัดหาแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้งหมดมีความคิดเห็นว่าหน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดหาพร้อมทั้งดูแลแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำควรเป็นกรมชลประทาน

ตารางที่ 1.07 ความต้องการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำในอนาคต

ความพึงประสงค์	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
จัดหาเฉพาะแหล่งน้ำ โดยผู้จัดหาระบบส่งน้ำเอง	1	20.00
จัดหาเฉพาะระบบส่งน้ำ	0	0.00
จัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	3	60.00
ไม่ต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	1	20.00
รวมคณะกรรมการกลุ่มทั้งสิ้น	5	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

10.8.2 ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน

ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำเมื่อมีการจัดหาแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำตามที่คณะกรรมการต้องการ มีดังนี้ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 25.00 ไม่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน แต่มีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 75.00 ที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน โดยมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 3 ราย ต้องการจ่ายค่าชลประทานเป็นเงินสด โดยให้ความเห็นว่ารูปแบบของอัตราค่าชลประทานควรเป็นแบบ บาท/ไร่/ปี ดังแสดงในตารางที่ 2.07

นอกจากนี้คณะกรรมการกลุ่มที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานเป็นเงินสดยังได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการชำระค่าชลประทาน โดยคณะกรรมการส่วนใหญ่ต้องการที่จะชำระค่าชลประทานที่โครงการฯ และคณะกรรมการบางส่วนได้เสนอวิธีชำระค่าชลประทานในรูปแบบอื่น คือ ชำระค่าชลประทานให้กับกลุ่มผู้ใช้น้ำในวันที่มีการประชุมใหญ่

10.8.3 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดเก็บค่าชลประทานและค่าบริการ การบริหารการใช้น้ำ

ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำเมื่อมีการจัดหาแหล่งน้ำและ/หรือระบบ
ส่งน้ำตามที่คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำต้องการเกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่จัดเก็บค่า
ชลประทาน คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าควรให้กลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นผู้จัดเก็บค่า
ชลประทานเอง เนื่องจาก กลุ่มผู้ใช้น้ำมีความใกล้ชิดกับเกษตรกรและมีความสะดวกในการเบิก
จ่าย คณะกรรมการบางส่วนให้ความเห็นว่าควรเป็นกรมชลประทาน โดยให้เหตุผลว่ากรมชล
ประทานเป็นหน่วยงานที่เกษตรกรให้ความเชื่อถือ และเชื่อว่าให้บริการดีมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 2.07 ความยินดีที่จะจ่ายและลักษณะการจ่ายค่าชลประทานของคณะกรรมการกลุ่มผู้
ใช้น้ำ

ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	3	75.00
ลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน		
1. เงินสด	3	75.00
- จ่ายเป็นลูกบาศก์เมตร	0	0.00
- จ่ายเป็น บาท/ไร่/ปี	3	75.00
- จ่ายแบบเหมาจ่าย (บาท/ปี)	0	0.00
- จ่ายเป็น บาท/ไร่/ฤดู	0	0.00
2. ผลผลิตทางการเกษตร	0	0.00
3. อื่น ๆ	0	0.00
เกษตรกรที่ไม่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	1	25.00
รวม	4	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ในส่วนของการบริการการให้บริการใช้น้ำ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 3 ราย มีความยินดีที่จะจ่ายค่าบริการการให้บริการใช้น้ำ และมีความคิดเห็นเกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าบริการการให้บริการใช้น้ำว่าควรจะเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำ เนื่องจากกลุ่มผู้ใช้น้ำมีความใกล้ชิดกับเกษตรกรและเชื่อว่าจะมีความสามารถในการบริหารงาน นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการบางส่วนให้ความเห็นว่าควรจะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล (อ.บ.ต.) ที่ทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าบริการการให้บริการใช้น้ำ โดยให้เหตุผลว่า เป็นหน่วยงานที่อยู่ในพื้นที่

10.8.4 การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

จากการสอบถามคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 5 ราย ในเรื่องการรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และ พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พบว่า มีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 20.00 ทราบข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และมีคณะกรรมการกลุ่ม 4 รายคิดเป็นร้อยละ 80.00 ที่ไม่ทราบ ส่วนการรับทราบเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง มีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้ง 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 100 ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง ดังแสดงในตารางที่ 3.07

ตารางที่ 3.07 การรับทราบข้อมูลกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

เรื่อง	ทราบ		ไม่ทราบ	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
กองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน	1	20.00	4	80.00
พรบ. การชลประทานหลวง	0	0.00	5	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง ที่ได้กำหนดให้มีการจัดเก็บค่าชลประทานเพื่อการเกษตรในอัตราไม่เกิน 5 บาทต่อไร่ และนอกภาคเกษตรในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร พบว่า มีคณะกรรมการ 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 20.00 ให้ความคิดเห็นว่าอัตราค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรที่ได้ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง เป็นอัตราที่สูงเกินไป มีคณะกรรมการ 3 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 60.00 ให้ความคิดเห็นว่าอัตราดังกล่าวเหมาะสมแล้ว และคณะกรรมการ 1 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 20.00 ให้ความคิดเห็นว่าอัตราดังกล่าวต่ำเกินไป ซึ่งอัตราค่าชลประทานเพื่อการเกษตรโดยเฉลี่ยที่คณะกรรมการคิดว่าเป็นอัตราที่เหมาะสมคืออัตรา 6.40 บาทต่อไร่ ส่วนความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำที่มีต่ออัตราค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรที่ระบุไว้ในตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พบว่า มีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 60.00 เป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว และมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 40.00 เห็นว่าอัตราดังกล่าวต่ำเกินไป ซึ่งโดยเฉลี่ยที่คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำมีความเห็นว่างอัตราค่าชลประทานที่เหมาะสม โดยเฉลี่ยสำหรับผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรควรเท่ากับ 1.10 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ดังแสดงในตารางที่ 4.07 และ ตารางที่ 5.07

ตารางที่ 4.07 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตาม พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ.2518

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชล ประทาน ตาม พรบ. การชล ประทานหลวง	สูงเกินไป		เหมาะสม		ต่ำเกินไป	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ภาคเกษตร (5 บาท/ไร่/ปี)	1	20.00	3	60.00	1	20.00
นอกภาคเกษตร (0.5 บาท/ลบ.ม.)	0	0.00	3	60.00	2	40.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

10.8.5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ โครงการชลประทานบ้านพร้าว,อ่างเก็บน้ำป่าพะยอม ซึ่งได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงการฯ ให้มีการพัฒนาคูส่งน้ำให้เป็นคอนกรีตทั้งหมด และเพิ่มเจ้าหน้าที่ชลประทาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้สามารถดูแลสมาชิกและส่งน้ำให้แก่สมาชิกอย่างเพียงพอทั่วถึง ส่วนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำในเรื่องของการจัดเก็บค่าชลประทาน คณะกรรมการกลุ่มมีความต้องการให้นำค่าชลประทานที่มีการจัดเก็บมาได้ใช้ประโยชน์ในด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ และบำรุงรักษา ซ่อมแซมระบบชลประทานที่เสียหายให้สามารถใช้ประโยชน์ได้ และมีคณะกรรมการบางรายให้ความคิดเห็นว่าควรนำมาใช้ในการพัฒนาทางด้านการเกษตรในพื้นที่ที่มีการจัดเก็บค่าชลประทาน นอกจากนี้คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำยังได้ให้ข้อสังเกตว่าหากมีการจัดเก็บค่าชลประทาน ควรคำนึงถึงปัญหาในเรื่องการจัดเก็บ ซึ่งจะมีสมาชิกบางรายที่ไม่ยอมจ่ายค่าชลประทาน แต่ต้องการใช้น้ำ อันจะนำไปสู่ปัญหาอื่น ๆ ตามมา

11. เกษตรกรผู้ใช้น้ำ

จากการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลเมื่อวันที่ 25-27 เมษายน 2543 เกษตรกรผู้ใช้น้ำในเขตโครงการชลประทานอ่างเก็บน้ำป่าพะยอม และ ฝ่ายบ้านพร้าว จำนวน 64 ครัวเรือน มีข้อมูลทางเศรษฐกิจ ข้อมูลการเพาะปลูกพืช ข้อมูลลักษณะการใช้น้ำชลประทาน และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน ดังนี้

ตารางที่ 5.07 ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานที่เหมาะสม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)
ในภาคการเกษตร (บาท/ไร่/ปี)	5
0	0
1.00-5.00	4
6.00-10.00	0
11.00-15.00	1
16.00-20.00	0
มากกว่า 20.00	0
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 2.00	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 15.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 6.40	
นอกภาคการเกษตร (บาท/ลบ.ม.)	5
0.00	0
0.10-0.50	3
0.6-1.00	1
1.10-1.50	0
1.60-2.00	0
มากกว่า 2.00	1
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0.50	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 3.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 1.10	

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.1 ข้อมูลทั่วไป

11.1.1 ลักษณะทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรจำนวน 64 ครัวเรือน ซึ่งมีอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนประมาณ 91,362.24 บาทต่อปี เป็นรายได้โดยเฉลี่ยจากการทำการเกษตร ประมาณ 62,120.48 บาทต่อปี รายจ่ายโดยเฉลี่ยของครัวเรือนประมาณ 53,943.60 บาทต่อปี และไม่มีรายจ่ายค่าใช้น้ำ เกษตรกรจำนวน 4 ครัวเรือน มีรายได้ต่ำกว่า 2,000 บาทต่อเดือน เกษตรกรจำนวน 25 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 2,000 – 4,999 บาทต่อเดือน เกษตรกรจำนวน 19 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 5,000 – 9,999 บาทต่อเดือน เกษตรกรจำนวน 10 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,000 – 15,999 บาทต่อเดือน เกษตรกรจำนวน 4 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 16,000 – 24,999 บาทต่อเดือน และเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนประมาณ 25,000 บาทต่อเดือน ขึ้นไป (ตารางที่ 6.07 และตารางที่ 7.07)

ตารางที่ 6.07 รายได้และรายจ่ายของครัวเรือน

รายได้ - รายจ่าย	บาทต่อปี
รายได้	
รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน .	91,362.24
รายได้โดยเฉลี่ยจากการเกษตร	62,120.48
รายจ่าย	
รายจ่ายโดยเฉลี่ยของครัวเรือน	53,943.60
รายจ่ายค่าใช้น้ำโดยเฉลี่ยของครัวเรือน	0

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 7.07 ช่วงรายได้เฉลี่ยของเกษตรกร

ช่วงรายได้	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
0-1,999	4	6.25
2,000-4,999	25	39.06
5,000-9,999	19	29.69
10,000-15,999	10	15.63
16,000-24,999	4	6.25
25,000 ขึ้นไป	1	1.56

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.1.2 การใช้ประโยชน์จากที่ดิน

ลักษณะการใช้ประโยชน์จากที่ดินของกลุ่มเกษตรกรตัวอย่างที่มาให้สัมภาษณ์ เกษตรกรมีพื้นที่ถือครองใช้ประโยชน์โดยรวม 1,873.50 ไร่ ซึ่งเกษตรกรนำที่ดินเหล่านี้มาทำการเกษตรโดยประมาณ 1,696.00 ไร่ ใช้เป็นที่อยู่อาศัยโดยประมาณ 144.30 ไร่ เป็นที่ทิ้งร้างว่างเปล่าโดยประมาณ 33.50 ไร่ และเป็นพื้นที่เช่าโดยประมาณ 166.00 ไร่ (ตารางที่ 8.07)

ตารางที่ 8.07 ลักษณะการใช้ประโยชน์จากที่ดิน

พื้นที่	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	ร้อยละ
พื้นที่ถือครอง (มีกรรมสิทธิ์)	1,873.80	100.00
เพื่อการเกษตร	1,696.00	90.51
ที่อยู่อาศัย	144.30	7.70
ทิ้งร้างว่างเปล่า	33.50	1.79
พื้นที่เช่า (เพื่อการเกษตร)	166.00	100.00
รวม	2,039.50	-

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.1.3 ลักษณะการนำน้ำชลประทานมาใช้ประโยชน์

ลักษณะการนำน้ำเข้าแปลงเกษตรกรรมของเกษตรกรจำนวน 64 ครัวเรือน มีรายละเอียดดังตารางที่ 9.07

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่นา เกษตรกรจำนวน 34 ครัวเรือน จะปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูแล้วปล่อยให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม เกษตรกรจำนวน 5 ครัวเรือน จะสามารถสูบน้ำจากแปลงตนเองได้เลย เกษตรกรจำนวน 15 ครัวเรือน ปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูและแปลงเกษตรกรรมคนอื่นแล้วปล่อยเข้าแปลงเกษตรกรรมตนเอง และเกษตรกรอีกจำนวน 2 ครัวเรือน จะต้องสูบน้ำจากคลอง/คูผ่านแปลงคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่ตนเอง

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่ไร่ เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน จะต้องสูบน้ำจากคลองผ่านคูและแปลงเกษตรกรรมคนอื่นแล้วปล่อยเข้าแปลงเกษตรกรรมตนเอง

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่ปลูกผัก เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน จะต้องสูบน้ำจากคลองผ่านคูและแปลงเกษตรกรรมคนอื่นแล้วปล่อยเข้าแปลงเกษตรกรรมตนเอง

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่สวน เกษตรกรจำนวน 9 ครัวเรือน จะปล่อยน้ำจากคลอง/คูให้ไหลเข้าแปลงได้เลย มีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน ปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูและแปลงเกษตรกรรมคนอื่นแล้วปล่อยเข้าแปลงเกษตรกรรมตนเอง เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน จะสามารถสูบน้ำจากแปลงตนเองได้เลย และมีเกษตรกรอีก 2 ครัวเรือน มีวิธีอื่นนอกจากนี้คือ ปล่อยน้ำจากคูชลประทานแล้วสูบด้วยรถไถเดินตามไปใส่สวนไม้ผล

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่เลี้ยงสัตว์ เกษตรกรจำนวน 4 ครัวเรือน ปล่อยน้ำจากแปลงตนเองได้เลย เกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน ปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูและแปลงเกษตรกรรมคนอื่นแล้วปล่อยเข้าแปลงเกษตรกรรมตนเอง และเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน สูบน้ำจากคลองผ่านคูและแปลงเกษตรกรรมอื่นแล้วเข้าพื้นที่ตนเอง

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่เลี้ยงสัตว์น้ำ เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน ปล่อยน้ำจากคลอง/คูเข้าแปลงตนเองได้เลย เกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน ปล่อยน้ำจากคลอง/คูผ่านแปลงคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่ตนเอง และมีเกษตรกร 2 ครัวเรือน ไม่ใช้น้ำชลประทาน เนื่องจากใช้น้ำฝน

ตารางผนวกที่ 9.0Z ลักษณะการนำน้ำมาใช้ในพื้นที่

วิธีการนำน้ำเข้าพื้นที่ทำการเกษตร	ที่นา		ที่ไร่		ที่ปลูกผัก		ที่สวน		ที่เลี้ยงสัตว์		ปอเลี้ยงสัตว์น้ำ		อื่นๆ	
	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)
สูบน้ำจากแปลงตนเองได้เลย	5	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
สูบน้ำจากคลอง/คูผ่านแปลงคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่ตนเอง	2	1	1	1	1	0	0	1	1	0	0	0	0	0
ปล่อยน้ำจากคลอง/คูให้ไหลเข้าแปลงได้เลย	34	0	0	0	0	9	4	4	1	1	0	0	0	0
ปล่อยน้ำจากคลอง/คูผ่านแปลงคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่ตนเอง	15	0	0	0	0	1	2	2	1	1	0	0	0	0
อื่นๆ	0	0	0	0	0	2	0	0	0	2	0	0	0	0

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.1.4 ความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตร

เกษตรกรมีความต้องการใช้น้ำเพื่อใช้ในการเกษตรกรรมมากที่สุดในเดือนพฤษภาคม และมีความต้องการใช้น้ำชลประทานน้อยที่สุดในเดือนมีนาคม (ตารางที่ 10.07)

ตารางที่ 10.07 ช่วงเวลาความต้องการน้ำเพื่อการเกษตร

เดือน	จำนวนครั้ง
มกราคม	38
กุมภาพันธ์	34
มีนาคม	23
เมษายน	66
พฤษภาคม	76
มิถุนายน	64
กรกฎาคม	42
สิงหาคม	28
กันยายน	61
ตุลาคม	67
พฤศจิกายน	60
ธันวาคม	50

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2 ความคิดเห็นในการจัดเก็บค่าชลประทานของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ

11.2.1 การจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน เกษตรกรจำนวน 44 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 68.75 เห็นด้วยในการจัดเก็บค่าชลประทาน เนื่องจากเกษตรกรเหล่านั้นได้รับน้ำอย่างเพียงพอ ระบบส่งน้ำสามารถส่งน้ำเข้าถึงพื้นที่ทำการเกษตร จะได้นำเงินที่จัดเก็บได้มาพัฒนาพื้นที่ และจะได้ใช้น้ำกันอย่างประหยัด ส่วนอีก 20 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 31.25 ไม่เห็นด้วยกับการจัดเก็บค่าชลประทาน เนื่องจากไม่เคยมีการจัดเก็บ และเกษตรกรยังมีรายได้ที่ยังน้อยอยู่ (ตารางที่ 11.07)

ตารางที่ 11.07 ความคิดเห็นในการจัดเก็บค่าชลประทานของเกษตรกร

ความคิดเห็น	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ความเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าน้ำ		
เห็นด้วย	44	68.75
ไม่เห็นด้วย	20	31.25
รวม	64	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.2 ความต้องการใช้น้ำ

ความคิดเห็นของเกษตรกรถึงความต้องการแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำในอนาคต พบว่ามีเกษตรกรจำนวน 33 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 51.56 ต้องการให้จัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ เกษตรกรจำนวน 12 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 18.75 ต้องการให้มีการจัดหาเฉพาะแหล่งน้ำ เกษตรกรจำนวน 12 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 18.75 มีความต้องการให้จัดหาเฉพาะระบบส่งน้ำ และเกษตรกรจำนวน 7 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 10.94 ที่ไม่ต้องการให้มีการจัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ ดังตารางที่ 12.07

ตารางที่ 12.07 ความต้องการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำในอนาคต

ความพึงประสงค์	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ
เฉพาะแหล่งน้ำ โดยผู้ใช้จัดหาระบบส่งน้ำเอง	12	18.75
เฉพาะระบบส่งน้ำ	12	18.75
ทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	33	51.56
ไม่ต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	7	10.94

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ความคิดเห็นว่าหน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดหาและดูแลแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ เกษตรกรจำนวน 50 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 87.72 ให้ความคิดเห็นว่าควรจะเป็นกรมชลประทาน เกษตรกรจำนวน 4 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 7.02 ให้ความคิดเห็นว่าควรที่จะเป็น กลุ่มผู้ใช้น้ำ เกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 3.51 ให้ความคิดเห็นว่าควรที่จะเป็นบริษัทเอกชน และมีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 1.75 เสนอหน่วยงานอื่น คือ สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท (ร.พ.ช.) ดังตารางที่ 13.07

ตารางที่ 13.07 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดหาและดูแลแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ

หน่วยงาน	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ
กรมชลประทาน	50	87.72
รัฐวิสาหกิจ	0	0
บริษัทเอกชน	2	3.51
หน่วยงานกลางที่ตั้งขึ้นใหม่ (องค์กรมหาชน)	0	0
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	4	7.02
อื่น ๆ	1	1.75

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.3 ความยินดีที่จะจ่ายและรูปแบบการจ่ายค่าชลประทาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทานเมื่อกำหนดข้อสมมติในลักษณะที่ว่า ในอนาคตทางโครงการชลประทานสามารถที่จะจัดหาเฉพาะแหล่งน้ำ หรือเฉพาะระบบส่งน้ำหรือ ทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำที่สมบูรณ์และสามารถจัดหาน้ำใช้ให้เกษตรกรอย่างเพียงพอและทั่วถึง ได้น้ำตามความต้องการแล้ว พบว่า เกษตรกรจำนวน 5 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 7.81 ของ เกษตรกรที่มีความต้องการแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำในอนาคต ไม่ยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน แต่มีเกษตรกรจำนวน 52 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 81.25 มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน โดยเกษตรกร 43 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 67.19 มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานเป็นแบบเงินสด โดยจะจ่ายเป็น บาทต่อลูกบาศก์เมตร บาทต่อไร่ต่อปี บาทต่อปี (เหมาจ่าย) และบาทต่อไร่ต่อฤดู และมีเกษตรกรอีกจำนวน 9 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 14.06 มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานในแบบอื่น ๆ ที่ต่างออกไป คือ จ่ายรวมกับภาษีที่ดิน จ่ายตาม สัดส่วนของผลผลิต ดังแสดงในตารางที่ 14.07

ตารางที่ 14.07 ความเห็นในการจ่ายค่าชลประทาน

ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
เกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	52	81.25
ลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน	43	67.19
1. เงินสด	0	0.00
- จ่ายเป็นลูกบาศก์เมตร	30	46.88
- จ่ายเป็น บาทต่อไร่ต่อปี	3	4.69
- จ่ายแบบเหมาจ่าย (บาทต่อปี)	10	15.63
- จ่ายเป็น บาทต่อไร่ต่อฤดู	0	0.00
- จ่ายเป็น บาทต่อฤดู	0	0.00
2. ผลผลิตทางการเกษตร	9	14.06
3. อื่น ๆ	0	0.00
เกษตรกรที่ไม่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	5	7.81
รวม	57	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.4 วิธีการชำระค่าชลประทาน

เกษตรกรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการชำระค่าชลประทาน ดังนี้ เกษตรกรจำนวน 29 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 65.12 ที่ต้องการจะชำระค่าชลประทานโดยตรงกับพนักงานที่มาจัดเก็บ เกษตรกรจำนวน 6 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 13.95 ต้องการที่จะไปชำระที่สำนักงานโครงการ เกษตรกรจำนวน 16 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 18.60 ที่ได้เสนอวิธีอื่นในการชำระค่าชลประทาน คือ ชำระค่าชลประทานที่หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ ชำระค่าชลประทานกับ อ.บ.ต. ชำระพร้อมภาษีที่ดิน ชำระที่สภาตำบล และชำระกับกลุ่มผู้ใช้น้ำที่ได้รับการแต่งตั้ง นอกจากนี้เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.33 มีความเห็นว่าควรชำระกับที่ทำการบริษัทเอกชนมีดังตารางที่ 15.07

ตารางที่ 15.07 วิธีการชำระค่าชลประทาน

วิธีการชำระ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
โอนเงินผ่านบัญชีธนาคาร	0	0
ชำระทางไปรษณีย์	0	0
ชำระที่สำนักงานโครงการ	6	13.95
ชำระที่ทำการบริษัทเอกชน	1	2.33
ชำระโดยตรงกับพนักงานจัดเก็บ	28	65.12
อื่น ๆ	8	18.60

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.5 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการเก็บค่าชลประทาน

หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าชลประทาน ตามความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานจำนวน 18 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 41.86 มีความคิดเห็นว่าควรเป็นกรมชลประทาน โดยเกษตรกรให้เหตุผลว่า อัตราค่าชลประทานต่ำ กรมชลประทานมีการบริการที่ดีที่มีประสิทธิภาพ น้ำที่ได้รับมีคุณภาพดียอมรับได้ ได้รับน้ำอย่างเพียงพอ ต่ำมาเสมอ ค่าใช้จ่ายในการติดตั้งและบริกาการค้า ชลประทานเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดและคลุกคลีกับเกษตรกรเป็นอย่างดี เป็นหน้าที่ของชลประทานอยู่แล้ว และมีความเชื่อมั่นในความซื่อสัตย์ของชล

ประธาน เกษตรกรจำนวน 20 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 46.51 มีความคิดเห็นว่าการให้กลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นผู้จัดเก็บค่าชลประทาน โดยให้เหตุผลว่า กลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นผู้อยู่ในพื้นที่จึงมีความเข้าใจ และสามารถที่จะนำเงินที่จัดเก็บมาได้ มีความสะดวกต่อการพัฒนา และการตรวจสอบการนำเงินไปใช้พัฒนา เกษตรกรจำนวน 4 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 9.30 มีความคิดเห็นว่าการจะเป็นหน่วยงานอื่น ๆ เช่น อ.บ.ต. ที่ทำหน้าที่จัดเก็บค่าบริการ เนื่องจาก หน่วยงานเหล่านั้นมีความสะดวกในการจัดเก็บ และเข้าใจสภาพเกษตรกรได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.33 มีความคิดเห็นว่าการที่หน่วยงานที่ทำหน้าที่จัดเก็บค่าชลประทานควรเป็น บริษัทเอกชน โดยเกษตรกรให้เหตุผลว่า กรมชลประทานมีการบริการที่ดีที่มีประสิทธิภาพ น้ำที่ได้รับมีคุณภาพดียอมรับได้ ได้รับน้ำอย่างเพียงพอ สม่าเสมอ ดังแสดงในตารางที่ 16.07

สำหรับหน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ ตามความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำจำนวน 38 ครัวเรือน โดยมีรูปแบบจ่ายค่าชลประทานเป็นเงินสด จำนวน 32 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 84.21 ของเกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำทั้งหมด มีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 2.63 ที่มีความต้องการจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำในรูปแบบผลผลิต และมีเกษตรกรจำนวน 5 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 13.16 ที่ต้องการจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำในรูปแบบคล้ายกับการจัดเก็บภาษีที่ดิน โดยที่เกษตรกรที่มีความต้องการจ่ายค่าชลประทานเป็นเงินสดจำนวน 18 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 56.25 มีความคิดเห็นว่าการให้ กลุ่มผู้ใช้น้ำ เป็นผู้จัดเก็บ โดยให้เหตุผลว่า ได้รับน้ำอย่างเพียงพอ สม่าเสมอ กลุ่มผู้ใช้น้ำมีความใกล้ชิดกับชาวบ้าน และเป็นผู้ดูแลการเงินอยู่แล้ว จึงมีความสะดวกในการที่จะนำเงินมาพัฒนา มีเกษตรกรจำนวน 10 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 31.25 มีความคิดเห็นว่าการให้ กรมชลประทาน เป็นผู้จัดเก็บ โดยให้เหตุผลว่า กรมชลประทานมีการบริการที่ดีมีคุณภาพ น้ำที่ได้รับมีคุณภาพดียอมรับได้ กรมชลประทานเป็นผู้ที่จัดทำระบบให้และเป็นเจ้าของน้ำจึงรู้เรื่องการใช้น้ำ และนอกจากนี้กรมชลประทานยังเป็นหน่วยงานที่มีความคลุกคลีกับเกษตรกรอย่างใกล้ชิด จึงประสานงานกับเกษตรกรได้เป็นอย่างดี มีเกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 6.25 มีความคิดเห็นว่าการให้ บริษัทเอกชน เป็นผู้จัดเก็บ โดยให้เหตุผลว่า กรมชลประทานมีการบริการที่ดีมีคุณภาพ มีความสะดวกต่อการจัดเก็บ เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 3.13 เห็นว่าการให้องค์การบริหารส่วนตำบล (อ.บ.ต.) เป็นผู้จัดเก็บ โดยให้เหตุผลว่า เป็นผู้ดูแลหมู่บ้านอยู่แล้ว นอกจากนี้เกษตรกรอีกจำนวน 1 ครัวเรือน มีความคิดเห็นว่าการที่หน่วยงานที่ทำหน้าที่จัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำควรให้ หน่วยงานอื่นๆ ได้แก่ กรมการที่ได้จัดตั้งขึ้นมาใหม่ภายในชุมชน โดยให้เหตุผลว่ามีความสะดวกต่อการจัดเก็บและการพัฒนา ดังแสดงในตารางที่ 17.07

11.2.6 การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายการชลประทานและกองทุน หมุนเวียนเพื่อการชลประทาน

เกษตรกรจำนวน 16 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 25.00 ของเกษตรกรที่มาให้
สัมภาษณ์ทราบข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนเพื่อการชลประทาน และเกษตรกรจำนวน 48 ครัวเรือน คิด
เป็นร้อยละ 75.00 ที่ไม่ทราบ ส่วนการรับทราบเกี่ยวกับ พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง มี
เกษตรกรจำนวน 14 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 21.88 ที่ได้ทราบ และเกษตรกรจำนวน 50 ครัวเรือน
คิดเป็นร้อยละ 78.13 ที่ไม่ทราบ ดังตารางที่ 18.07

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรเกี่ยวกับการรับทราบกฎหมายเกี่ยวกับการชลประทาน
และกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชล
ประทานทั้งในเรื่องกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานและพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง

ตารางที่ 16.07 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดเก็บค่าชลประทาน

หน่วยงาน	จำนวน	ร้อยละ
กรมชลประทาน	18	41.86
รัฐวิสาหกิจ	0	0.00
บริษัทเอกชน	1	2.33
หน่วยงานกลาง	0	0.00
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	20	46.51
อื่น ๆ	4	9.30
รวม	43	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 17.07 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ

หน่วยงาน	จำนวน	ร้อยละ
กรมชลประทาน	10	31.25
รัฐวิสาหกิจ	0	0.00
บริษัทเอกชน	2	6.25
หน่วยงานกลาง	0	0.00
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	18	56.25
อบต.	1	3.13
อื่นๆ	1	3.13
รวม	32	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 18.07 การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทาน

การรับทราบเกี่ยวกับ	ทราบ		ไม่ทราบ	
	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
กองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน	16	25.00	48	75.00
พรบ. การชลประทานหลวง	14	21.88	50	78.13

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.7 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง

ตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2548 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 ได้ระบุให้มีการจัดเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรได้ในอัตราไม่เกิน 5 บาทต่อไร่ และผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรในอัตราลูกบาศก์เมตรละห้าสิบบางค์ พบว่า เกษตรกรจำนวน 26 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 40.63 ของเกษตรกรที่ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด มีความเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรว่าเป็นอัตราที่สูงเกินไป จำนวน 33 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 51.56 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว และเกษตรกรจำนวน 5 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 7.81 มีความเห็นว่าเป็นอัตราที่ต่ำเกินไป

ส่วนความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร เกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 3.13 เห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่สูงเกินไป เกษตรกรจำนวน 39 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 60.94 เห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว และเกษตรกรจำนวน 23 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 35.94 เห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่ต่ำเกินไปดังตารางที่ 19.07

เกษตรกรได้เสนออัตราค่าชลประทานทั้งในภาคการเกษตร และนอกภาคการเกษตร ดังนี้ ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับภาคการเกษตรมีอัตราค่าชลประทานเฉลี่ยเท่ากับ 7.80 บาทต่อไร่ต่อปี และความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับนอกภาคการเกษตรมีอัตราค่าชลประทานเฉลี่ยเท่ากับ 1.70 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ดังตารางที่ 20.07

ตารางที่ 19.07 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตาม พระราชบัญญัติการชล
 ประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2517

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชล ประทาน ตาม พรบ. การชล ประทานหลวง	สูงเกินไป		เหมาะสม		ต่ำเกินไป	
	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัว เรือน)	ร้อยละ
ภาคเกษตร (5 บาท/ไร่/ปี)	26	40.63	33	51.56	5	7.81
นอกภาคเกษตร (0.5 บาท/ลบ.ม.)	2	3.13	39	60.94	23	35.94

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

12. ผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร

จากการสัมภาษณ์โรงงานกลุ่มโรงงานไฟฟ้านิวเคลียร์ ซึ่งเป็นผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร
 เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้น้ำ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน
 มีดังนี้

โรงงานกลุ่มไฟฟ้านิวเคลียร์ตั้งอยู่ห่างนอกเขตอุตสาหกรรมและอยู่ห่างจากโครงการชล
 ประทานบ้านพร้าวประมาณ 3 กิโลเมตร ประกอบกิจการประเภทโรงงานทำแผ่นยาง มีจำนวน
 คนงาน 30 คน

12.1 ปริมาณการใช้น้ำ

ปริมาณน้ำใช้ของโรงงานอุตสาหกรรมโดยรวมประมาณ 3,603 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน
 โดยน้ำที่ทางโรงงานใช้เป็นน้ำที่ได้จากทางน้ำชลประทาน 3,600 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน น้ำประปา
 และน้ำบาดาลที่ผ่านการกรอง 3 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน โรงงานไม่ต้องจ่ายค่าน้ำชลประทานให้
 แก่ทางโครงการชลประทานบ้านพร้าว แต่ต้องจ่ายค่าน้ำประปาลูกบาศก์เมตรละ 4 บาท คิดเป็น
 ค่าใช้จ่ายในการใช้น้ำต่อเดือนประมาณ 12 บาทต่อเดือน และเมื่อสอบถามถึงอัตราค่าน้ำประปา
 ที่โรงงานต้องจ่ายโรงงานเห็นว่าเหมาะสมแล้ว

ตารางที่ 20.07 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานที่ เหมาะสม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)
ในภาคการเกษตร (บาท/ไร่/ปี)	64
0	0
1.00-5.00	59
6.00-10.00	3
11.00-15.00	0
16.00-20.00	0
มากกว่า 20.00	2
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 1.00	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 150.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 7.80	
นอกภาคการเกษตร (บาท/ลบ.ม.)	64
0.00	0
0.10-0.50	40
0.6-1.00	11
1.10-1.50	0
1.60-2.00	3
มากกว่า 2.00	10
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0.25	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 15.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 1.70	

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ปัญหาในการใช้น้ำโรงงานกลุ่มไฟโรจน์พัฒนาไม่มีปัญหาเรื่องปริมาณน้ำ แต่มีปัญหาเรื่องของคุณภาพน้ำในเรื่องของกลิ่นและตะกอน อย่างไรก็ตามปัญหาดังกล่าวก็อยู่ในระดับที่ทางโรงงานยอมรับได้

12.2 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดหาแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำ

โรงงานกลุ่มกลุ่มไฟโรจน์พัฒนามีความเห็นว่าหน่วยงานที่ควรเข้ามาจัดหาแหล่งน้ำระบบส่งน้ำ และจัดเก็บค่าชลประทานควรเป็นกรมชลประทาน เนื่องจากเป็นหน่วยงานเดิมที่ทำหน้าที่อยู่แล้ว และน่าจะทำได้ดีขึ้นหากมีการปรับปรุงในการบริหารและจัดสรรน้ำ

12.3 การตระหนักด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับค่าชลประทาน

การตระหนักทางด้านกฎหมาย พบว่า ทางโรงงานไม่ทราบมาก่อนว่าค่าชลประทานที่กรมชลประทานจัดเก็บได้ตามกฎหมายจะต้องนำเข้ากองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถออกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำชลประทานเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรได้ในอัตราลูกบาศก์เมตรละห้าสิบลสตางค์และในภาคการเกษตรในอัตรา 5 บาทต่อไร่ต่อปี ซึ่งโรงงานเห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรเป็นอัตราที่ต่ำไปควรเก็บในอัตรา 1 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ส่วนอัตราค่าชลประทานของผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว

ข้อมูลพื้นฐานของโครงการ

ชื่อโครงการ

อ่างเก็บน้ำป่าพยอม, ฝายคลองบ้านพร้าว

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

โครงการชลประทานพัทลุง

วัตถุประสงค์โครงการ

☒ การเพาะปลูก	☒ เลี้ยงสัตว์, ประมง	☐ การบูรณะสภาพที่ดิน
☒ อุปโภคบริโภค	☐ การคมนาคม	☐ การท่องเที่ยว
☐ ผลิตระแสไฟฟ้า	☒ ป้องกันอุทกภัย	
☒ อื่นๆ		

ที่ตั้ง	ชื่อหมู่บ้าน	a	หมู่ที่	a	ตำบล	เกาะเต่า
			อำเภอ	ป่าพะยอม	จังหวัด	พัทลุง

อาณาเขต	ละติจูด	7°45'31"	ลองจิจูด	99°45'35"		
ทิศเหนือ	ตำบล	a	อำเภอ	ป่าพยอม	จังหวัด	พัทลุง
ทิศใต้	ตำบล	a	อำเภอ	ควนขนุน	จังหวัด	พัทลุง
ทิศตะวันออก	ตำบล	a	อำเภอ	ควนขนุน	จังหวัด	พัทลุง
ทิศตะวันตก	ตำบล	a	อำเภอ	ป่าพยอม	จังหวัด	พัทลุง

สภาพพื้นที่โครงการ

พื้นที่โครงการ (ไร่)	44,645
พื้นที่ชลประทาน (ไร่)	35,700
จังหวัด พัทลุง 31,700 ไร่ จังหวัด นครศรีธรรมราช 4,000 ไร่	

ลักษณะห้วงงาน

☒ เขื่อนกักเก็บน้ำ	ค่าก่อสร้าง (ล้านบาท)	129.52

☒ เขื่อนดิน	☐ เขื่อนคอนกรีต
หินทิ้งแกนดินเหนียว	

พื้นที่รับน้ำฝน (ตร.กม.)	-	ความจุที่ระดับสูงสุด (ล้าน ลบ.ม.)	23.5
พื้นที่อ่างเก็บน้ำ (ตร.กม.)	2.17	ความจุที่ระดับเก็บกัก (ล้าน ลบ.ม.)	20.5
ความกว้างสันเขื่อน (เมตร)	8	ความจุที่ระดับต่ำสุด (ล้าน ลบ.ม.)	0.6
ความกว้างฐานเขื่อน (เมตร)	a	ความสูงตัวเขื่อน (เมตร)	33.0
ความยาวเขื่อน (เมตร)	a		

☐ เชื้อนระบายน้ำ   ค่าก่อสร้าง (ล้านบาท)

ชนิดบานระบาย ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง

จำนวนช่องระบาย (ช่อง)   กว้างช่องละ (เมตร)   สูง (เมตร)

จำนวนช่องระบาย (ช่อง)   กว้างช่องละ (เมตร)   สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนประตูเรือสัญจร (ช่อง)   กว้างช่องละ (เมตร)

☐ ประตูระบายน้ำ   ค่าก่อสร้าง (บาท)

ชนิดบานระบาย ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง

จำนวนช่องระบาย (ช่อง)   กว้างช่องละ (เมตร)   สูง (เมตร)

จำนวนช่องระบาย (ช่อง)   กว้างช่องละ (เมตร)   สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนประตูเรือสัญจร (ช่อง)   กว้างช่องละ (เมตร)

☒ ฝายทดน้ำ   ค่าก่อสร้าง (บาท)

☐ ฝายหินก่อ ☐ ฝายยาง ☒ ฝายคอนกรีตเสริมเหล็ก

ความยาวสันฝาย (เมตร)   ความสูงสันฝาย (เมตร)

ปริมาณน้ำผ่านฝายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

☐ สถานีสูบน้ำ   ค่าก่อสร้าง (บาท)   หมายเหตุ

จำนวนเครื่อง (เครื่อง)   ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนเครื่อง (เครื่อง)   ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนเครื่อง (เครื่อง)   ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)

ปริมาณน้ำสูงสุดที่สูบ (ลบ.ม./วินาที)

ระบบการส่งน้ำ

☐ ส่งน้ำด้วย Gravity   ☐ สูบน้ำด้วยไฟฟ้า

☐ ทั้งแบบ Gravity และสูบน้ำด้วยไฟฟ้า

☒ ถ้าน้ำเดิม, กาลักน้ำ

อาคารที่สำคัญของโครงการ

รวมทั้งหมด(แห่ง)

a

☒ ประตुरะบายปากคลองสายใหญ่ฝั่งซ้าย (ท่อระบายฝั่งซ้าย) จำนวนช่องระบาย(ช่อง) 1

ชนิดบาน

☒

บานตรง

☐

บานโค้ง

ท่อ Ø(เมตร)

กว้างช่องละ (เมตร)

1.25

สูง (เมตร)

1.25

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

☒ ประตुरะบายปากคลองสายใหญ่ฝั่งขวา (ท่อระบายฝั่งขวา) จำนวนช่องระบาย(ช่อง) 1

ชนิดบาน

☒

บานตรง

☐

บานโค้ง

ท่อ Ø(เมตร)

กว้างช่องละ (เมตร)

1.50

สูง (เมตร)

1.50

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

☐ ประตुरะบายปากคลอง จำนวน (แห่ง)

ชนิดบาน

☐

บานตรง

☐

บานโค้ง

☐ ประตुरะบายกลางคลอง จำนวน (แห่ง)

ชนิดบาน

☐

บานตรง

☐

บานโค้ง

☒ ประตुरะบายปลายคลอง จำนวน (แห่ง) 2

ชนิดบาน

☐

บานตรง

☐

บานโค้ง

☒ ท่อระบายปากคลอง จำนวน (แห่ง) 3

☐ ท่อระบายกลางคลอง จำนวน (แห่ง)

☒ ท่อระบายปลายคลอง จำนวน (แห่ง) 3

☐ สะพานน้ำ จำนวน (แห่ง)

☐ รางเท จำนวน (แห่ง)

☐ น้ำตก จำนวน (แห่ง)

☒ น้ำตกทดน้ำ จำนวน (แห่ง) 32

☒ อาคารทดน้ำ จำนวน (แห่ง) 2

☒ ท่อเชื่อม	จำนวน (แท่ง)	21
☒ ท่อลอด	จำนวน (แท่ง)	17
☒ ท่อส่งน้ำเข้านา	จำนวน (แท่ง)	151
☐ ท่อรับน้ำป่า	จำนวน (แท่ง)	
☐ รางรับน้ำป่า	จำนวน (แท่ง)	
☐ อาคารทึ่งน้ำ	จำนวน (แท่ง)	
☐ สะพานข้ามคลอง	จำนวน (แท่ง)	
☐ ท่อทึ่งน้ำ	จำนวน (แท่ง)	
☐ อื่น ๆ ____	จำนวน (แท่ง)	

คลองส่งน้ำสายใหญ่, สายย่อยและสายซอย

	ชื่อคลอง	ลักษณะ	ความยาว (กม.)	ปริมาณน้ำที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)	พื้นที่ส่งน้ำ (ไร่)
	คลองส่งน้ำฝั่งขวา				
1	RMC	คลองลาดคอนกรีต	11.90	2.949	8,835
2	1L-RMC	คลองลาดคอนกรีต	8.40	0.440	2,908
3	2L-RMC	คลองลาดคอนกรีต	11.50	1.297	8,318
	คลองส่งน้ำฝั่งขวา				
4	LMC	คลองลาดคอนกรีต	13.60	2.007	9,109
5	1R-LMC	คลองลาดคอนกรีต	9.80	0.826	6,530
	คูส่งน้ำ 237 สายคู	a	182.75	a	35,701

หมายเหตุ : ปริมาณน้ำที่ออกแบบเป็นปริมาณน้ำที่ปากคลองเพราะคลองส่งน้ำจะมีขนาดลดลง
จากปากคลองไปท้ายคลอง

การปลูกพืช

ปี พ.ศ.

2542

พื้นที่เป้าหมาย (ไร่)

10,000

	ชนิดพืชที่ปลูก	พื้นที่ (ไร่)	ระยะเวลาการปลูก (วัน)	ปริมาณน้ำที่ใช้ (มม.)	จำนวนผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)
	กะหล่ำปลี			380-500	
	กล้วย			700-1,700	
X	ข้าวนาปี พันธุ์ขาวแสง	24,998	120	500-1,000	650
	ข้าวนาปรัง			500-1,000	
X	ข้าวโพด	a		500-800	
	ข้าวฟ่าง			450-650	
	แคร์รอต			450-600	
	แตงโม			400-600	
X	ถั่ว(ฝักสด)	a		300-500	
	ถั่ว(เมล็ด)			350-500	
X	ถั่วลิสง	a		500-700	
	ถั่วเหลือง			450-700	
	ทานตะวัน			600-1,000	
	ฝ้าย			700-1,300	
X	พริก	a		600-900	
	มะเขือเทศ			400-600	
	มันฝรั่ง			500-700	
	ไม้ผลประเภทส้ม			900-1,200	
	ยาสูบ			400-600	
	สับปะรด			700-1,000	
	หัวหอม			350-550	
	อ้อย			1,000-1,500	
	องุ่น			500-1,200	
	กระเทียม			a	

หมายเหตุ : ค่าปริมาณการใช้น้ำของพืชเป็นค่าของช่วงปริมาณการใช้น้ำโดยทั่วไป

วิธีการส่งน้ำ
☒ ส่งน้ำแบบรอบเวร
☐ ส่งแบบตลอดเวลา

☐ ส่งน้ำแบบหมุนเวียน
☐ ส่งตามคำขอจากผู้ใช้
กิจกรรมการจัดสรรน้ำ

☒ การเกษตร	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	a
☒ การปลูกข้าวนาปี	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	a
☒ การประปา อูบโคก บริโคก	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	a
☐ ประมง	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐ โรงงานอุตสาหกรรม	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐ ผลักดันน้ำเค็ม	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐ คมนาคมทางน้ำ	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	

แหล่งเงินทุน
☒ กรมชลประทาน, งบประมาณแผ่นดิน
☐ เงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ
☐ เงินกู้จากต่างประเทศ
ระยะเวลาการก่อสร้างและอายุการใช้งานของโครงการ

รายการ	ระยะเวลาการก่อสร้าง (ปี พ.ศ.)	อายุการใช้งานที่ผ่านมา (ปี)	ค่าก่อสร้าง (ล้านบาท)
อ่างเก็บน้ำป่าพะยอม			
1. ก่อสร้างหัวงานและอาคารประกอบ	2531-2535	7	129.52
2. จัดหาที่ดิน, เวรคืนที่ดิน			43.48
ฝายบ้านพร้าว	1 ปี พ.ศ. 2512	30	a
1. ระบบส่งน้ำ	2 ปี พ.ศ. 2522	20	41.00
2. อื่นๆ			
รวม	(ไม่รวมค่าก่อสร้างฝาย)		214.0

หมายเหตุ : - ระยะเวลาการก่อสร้างถ้าไม่ระบุปี พ.ศ. จะระบุเป็นจำนวนปีที่ก่อสร้าง
 - บางโครงการจะสรุปค่าก่อสร้างรวมทั้งโครงการมาเลยจะปรากฏข้อมูลในช่องรวม
 - ยังไม่ได้รวมราคาส่งฝาย

รายการซ่อมแซมและบำรุงรักษา (Maintenance Cost)

รายการ	2540	2541	2542
1. ห้างงานและอาคารประกอบ (อ่างป่าพยอม)	324,998	324,999	325,000
2. งานระบบส่งน้ำ (ฝายบ้านป่าพยอม)	a	1,956,000	5,072,000
3. งานระบบระบายน้ำ	:		715,510
4. งานปรับปรุงทางลำเลียง	a	697,800	
5. งานปรับปรุงบ้านพัก			
6. งานกำจัดวัชพืช		37,240	
7. งานขุดลอก	a	244,500	
8. งานซ่อมแซมเครื่องจักร, ยานพาหนะ			
9. อัตราค่าจ้าง	a	a	a
ข้าราชการ	a		คน
ลูกจ้างประจำ	a		คน
ลูกจ้างชั่วคราว	a		คน
รวม	a	3,260,539	6,112,510

(ยังไม่รวมค่าจ้างอัตราค่าจ้าง)

หมายเหตุ : X หมายถึง ชนิดของข้อมูลที่เลือก, ข้อมูลที่มี
a หมายถึง มีข้อมูลแต่ไม่ทราบค่า/ไม่ได้แจ้งมา
ช่องว่าง หมายถึง ไม่มีข้อมูล

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัต (08)

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัด (08)

1. ประวัติความเป็นมา

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัด นับเป็นโครงการชลประทานที่เก่าแก่ที่สุดในภาคเหนือ การดำเนินการก่อสร้างโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัด แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การก่อสร้างโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก (โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝกใช้ชื่อว่า "ฝ่ายสินธุกิจปรีชา" ซึ่งนับเป็นโครงการชลประทานที่เก่าแก่ มีอายุตั้งแต่เริ่มก่อสร้างจนถึงปัจจุบันประมาณ 65 ปี) และการก่อสร้างเขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชล

การก่อสร้างโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก กรมชลประทานได้ทำการสำรวจภูมิประเทศและในปี พ.ศ. 2469 เพื่อก่อสร้างโครงการส่งน้ำและส่งน้ำบำรุงรักษาแม่แฝก (ฝ่ายสินธุกิจปรีชา) โดยสร้างอาคารทดน้ำที่ถาวรซึ่งเป็นระบบชลประทานแผนใหม่แทนฝายพื้นเมืองซึ่งเป็นฝายไม้ไผ่ที่ราษฎรสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการชักน้ำเพื่อใช้ในการกิจกรรมการเกษตรเป็นระยะเวลาหลายร้อยปี และกรมชลประทานเริ่มดำเนินการก่อสร้างตัวฝายเมื่อปี พ.ศ. 2472 แต่เนื่องจากงบประมาณมีจำกัดจึงได้ดำเนินการก่อสร้างเป็นปี ๆ ไป เริ่มทดลองส่งน้ำเมื่อปี พ.ศ. 2478 การก่อสร้างแล้วเสร็จสมบูรณ์เมื่อปี พ.ศ. 2479 และส่งน้ำได้ตลอดคลองสายใหญ่ฝั่งซ้ายในปี พ.ศ. 2480

การก่อสร้างเขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชล ซึ่งเดิมเป็นฝายที่ราษฎรร่วมมือกันสร้างขึ้นเพื่อปิดกั้นลำน้ำแม่จัด มีลักษณะเป็นฝายหินทิ้ง ด้านบนยาแนวด้วยคอนกรีต ความยาวของสันฝายประมาณ 110 เมตร สูง 4 เมตร ทดและส่งน้ำให้แก่พื้นที่ 3,000 ไร่ ฝายพื้นเมืองดังกล่าวเป็นฝายไม้ไผ่ที่ชาวบ้านได้สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการชักน้ำเพื่อการเกษตรเป็นเวลาดิตต่อกันมาหลายร้อยปี (โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัด, 2530) ต่อมาได้เกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ในปี พ.ศ. 2516 ส่งผลให้ตัวฝายชำรุดเสียหายไม่สามารถใช้งานได้ ทางราษฎรจึงได้ขอร้องต่อทางราชการให้สร้างฝายให้ใหม่ ดังนั้นในปี 2517-2518 ทางกรมชลประทานจึงได้ทบทวนเปรียบเทียบระหว่าง การก่อสร้างฝายและการก่อสร้างโครงการประเภทอ่างเก็บน้ำเอนกประสงค์ขนาดใหญ่ เมื่อเปรียบเทียบแล้วเสร็จจึงนำความกราบบังคมทูลถวายรายงานแก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวครั้งที่เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรในพื้นที่ดังกล่าว เมื่อวันที่ 21 มกราคม พ.ศ. 2520 โดยพระองค์ได้พระราชทานพระราชดำริว่า ถ้าหากพิจารณาแล้วเห็นว่าโครงการประเภทใดเหมาะสมก็ควรสร้างโครงการประเภทนั้น ซึ่งทางกรมชลประทานได้พิจารณาเรื่อง การก่อสร้างโครงการประเภทอ่างเก็บ

น้ำเอนกประสงค์ขึ้น และเริ่มดำเนินการก่อสร้างมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521 แล้วเสร็จสมบูรณ์เมื่อปี พ.ศ. 2528

เมื่อก่อสร้างเขื่อนแม่งัดสมบูรณ์ชลแล้วเสร็จกรมชลประทานได้ผนวกโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝกเข้าด้วยกัน โดยใช้ชื่อใหม่ว่า โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่งัด โดยแบ่งการดูแลรักษาออกเป็น 3 งานส่งน้ำ ได้แก่ งานส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 และ 2 รับผิดชอบโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก และงานส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3 รับผิดชอบโครงการเขื่อนแม่งัดสมบูรณ์ชล

2. วัตถุประสงค์โครงการ

วัตถุประสงค์โดยรวมของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่งัด เป็นโครงการที่สร้างขึ้นเพื่อพัฒนาพื้นที่ฝั่งซ้ายของแม่น้ำปิง ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ รวม 4 อำเภอ คือ อำเภอแม่แตง อำเภอสันทราย อำเภอแมริม (บางส่วน) และอำเภอเชียงใหม่ (บางส่วน) รวม 18 ตำบล มีจำนวนหมู่บ้าน 133 หมู่บ้าน และหากพิจารณาวัตถุประสงค์เฉพาะการสร้างเขื่อนแม่งัดสมบูรณ์ชลมีดังนี้

1. ส่งน้ำให้กับพื้นที่เพาะปลูกในเขตโครงการฯ และส่งน้ำช่วยเหลือโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก โครงการแม่ปิงเก่า และช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูกฝ่ายราษฎรเป็นพื้นที่ 188,000 ไร่
2. ผลิตกระแสไฟฟ้า
3. บรรเทาอุทกภัยให้กับบ้านเรือนและพื้นที่เพาะปลูกในฤดูน้ำหลาก
4. เป็นประโยชน์ต่อการประมง การเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ และการท่องเที่ยว

3. สถานที่ตั้งโครงการ

หัวงานโครงการตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 7 ตำบลแม่แฝก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ขึ้นไปทางทิศเหนือ คือ ทางหลวงสายเชียงใหม่-ฝาง ระยะทางประมาณ 42 กิโลเมตร และทางหลวงสายเชียงใหม่-พร้าว ระยะทางประมาณ 35 กิโลเมตร สำหรับเขื่อนแม่งัดสมบูรณ์ชลตั้งอยู่ที่ละติจูด 10 องศา 09 ลิปดา 29 ฟิลิปดาเหนือ และลองติจูด 99 องศา 02 ลิปดา 23 ฟิลิปดาตะวันออก ในเขตหมู่บ้านเมืองวะ ตำบลช่อแล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ที่

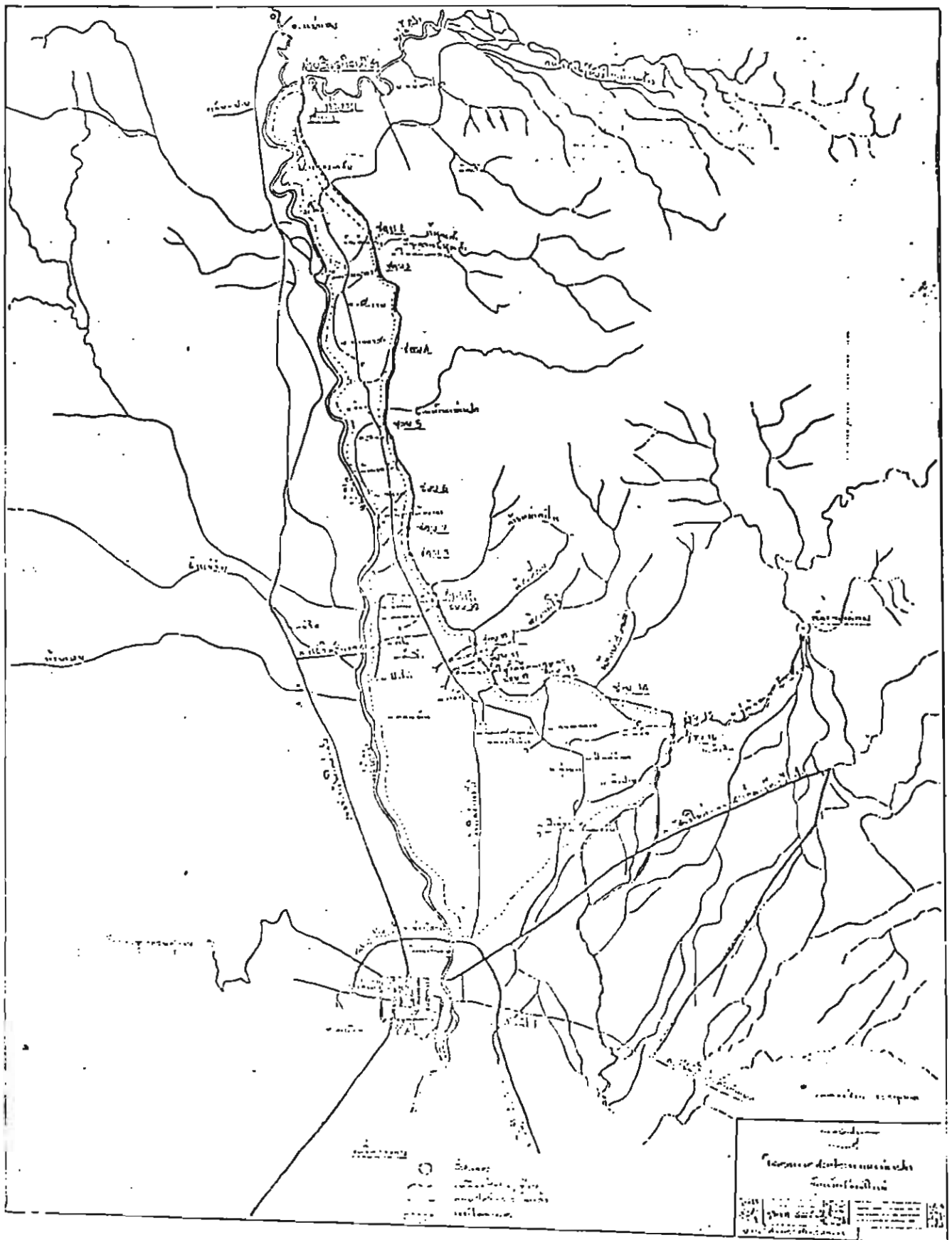
พิกัด 47Q NBO44-185 แผนที่ระหว่าง 4847 II มีพื้นที่อ่างรับน้ำฝน 1,281 ตารางกิโลเมตร โดยทิศเหนือของโครงการฯ ติดเขตอุทยานแห่งชาติศรีล้านนาที่ ตำบลบ้านเป้า อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศใต้ติดเขตอุทยานแห่งชาติศรีล้านนาที่ ตำบลช่อแล และ ตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันออกติดอุทยานแห่งชาติศรีล้านนาที่ ตำบลแม่ปิง อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ และทิศตะวันตกติดเขตอุทยานแห่งชาติศรีล้านนาที่ ตำบลอินทนิล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ (ภาพที่ 1.08 และภาพที่ 2.08)

4. ลักษณะพื้นที่โครงการ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก (ฝ่ายสินธุกิจปรีชา) เป็นฝ่ายที่สร้างปิดกั้นลำน้ำปิงบริเวณตำบลแม่แฝก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ทำหน้าที่อัดน้ำจากลำน้ำปิงไปช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูกจำนวน 70,000 ไร่ ส่งน้ำให้แก่ผู้ใช้น้ำที่อยู่ทางฝั่งซ้ายของตัวฝายฝั่งเดียว ส่วนโครงการเขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชลเป็นเขื่อนที่สร้างปิดกั้นลำน้ำแม่จัด ซึ่งเป็นสาขาของลำน้ำปิง ณ ตำบลท้อแล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่ชลประทานจำนวน 30,000 ไร่ มีลักษณะพื้นที่ชลประทานระดับ 2 คือ เป็นพื้นที่ชลประทานที่มีระบบคันคูน้ำแต่ยังไม่มีการจัดรูปที่ดิน แบ่งเป็นคลองส่งน้ำสองฝั่ง คือ คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายส่งน้ำช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูกจำนวน 10,000 ไร่ และคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวาส่งน้ำช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูกจำนวน 20,000 ไร่

5. การใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทานและที่ดิน

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัด มีพื้นที่ชลประทานทั้งหมด 100,000 ไร่ โดยแบ่งเป็นพื้นที่ชลประทานของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝกจำนวน 70,000 ไร่ ในฤดูฝนรับน้ำจากลำน้ำปิงและในช่วงฤดูแล้งรับน้ำจากเขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชลที่ส่งมาช่วยเหลือ เกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ชลประทานของโครงการสามารถทำการเพาะปลูกได้ปีละ 2 ครั้ง โดยในช่วงฤดูฝนเกษตรกรจะทำการไถพรวนพื้นที่ และในช่วงฤดูแล้งเกษตรกรจะทำการปรังบางส่วน มีบางส่วนเพาะปลูกมันฝรั่งและถั่วเหลือง

ภาพที่ 1.08 แผนที่แสดงโครงการแม่แฝก (งานส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1,2)

สำหรับพื้นที่ชลประทานอีก 30,000 ไร่ เป็นพื้นที่ส่งน้ำของโครงการเขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชล เกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่โครงการสามารถเพาะปลูกพืชได้ปีละ 3 ครั้ง ได้แก่ การปลูกข้าวนาปี นาปรัง พริกและกระเทียม เป็นต้น ซึ่งคิดเป็นมูลค่าเฉลี่ยต่อปีประมาณ 200 ล้านบาท (ข้อมูลจากการบรรยายของเจ้าหน้าที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัด) นอกจากนี้โครงการยังได้ส่งน้ำให้แก่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝกและฝ่ายราษฎรซึ่งมีอยู่ตลอดตามลำน้ำปิงทางด้านซ้ายอีกประมาณ 16 ฝ่าย รวมทั้งส่งน้ำให้แก่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าและส่งน้ำให้แก่จังหวัดเชียงใหม่ในหน้าเทศกาลสงกรานต์และลอยกระทงเมื่อได้รับการร้องขอจากทางจังหวัด

6. ศักยภาพของโครงการ

เกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัดมีการเพาะปลูกพืชได้เต็มศักยภาพตามที่โครงการสามารถส่งน้ำให้ได้ โดยในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝกนั้น เกษตรกรในพื้นที่สามารถเพาะปลูกได้ถึงปีละ 2 ครั้ง และในส่วนของโครงการเขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชลเกษตรกรในพื้นที่ชลประทานสามารถเพาะปลูกได้ปีละ 3 ครั้ง นอกจากนี้เขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชลยังสามารถส่งน้ำให้แก่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก ฝ่ายราษฎรตลอดทางฝั่งซ้ายของลำน้ำปิง การไฟฟ้าฝ่ายผลิต การประปาส่วนภูมิภาคเพื่อผลิตน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค และจังหวัดเชียงใหม่ในหน้าเทศกาลเมื่อมีการร้องขอ

7. ลักษณะทางวิศวกรรมของโครงการชลประทาน

โครงการอ่างเก็บน้ำเขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชล เป็นโครงการประเภทกักเก็บน้ำ มีพื้นที่โครงการในความรับผิดชอบของงานส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 3 ของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัด โครงการอ่างเก็บน้ำเขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชล มีแหล่งน้ำต้นทุนคืออ่างเก็บน้ำเขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชล ซึ่งอยู่ในลุ่มน้ำแม่จัด โดยที่ลุ่มน้ำแม่จัดจะมาบรรจบกับลุ่มน้ำปิงทางตอนเหนือของฝ่ายสินธุกิจปริษาประมาณ 8 กิโลเมตร ซึ่งเป็นหัวงานของงานส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 และ 2 ของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัด

ส่วนประกอบโครงการอ่างเก็บน้ำเขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชล ที่มีอ่างเก็บน้ำเขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชลเป็นแหล่งน้ำต้นทุน มีระบบคลองส่งน้ำรับน้ำจากอ่างเก็บน้ำเขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชลผ่านท่อระบายปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ทั้งฝั่งซ้ายและฝั่งขวาของอ่างเก็บน้ำเขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชล ท่อระบายทั้งฝั่งซ้ายและฝั่งขวาของตัวเขื่อนจะทำหน้าที่รับน้ำและควบคุมปริมาณน้ำเข้าสู่คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายและฝั่งขวาของพื้นที่โครงการ ทั้งคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายและฝั่งขวาก็จะมีการกระจายน้ำเข้าสู่คลองส่งน้ำสายย่อย สายแยกย่อย โดยมีคูส่งน้ำรับน้ำจากคลองส่งน้ำสายย่อยและสายแยกย่อยลัดเลาะไปตามความลาดเอียงของพื้นที่ เพื่อที่จะสามารถกระจายน้ำเข้าสู่พื้นที่รับน้ำทุกแปลงได้อย่างทั่วถึง

7.1 ห้วงงาน

เขื่อนกักเก็บน้ำ สร้างปิดกั้นลำน้ำแม่จัดทำให้เกิดเป็นอ่างเก็บน้ำ ลักษณะของตัวเขื่อนเป็นเขื่อนดิน มีความยาว 1,950 เมตร ความกว้างสันเขื่อน 9.00 เมตร ความกว้างฐานเขื่อน 339.00 เมตร และความสูงของตัวเขื่อนจุดที่สูงที่สุด 59.00 เมตร ดังรายละเอียดในข้อมูลพื้นฐานของโครงการ

อ่างเก็บน้ำ มีพื้นที่รับน้ำฝน 1,281 ตารางกิโลเมตร มีความจุที่ระดับน้ำสูงสุด 325 ล้านลูกบาศก์เมตร ความจุที่ระดับเก็บกัก 265 ล้านลูกบาศก์เมตร ความจุที่ระดับน้ำต่ำสุด 10 ล้านลูกบาศก์เมตร สามารถกักเก็บน้ำเพื่อการชลประทานในพื้นที่ 30,000 ไร่ และช่วยเหลือพื้นที่เพาะปลูกของงานส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ 1 และ 2 ซึ่งเป็นพื้นที่ด้านล่างซึ่งรับน้ำจากแม่น้ำปิง

ห้วงงานจะมีอาคารประกอบที่ห้วงงาน คือ

1. อาคารระบายน้ำล้นปกติ เป็นฝายสันกว้างสร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก มีประตูระบายเป็นบานโค้ง กว้าง 12.50 เมตร สูง 6.00 เมตร จำนวน 3 บาน ยกเปิดปิดบานระบายด้วยเครื่องกว้านมอเตอร์ไฟฟ้า ระบายน้ำได้สูงสุดประมาณ 1,035 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

2. อาคารระบายน้ำล้นแบบฉุกเฉิน เป็นฝายสันกว้างสร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก ความยาว 150 เมตร อยู่ทางด้านฝั่งขวาของเขื่อน ท้ายฝายเป็นคลองผันน้ำกว้าง 150 เมตร ลึก 2.50 เมตร ยาว 2,500 เมตร ระบายน้ำสู่แม่น้ำปิง ระบายน้ำได้สูงสุดประมาณ 535 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

3. ท่อส่งน้ำลงลำน้ำเดิม มีปากทางระบายน้ำเป็นรูปปากแตร (Mornig Glory) มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 3.25 เมตร มีท่อระบายเป็นท่อเหล็กหุ้มด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 2.50 เมตร ระบายน้ำลงสู่ลำน้ำเดิม สามารถระบายน้ำได้สูงสุด 47.0 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที โดยที่ด้านท้ายท่อส่งน้ำมีอาคารควบคุมน้ำเพื่อส่งไปผลักดันกังหันผลิตกระแสไฟฟ้า

4. ลักษณะท่อส่งน้ำปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวา เป็นท่อคอนกรีตเสริมเหล็กมีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 0.80 เมตร ยาว 200 เมตร มีอาคารควบคุมการระบายน้ำเปิดปิดด้วยบานเหล็ก รับแรงดันสูง กว้าง 0.60 เมตร สูง 0.80 เมตร จำนวน 2 บาน สามารถระบายน้ำได้สูงสุด 4.27 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

5. ลักษณะท่อส่งน้ำปากคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย เป็นท่อคอนกรีตเสริมเหล็กมีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 0.80 เมตร ยาว 380 เมตร มีอาคารควบคุมการระบายน้ำเปิดปิดด้วยบานเหล็ก รับแรงดันสูง กว้าง 0.60 เมตร สูง 0.80 เมตร จำนวน 2 บาน สามารถระบายน้ำได้สูงสุด 3.80 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

7.2 ระบบคลองส่งน้ำ

คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย เป็นคลองตาดคอนกรีตมีความยาวทั้งสิ้น 11.02 กิโลเมตร สามารถส่งน้ำเป็นปริมาณน้ำที่ออกแบบที่ผ่านปากคลองส่งน้ำเท่ากับ 2.277 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวา เป็นคลองตาดคอนกรีตมีความยาวทั้งสิ้น 19.70 กิโลเมตร สามารถส่งน้ำเป็นปริมาณน้ำที่ออกแบบที่ผ่านปากคลองส่งน้ำเท่ากับ 4.984 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

คลองข่อย และคลองแยกข่อย เป็นคลองตาดคอนกรีต รับน้ำจากคลองส่งน้ำสายใหญ่กระจายอยู่ทั่วพื้นที่โครงการมีอาคารบังคับน้ำเพื่อควบคุมปริมาณน้ำที่ส่งเข้าคลองข่อยและคลองแยกข่อยให้เป็นไปตามที่ต้องการ

อาคารที่สำคัญของโครงการ ประกอบด้วยประตูระบายน้ำปากคลอง (Head Regulator) 2 แห่ง ประตูระบายกลางคลอง (Check Regulator) 22 แห่ง ประตูระบายปลายคลอง (Tail Regulator) 2 แห่ง ท่อระบายปากคลองซอย (Head Pipe Regulator) 9 แห่ง ท่อระบายปลายคลองซอย (Tail Pipe Regulator) 11 แห่ง สะพานน้ำ (Flume) 6 แห่ง น้ำตก (Drop) 17 แห่ง อาคารทดน้ำ (Check Structure) 4 แห่ง ท่อเชื่อม (Siphon) 24 แห่ง ท่อลอดถนน (Road Culvert) 54 แห่ง ท่อส่งน้ำเข้านา (Farm Turn-out) 119 แห่ง รางเท (Chute) 5 แห่ง ท่อระบายน้ำป่า (Drain Culvert) 1 แห่ง สะพานคอนกรีตข้ามคลอง (Concrete Bridge) 2 แห่ง

7.3 ระบบคันคูนน้ำ

คูส่งน้ำเป็นคูดิน หน้าตัดคูส่งน้ำมีลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมคางหมู รับน้ำจากคลองส่งน้ำสายซอย สายแยกซอย ผ่านท่อส่งน้ำเข้านา คูส่งน้ำมีจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 119 สาย กระจายอยู่ในพื้นที่ทั้งฝั่งซ้ายและฝั่งขวาของพื้นที่โครงการ มีความยาวรวม 65.223 กิโลเมตร

7.4 การจัดสรรน้ำและส่งน้ำ

การจัดสรรน้ำชลประทานของโครงการอ่างเก็บน้ำเขื่อนแม่งัดสมบูรณ์ชล เพื่อส่งน้ำให้แก่พื้นที่เพาะปลูกให้ได้ตามความต้องการของพืชทั้งปริมาณน้ำและระยะเวลาให้ใกล้เคียงที่สุด มีการจัดทำการศึกษาพื้นที่การเพาะปลูกในเขตโครงการฯ โดยคำนึงถึงปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่ในอ่างเก็บน้ำเขื่อนแม่งัดสมบูรณ์ชล แล้วจัดทำแผนการส่งน้ำล่วงหน้าทั้งรายสัปดาห์ และมีการควบคุมปริมาณที่อาคารบังคับน้ำทั้งในระดับคลองส่งน้ำสายใหญ่ คลองซอย คลองแยกซอย ให้เป็นไปตามแผนการส่งน้ำและมีระบบคูส่งน้ำเพื่อที่จะให้การกระจายน้ำสู่พื้นที่เพาะปลูกมีประสิทธิภาพสูงสุด

แผนการจัดทำแผนการส่งน้ำได้มีการจัดทำแผนการส่งน้ำออกเป็น 2 ช่วง คือ การจัดทำแผนการส่งน้ำในช่วงฤดูฝนและการจัดทำแผนการส่งน้ำในช่วงฤดูแล้ง

การจัดทำแผนการส่งน้ำในช่วงฤดูฝน มีการส่งน้ำแบบตลอดเวลา โดยไม่ค่อยมีปัญหาในการจัดส่งน้ำมากนักเนื่องจากมีปริมาณน้ำต้นทุนของอ่างเก็บน้ำเขื่อนแม่งัดสมบูรณ์ชลมีมากพอตามความต้องการและมีปริมาณฝนช่วยในการเพาะปลูก แต่ต้องมีการจัดทำแผนการเพาะปลูกและกำหนดพื้นที่การเพาะปลูกตามปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่ว่าควรจะมีการเพาะปลูกในเขตพื้นที่โครงการเป็นพื้นที่เท่าไร การจัดทำแผนการเพาะปลูกขนาดของพื้นที่ที่จะเพาะปลูกมีการกำหนดในระดับคลองส่งน้ำสายใหญ่ เพื่อที่จะกำหนดแผนการส่งน้ำไปยังสายคลองส่งน้ำให้ได้ตามเวลาและปริมาณน้ำที่ต้องการ

การจัดทำแผนการส่งน้ำในช่วงฤดูแล้ง มีการส่งน้ำแบบหมุนเวียนเนื่องจากปริมาณน้ำต้นทุนของอ่างเก็บน้ำเขื่อนแม่งัดสมบูรณ์ชลจะมีน้อยกว่าในฤดูฝนมีการกำหนดจำนวนพื้นที่การเพาะปลูกในเขตพื้นที่โครงการตามปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่ การจัดทำแผนการเพาะปลูกขนาดของพื้นที่ที่จะเพาะปลูกมีการกำหนดในระดับคลองส่งน้ำสายใหญ่และในระดับคลองส่งน้ำสายย่อย มีการจัดรอบเวรการรับน้ำในระบบคลองส่งน้ำ คูส่งน้ำและจัดลำดับในการรับน้ำของพื้นที่เพาะปลูกตามปริมาณน้ำและช่วงเวลาการส่งน้ำที่กำหนด ทำให้แปลงเพาะปลูกสามารถได้รับน้ำเพียงพอต่อความต้องการ

8. การประกาศทางน้ำชลประทานและการเรียกเก็บค่าชลประทาน

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่งัด ได้ดำเนินการประกาศทางน้ำชลประทานในส่วนของโครงการชลประทานแม่แฝก ตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 แล้ว โดยประกาศให้เป็นทางน้ำชลประทานประเภทที่ 1 ได้แก่ เหมืองแม่แฝก ซึ่งมีความยาวประมาณ 36.00 กิโลเมตร จากลำน้ำ แม่ปิง ตำบลแม่แฝก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ไปถึงแม่น้ำกวัง ตำบลเมืองเลน อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ และทางน้ำชลประทานประเภทที่ 4 ได้แก่ (1) แม่น้ำปิงบริเวณฝายสินธุกิจปรีชา จากปากแม่น้ำปิง ตำบลแม่แฝก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ถึง แม่น้ำกวัง ตำบลเมืองเลน อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ (2) ห้วยแก้ว จากแม่น้ำปิง ตำบลแม่แฝก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ถึงเหนือฝายสินธุกิจปรีชา 2.00 กิโลเมตร ฝัังขวาตำบลสันมหาพน อำเภอแม่แตง ฝัังซ้ายตำบลแม่แฝก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ความยาว 4.500 กิโลเมตร (3) ห้วยแม่แฝก จากแม่น้ำปิง ตำบลแม่แฝก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ถึง เหมืองแม่แฝกในสวนที่เลยขึ้นไปทางเหนือ 2.00 กิโลเมตร ตำบลแม่แฝก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ความยาว 3.500 กิโลเมตร (4) ห้วยแม่เต่าไห ตั้งแต่ห้วยแม่หนองหาร ตำบล

หนองหาร อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ ถึง ส่วนที่เลยเหมืองแม่แฝกขึ้นไปทางเหนือ 2.00 กิโลเมตร ตำบลหนองหาร อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ ความยาว 3.850 กิโลเมตร (5) ห้วยแม่ใจ ตั้งแต่ห้วยแม่หนองหาร ตำบลหนองหาร อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ ถึง ส่วนที่เลยเหมืองแม่แฝกขึ้นไปทางเหนือ 2.000 กิโลเมตร ตำบลหนองหาร อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ ความยาว 4.900 กิโลเมตร และ (6) ห้วยแม่หนองหาร ตั้งแต่แม่น้ำปิง ตำบลหนองหาร อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ ถึง ถนนสายเชียงใหม่-สนทราย ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ความยาว 36.000 กิโลเมตร ให้ไว้ ณ วันที่ 8 ธันวาคม 2505

สำหรับในส่วนของโครงการเชื่อมแม่จัดสมบูรณ์ชลได้ดำเนินการประกาศทางน้ำชลประทานแล้วจำนวน 5 สาย เป็นทางน้ำชลประทานประเภทที่ 1 จำนวน 4 สาย ได้แก่ (1) คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวา ตั้งแต่กิโลเมตรที่ 0.000 บ้านดง ตำบลบ้านเป้า อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ถึง กิโลเมตรที่ 19.700 บ้านหางดง ตำบลอินทิล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ความยาว 19.700 กิโลเมตร (2) คลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้าย ตั้งแต่กิโลเมตรที่ 0.000 บ้านใหม่ ตำบลช่อแล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ถึง กิโลเมตรที่ 11.020 บ้านต้นผึ้ง ตำบลแม่หอพระ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ (3) คลองระบายน้ำฝั่งซ้าย ตั้งแต่ บ้านป่าไผ่ ตำบลช่อแล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ถึง บ้านสันป่าสัก ตำบลช่อแล จังหวัดเชียงใหม่ ความยาว 5.018 กิโลเมตร และ (4) คลองระบายน้ำฝั่งขวา ตั้งแต่ บ้านสันป่าดง ตำบลอินทิล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ถึง บ้านหางดง ตำบลอินทิล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ความยาว 8.452 กิโลเมตร และทางน้ำชลประทานประเภทที่ 4 ได้แก่ ลำน้ำจัด ตั้งแต่ศูนย์กลางเชื่อมแม่จัด ตำบลช่อแล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ถึง แม่น้ำปิง ตำบลช่อแล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ความยาว 3.000 กิโลเมตร ให้ไว้ ณ วันที่ 7 พฤษภาคม 2533

ปัจจุบันโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัด กำลังดำเนินการขอประกาศทางน้ำชลประทานเพิ่มเติมในส่วนของคลองซอยทั้ง 16 สาย ของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก

ปัญหาในการประกาศทางน้ำชลประทานของโครงการส่งน้ำบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัด จากเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติในระดับโครงการฯ สรุปได้ดังนี้

1. ในการประกาศทางน้ำในบางจุดยังไม่สามารถประกาศได้ เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่ได้รับบริจาคมาเป็นระยะเวลานานเกือบ 70 ปี มาแล้ว จึงไม่มีเอกสารสิทธิ์ในการครอบครอง ทำให้เสียเวลาในการขอขึ้นทะเบียนเป็นที่ราชพัสดุ

2. เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติของโครงการฯ ไม่มีความรู้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับระเบียบในการประกาศทางน้ำชลประทาน ปัจจุบันเจ้าหน้าที่ของโครงการฯ อยู่ระหว่างการเรียนรู้

การออกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำชลประทานเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำจากทางน้ำชลประทานตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 นั้น ทางโครงการฯ ยังไม่ได้ดำเนินการ เนื่องจาก (1) เจ้าหน้าที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนในการขอออกกฎกระทรวงแต่ปัจจุบันเจ้าหน้าที่อยู่ระหว่างการเรียนรู้เช่นเดียวกันกับเรื่องการประกาศทางน้ำชลประทาน ซึ่งทั้งสองเรื่องนี้จะต้องเรียนรู้ควบคู่กันไป (2) เจ้าหน้าที่มีการสับเปลี่ยนและย้ายสถานที่ทำงานบ่อยครั้ง ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน และ (3) ไม่มีเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในเรื่องดังกล่าวโดยตรง และเจ้าหน้าที่ของโครงการ 1 คน ต้องรับผิดชอบในงานหลายอย่าง

ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่งัด เกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทานสรุปได้ว่า การจัดเก็บค่าชลประทานจะมีผลดีในแง่ที่มีรายได้เข้าสู่ภาครัฐ แต่การที่จะมีการจัดเก็บค่าชลประทานได้นั้น หน่วยงานที่ดูแลเรื่องการจัดสรรน้ำต้องส่งน้ำชลประทานได้เพียงพอและทันเวลาตามที่ผู้ใช้น้ำชลประทานต้องการ ซึ่งในสภาพความเป็นจริงแล้วการจัดส่งน้ำชลประทานในปัจจุบันไม่เป็นไปตามความต้องการของผู้ใช้น้ำ และไม่สามารถส่งได้ตลอดเวลา เนื่องจากต้องการมีการซ่อมแซมระบบคลองส่งน้ำ และในบางช่วงเกิดความขาดแคลนของน้ำต้นทุนส่งผลให้ในการจัดส่งน้ำจึงต้องจัดส่งเป็นรอบเวร

9. การขอใช้เงินทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานของโครงการ

ที่ผ่านมาโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัด ยังไม่มีการขอใช้เงินจากกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน เนื่องจากไม่ทราบว่าจะสามารถขอใช้เงินจากกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานได้ ต่อมาประมาณกลางปี 2543 ทราบว่าสามารถขอใช้เงินจากกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานในด้านของครุภัณฑ์และค่าจ้างของจ้างลูกจ้างชั่วคราวเพื่อการปรับปรุงระบบชลประทานได้ โดยขั้นตอนของการใช้เงินจากกองทุนหมุนเวียนเท่าที่โครงการฯ ทราบมีดังนี้

1. จัดทำแผนงบประมาณล่วงหน้า และต้องมีการสรุปว่าโครงการจะมีรายได้จากการจัดเก็บค่าชลประทานเท่าไร และมีรายจ่ายเท่าไร เงินส่วนที่ขาดสามารถทำเรื่องขอจากกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน โดยมีหัวหน้าโครงการทำเรื่องขออนุมัติใช้เงินจากกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน
2. โครงการเสนอเรื่องไปยังสำนักเพื่อขออนุมัติ
3. สำนักเสนอเรื่องไปยังฝ่ายผลประโยชน์ (กรมชลประทาน)
4. ฝ่ายผลประโยชน์เสนอเรื่องไปยังกรมบัญชีกลาง เพื่อให้กรมบัญชีกลางเสนอเรื่องไปยังคณะกรรมการซึ่งมีอธิบดีกรมชลประทานเป็นประธานเพื่อพิจารณาอนุมัติ

ในอนาคตโครงการคาดว่าจะขออนุมัติใช้เงินทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานในส่วนของครุภัณฑ์และการซ่อมแซมปรับปรุงระบบชลประทาน และในปัจจุบันสำนักงานชลประทานได้เสนอเรื่องเพื่อขออนุมัติใช้เงินจากกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานในการจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์ 8 เครื่อง และคาดว่าจะมีการจัดส่งให้โครงการละ 1 เครื่อง

10. กลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเมื่อวันที่ 28-29 สิงหาคม 2543 ในกรณีผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรที่อยู่ในเขตพื้นที่ชลประทานโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัด มีประวัติความเป็นมา สาเหตุการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ การบริหารงาน การดำเนินการและปัญหาอุปสรรคดังนี้

10.1 ลักษณะของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

กลุ่มผู้ใช้น้ำในโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัด เป็นกลุ่มที่มีการรวมตัวกันของเกษตรกรผู้ใช้น้ำจากลำน้ำปิงในลักษณะสร้างฝายกันลำน้ำปิงเพื่อยกระดับน้ำผ่านคลองธรรมชาติเข้าสู่พื้นที่ของเกษตรกร โดยที่แต่ละคลองจะมีอยู่หลายกลุ่มขึ้นอยู่กับความยาวของคลองและเกษตรกรจะเป็นผู้ดูแลกันเอง โดยมีหัวหน้าเหมืองขอยเป็นผู้ดูแล ซึ่งกลุ่มดังกล่าวจะมีลักษณะการรวมตัวแบบกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มระดับท่อต่อแจกส่งน้ำ) หัวหน้าเหมืองจะเป็นผู้ควบคุมและแนะนำสมาชิกให้มีการแบ่งปันการใช้น้ำระหว่างผู้ใช้น้ำให้เป็นธรรมและใช้อย่างประหยัด

10.2 ภูมิหลังการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ

เกษตรกรผู้ใช้น้ำจากโครงการส่งน้ำส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัด เป็นเกษตรกรที่รวมตัวติดต่อกันมาเป็นระยะเวลานานหลายร้อยปีโดยมีการร่วมกันสร้างฝายพื้นเมืองกันลำน้ำปิงซึ่งเป็นฝายไม้ไผ่เพื่อทดน้ำเข้าสู่พื้นที่การเกษตรของตนเอง ต่อมาในปี 2472 กรมชลประทานได้มีการจัดสร้างฝายแม่แฝกกันลำน้ำปิงซึ่งเป็นฝายที่จัดสร้างขึ้นตามระบบชลประทานแผนใหม่ในภาคเหนือขณะนั้น โดยเป็นอาคารทดน้ำถาวรแทนฝายพื้นเมืองและก่อสร้างเสร็จในปี 2479 สามารถผันน้ำเข้าสู่คลองส่งน้ำสายใหญ่ที่ประกอบไปด้วยคลองขอย 16 สายได้ในปี 2480 โดยในฤดูฝนจะรับน้ำจากลำน้ำปิง ส่วนในฤดูแล้งจะรับน้ำจากคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งซ้ายของเขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชลในช่วงที่น้ำขาดแคลน โดยที่ในอดีตเขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชลเป็นฝายที่ราษฎรสร้างขึ้นปิดลำน้ำแม่จัด ต่อมาเกิดอุทกภัยทำให้ฝายได้รับความเสียหายเกษตรกรจึงร้องขอให้กรมชลประทานสร้างฝายขึ้นใหม่ กรมชลประทานได้ดำเนินการก่อสร้างเป็นเขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชลขึ้นในปี 2520 ก่อสร้างเสร็จในปี 2528 และเริ่มส่งน้ำให้กับพื้นที่เพาะปลูกผ่านคลองสายใหญ่ฝั่งซ้ายและคลองส่งน้ำสายใหญ่ฝั่งขวาได้สมบูรณ์ในปี 2528 ซึ่งเกษตรกรยังคงมีรวมตัวกันเป็นกลุ่มและมีวิธีการปฏิบัติในการควบคุมดูแลและจัดสรรน้ำภายในกลุ่มของตนเองตามที่เคยปฏิบัติมาในอดีต

10.3 วัตถุประสงค์ในการรวมกลุ่มจัดตั้งกลุ่มบริหารการใช้น้ำ

การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำในโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัด มีวัตถุประสงค์ในการรวมกลุ่มกันเพื่อจัดสรรใช้น้ำในกลุ่มและร่วมกันดูแลระบบส่งน้ำให้สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

10.4 โครงสร้างของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

ในคลองซอยแต่ละสายจะประกอบด้วยกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (ระดับท่อต่อแจกส่งน้ำ) หลายกลุ่ม ขึ้นอยู่กับความยาวของคลองซอย โดยโครงสร้างของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (ระดับท่อต่อแจกส่งน้ำ) จะประกอบด้วย หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำหรือหัวหน้าเหมือง ผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ หรือผู้ช่วยหัวหน้าเหมืองและสมาชิกภายในกลุ่ม หากกลุ่มใดมีพื้นที่มากหรือมีเกษตรกรในกลุ่มเป็นจำนวนมากอาจจะมีผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำมากกว่า 1 คนได้ โดยที่หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำและผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำจะทำหน้าที่ควบคุมดูแลและจัดสรรน้ำภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำของตนเอง

10.5 การคัดเลือกหัวหน้าและผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน

หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำและผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานจะได้เลือกจากสมาชิกในกลุ่มโดยวิธีลงคะแนน ไม่มีการกำหนดวาระในการทำงาน

10.6 หน้าที่ของหัวหน้าและผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน

1. เป็นตัวแทนของสมาชิกผู้ใช้น้ำในการประสานงานกับโครงการฯ
2. ชี้แจงให้สมาชิกทราบเกี่ยวกับแผนการส่งน้ำของโครงการฯ
3. จัดสรรน้ำให้แก่สมาชิกและนัดหมายสมาชิกให้ดำเนินการดูแลบำรุงรักษาคูส่งน้ำ
4. ประสานงานระหว่างสมาชิก รวมทั้งตัดสินปัญหาหรือไกล่เกลี่ยกรณีพิพาท

10.7 การบริหารงานกลุ่มผู้ใช้น้ำ

10.7.1 การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกรจำนวน 37 ราย พบว่าเกษตรกรทั้ง 37 ราย เป็นสมาชิกของกลุ่มผู้ใช้น้ำ เนื่องจากการสมาชิกทุกคนมีความจำเป็นต้องใช้น้ำ การเข้าเป็นสมาชิกทำให้สามารถตกลงกันได้ปัญหาความขัดแย้งเรื่องการใช้น้ำ และได้รับน้ำอย่างเท่าเทียมกัน อีกทั้งการรวมกลุ่มกันยังมีอำนาจในการต่อรองโดยมีหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นตัวแทน ในการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายแรกเข้าสมาชิก และไม่ต้องดำเนินการใด ๆ เพียงแต่มีพื้นที่ทำการเกษตรอยู่ในพื้นที่รับผิดชอบของกลุ่มและใช้น้ำจากโครงการฯ

10.7.2 การบริหารงานภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ

การดำเนินการเรื่องการใช้น้ำกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (ระดับท่อต่อแจกส่งน้ำ) จะเป็นผู้ดูแลในพื้นที่ที่รับผิดชอบ โดยมีหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ และ ผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นผู้ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของโครงการฯ เรียกประชุมสมาชิกภายในกลุ่มเรื่องแผนการส่งน้ำแก่สมาชิกผู้ใช้น้ำพร้อมทั้งจัดรอบเวรการใช้น้ำร่วมกับสมาชิก และกำหนดให้สมาชิกร่วมกันการบำรุงรักษาประจำปี โดยกำหนดให้ก่อนถึงฤดูกาลส่งน้ำสมาชิกทุกคนจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมในการกำจัดวัชพืชในคูส่งน้ำและขุดลอกคูส่งน้ำที่ตื้นเขิน และต้องร่วมกันซ่อมแซมคูและอาคารในคูส่งน้ำให้อยู่ในสภาพที่สามารถใช้งานได้ก่อนถึงฤดูกาลส่งน้ำ โดยที่บางกลุ่มมีการจัดสร้างกฎระเบียบสำหรับควบคุมสมาชิกให้ปฏิบัติตามข้อตกลงที่ได้ร่วมกันสร้างโดยการลงโทษในรูปแบบการปรับเป็นเงินสำหรับสมาชิกที่ไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงที่มีอยู่

10.7.3 ค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ

สมาชิกของกลุ่มจะต้องจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำให้แก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน โดยมีหัวหน้ากลุ่มเป็นผู้จัดเก็บ ซึ่งการจัดเก็บจะมีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป กล่าวคือมีทั้งรูปแบบการจัดเก็บเป็นเงินสดต่อไร่ต่อปี และรูปแบบการจัดเก็บในรูปของจำนวนผลผลิตต่อไร่ต่อปี ซึ่งอัตราการจัดเก็บแล้วแต่ที่จะมีการตกลงกันภายในกลุ่ม โดยที่ค่าบริการการบริหารการใช้น้ำที่จัดเก็บได้จะมอบให้หัวหน้ากลุ่มและผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มเป็นค่าตอบแทน

10.7.4 กิจกรรมที่สมาชิกกลุ่มต้องปฏิบัติ

จากการสอบถามเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ 37 ราย สมาชิก 36 รายตอบว่ามีกิจกรรมที่สมาชิกในกลุ่มจะต้องปฏิบัติ คือ ร่วมกันพัฒนา ขุดลอกทำความสะอาดคูส่งน้ำ ส่วนสมาชิก 1 ราย ตอบว่าไม่มีกิจกรรมที่สมาชิกกลุ่มต้องปฏิบัติ

10.7.5 ผลการปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ 37 ราย ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำที่เกษตรกรเป็นสมาชิกอยู่ พบว่า มีสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ 34 ราย ให้ความคิดเห็นว่ากลุ่มผู้ใช้น้ำที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ในปัจจุบันมีการดำเนินงานอยู่ในเกณฑ์ที่ดี เนื่องจาก สมาชิกในกลุ่มยังให้ความร่วมมือในการดำเนินการต่าง ๆ และมีความสามัคคีภายในกลุ่ม และมีสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ 3 ราย ได้แสดงความคิดเห็นว่าการปฏิบัติงานของกลุ่มผู้ใช้น้ำที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ในปัจจุบันมีการดำเนินงานอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ดี เนื่องจากสมาชิกบางคนไม่ให้ความร่วมมือ และเงินค่าบริการการบริหารการใช้น้ำที่เก็บไปไม่ได้นำมาใช้ในการปรับปรุงระบบส่งน้ำภายในกลุ่มให้ดีขึ้น แต่คิดว่ากลุ่มผู้ใช้น้ำยังควรมีอยู่ต่อไป เนื่องจากกลุ่มมีมานานแล้ว และคิดว่าการมีกลุ่มจะสามารถก่อให้เกิดความสามัคคีกันมากกว่าการที่ไม่มีกลุ่ม โดยที่สมาชิกในกลุ่มได้เสนอความคิดเห็นให้กลุ่มผู้ใช้น้ำควรมีปรับปรุงให้มีการนำกฎระเบียบที่ได้มีการสร้างขึ้นมาใช้อย่างจริงจัง เพื่อให้สมาชิกร่วมมือกันปฏิบัติกิจกรรมมากกว่าที่เป็นอยู่ ควรมีการจัดสรรน้ำให้เกษตรกรได้รับน้ำอย่างเพียงพอสม่ำเสมอ มีการหมุนเวียนกันขึ้นเป็นหัวหน้ากลุ่ม ควรมีการรณรงค์ให้สมาชิกในกลุ่มมีการใช้น้ำอย่างประหยัด และควรนำเงินที่จัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำที่จัดเก็บได้มาหมุนเวียนเพื่อใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การใช้น้ำ

10.7.6 ปัญหาและอุปสรรคการใช้น้ำ

จากการสอบถามเกษตรกร 37 ราย พบว่า มีเกษตรกร 13 ราย ไม่มีปัญหาการใช้น้ำ เนื่องจากเกษตรกรได้รับน้ำอย่างสะดวกและเพียงพอเมื่อมีความต้องการใช้น้ำและอยู่ต้นคลองส่งน้ำ แต่มีเกษตรกรจำนวน 24 ราย มีอุปสรรคและปัญหาในการใช้น้ำเนื่องจาก ในช่วงฤดูแล้งและช่วงปรับปรุงคลองจะได้รับน้ำไม่เพียงพอ บางรายมีพื้นที่ทำการเกษตรอยู่สูงกว่าคูส่งน้ำ บางรายมีพื้นที่อยู่ปลายคลองส่งน้ำทำให้ได้รับน้ำไม่เพียงพอ บางรายได้รับน้ำมากจนเกินไปทำให้พื้นที่ทำการเกษตรได้รับความเสียหาย และมีบางรายกล่าวว่าโรงงานอุตสาหกรรมที่เข้ามาตั้งในพื้นที่ทำให้น้ำเกิดการเน่าเสีย

10.8 ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

10.8.1 ความต้องการใช้น้ำและหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดหาแหล่งน้ำ

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำถึงความคิดเห็นของคณะกรรมการในประเด็นของความต้องการแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ พบว่า มีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำจำนวน 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 10.35 ต้องการเฉพาะแหล่งน้ำ มีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำจำนวน 9 ราย คิดเป็นร้อยละ 31.03 ต้องการเฉพาะระบบส่งน้ำ มีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำจำนวน 15 ราย คิดเป็นร้อยละ 51.72 ต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ และมีคณะกรรมการ 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 6.90 ที่ไม่ต้องการทั้งแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ ดังแสดงในตารางที่ 1.08

การจัดหาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ คณะกรรมการส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดหาพร้อมทั้งดูแลแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำควรเป็นกรมชลประทาน และมีคณะกรรมการบางส่วนเสนอให้กลุ่มผู้ใช้น้ำ และหน่วยงานกลางที่จัดตั้งขึ้นใหม่เป็นผู้ทำหน้าที่ในการจัดหาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ

ตารางที่ 1.08 ความต้องการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำในอนาคต

ความพึงประสงค์	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
จัดหาเฉพาะแหล่งน้ำ โดยผู้ใช้จัดหาระบบส่งน้ำเอง	3	10.35
จัดหาเฉพาะระบบส่งน้ำ	9	31.03
จัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	15	51.72
ไม่ต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	2	6.90
รวมคณะกรรมการกลุ่มทั้งสิ้น	29	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

10.8.2 ความยินดีจ่ายค่าชลประทาน

หากมีการจัดหาแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำตามที่คณะกรรมการต้องการแล้ว คณะกรรมการมีความคิดเห็นในการจ่ายค่าชลประทาน ดังนี้ มีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 21 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 77.78 มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน โดยมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 18 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 85.71 ยินดีที่จะจ่ายในรูปแบบเป็นเงินสด โดยมีลักษณะการคิดเป็น บาทต่อไร่ต่อปี มากที่สุด และมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 3 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 14.29 ต้องการจ่ายในรูปแบบผลิตทางการเกษตร และมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 6 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 22.22 ไม่ยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน ดังแสดงในตารางที่ 2.08

นอกจากนี้คณะกรรมการกลุ่มที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทานเป็นเงินสดยังได้ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการชำระค่าชลประทาน ดังนี้ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 1 ราย ต้องการชำระโดยโอนเงินผ่านธนาคาร คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 1 ราย ต้องการชำระที่สำนักงาน โครงการฯ คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 11 ราย ต้องการชำระโดยตรงกับพนักงานจัดเก็บค่าชลประทาน และมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 6 รายต้องการชำระค่าชลประทานด้วยวิธีอื่น ๆ เช่น ชำระให้กับหัวหน้ากลุ่มหรือชำระให้กับ อ.บ.ต.

**ตารางที่ 2.08 ความยินดีที่จะจ่ายและลักษณะการจ่ายค่าชลประทานของคณะกรรมการกลุ่ม
ผู้ใช้น้ำ**

ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	21	77.78
ลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน		
1. เงินสด	18	85.71
- จ่ายเป็นลูกบาศก์เมตร	1	5.56
- จ่ายเป็น บาทต่อไร่ต่อปี	13	72.22
- จ่ายแบบเหมาจ่าย (บาทต่อปี)	2	11.11
- จ่ายเป็น บาทต่อไร่ต่อฤดู	2	11.11
2. ผลผลิตทางการเกษตร	3	14.29
3. อื่น ๆ	0	0.00
เกษตรกรที่ไม่ยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	6	22.22
รวม	27	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

**10.8.3 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดเก็บค่าชลประทานและค่าบริการ
การบริหารการใช้น้ำ**

ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำที่มีความต้องการแหล่งน้ำ และ/หรือระบบส่งน้ำและมีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน เกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่จัดเก็บค่าชลประทาน พบว่า มีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 8 ราย มีความคิดเห็นว่าเป็นกรมชลประทานเป็นผู้จัดเก็บ เนื่องจากกรมชลประทานเป็นผู้จัดหาและดูแลทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำให้เกษตรกร ประกอบกับมีความใกล้ชิดกับเกษตรกร สามารถที่จะควบคุมและจัดเก็บได้โดยไม่มีอุปสรรค อีกทั้งเกษตรกรคาดว่าจะได้รับความสะดวก มีอัตราค่าน้ำต่ำ คุณภาพน้ำสามารถยอมรับได้ จะได้รับน้ำอย่างเพียงพอและสม่ำเสมอ จากการที่ชลประทานเป็นผู้จัดเก็บ มีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 1 ราย มีความคิดเห็นควรให้หน่วยงานกลางที่ตั้งขึ้นใหม่เป็นผู้จัดเก็บ เนื่องจากต้องการให้หน่วยงานกลางที่จัดตั้งขึ้นใหม่เป็นผู้จัดหาและดูแลระบบส่งน้ำ ดังนั้นจึงเห็นว่าเมื่อหน่วยงานดังกล่าวเป็นผู้ลงทุนจึงควรที่จะเป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการจัดเก็บค่าชลประทาน มีคณะกรรมการ

กลุ่มผู้ใช้น้ำ 6 ราย มีความคิดเห็นว่าการให้กลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นผู้จัดเก็บ โดยให้เหตุผลว่าในปัจจุบันมีหัวหน้ากลุ่มหรือผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มซึ่งเป็นคนในพื้นที่และเป็นผู้ควบคุมและดูแลการใช้น้ำของสมาชิกในกลุ่มอยู่แล้วจึงมีความเห็นว่าการให้กลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นผู้จัดเก็บจะมีสะดวกในการจัดเก็บ และมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำอีก 2 ราย มีความเห็นว่าการให้หน่วยงานอื่นเป็นผู้จัดเก็บ เช่น ให้ อ.บ.ต. เป็นผู้จัดเก็บ โดยให้เหตุผลว่าเป็นคนในพื้นที่ จึงมีความชำนาญและรู้จักพื้นที่เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นผู้ที่ได้รับความไว้วางใจจากคนในพื้นที่

ในส่วนของการบริการการใช้น้ำคณะกรรมการที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าบริการการบริการการใช้น้ำ 27 ราย มีความคิดเห็นเกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าบริการการบริการการใช้น้ำ ซึ่งคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่คิดว่าหน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าบริการการบริการการใช้น้ำควรเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยให้เหตุผลว่าหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำและผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นคนในพื้นที่ รู้จักพื้นที่เป็นอย่างดี มีความใกล้ชิดกับเกษตรกรสามารถเชื่อถือได้ ทำให้มีความสะดวกในการจัดเก็บและเมื่อจัดเก็บไปแล้วสามารถนำเงินที่เก็บได้มาหมุนเวียนในกลุ่ม รองลงมาคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำเสนอว่าควรจะเป็นกรมชลประทาน เนื่องจากกรมชลประทานเป็นผู้จัดสร้างแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำให้ นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ความเห็นว่าการจะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล (อ.บ.ต.) เป็นผู้จัดเก็บค่าบริการการบริการการใช้น้ำ เนื่องจากเป็นคนในพื้นที่จึงมีความเข้าใจและสนิทสนมกับเกษตรกรเป็นอย่างดี

10.8.4 การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

จากการสอบถามคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 29 ราย ในเรื่องการรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และ พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พบว่าคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำส่วนใหญ่ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทาน กล่าวคือ มีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 4 ราย คิดเป็นร้อยละ 13.79 ทราบข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และมีคณะกรรมการ 25 ราย คิดเป็นร้อยละ 86.21 ที่ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน ส่วนการรับทราบเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง มีคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ 8 ราย คิดเป็นร้อยละ 27.59 ทราบข้อมูลเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง และมีคณะกรรมการกลุ่ม 21 ราย คิดเป็นร้อยละ 72.41 ที่ไม่ทราบ ดังแสดงในตารางที่ 3.08

ตารางที่ 3.08 การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทาน

การรับทราบเกี่ยวกับ	ทราบ		ไม่ทราบ	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
กองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน	4	13.79	25	86.21
พรบ. การชลประทานหลวง	8	27.59	21	72.41

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง ที่ได้กำหนดให้มีการจัดเก็บค่าชลประทานเพื่อการเกษตรในอัตราไม่เกิน 5 บาทต่อไร่ และนอกภาคเกษตรในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร คณะกรรมการให้ความเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานเพื่อการเกษตรที่ได้กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พบว่า มีคณะกรรมการ 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 17.24 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่สูงเกินไป คณะกรรมการ 21 ราย คิดเป็นร้อยละ 72.41 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว และคณะกรรมการ 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 10.34 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่ต่ำเกินไป ซึ่งอัตราค่าชลประทานเพื่อการเกษตรโดยเฉลี่ยที่คณะกรรมการคิดว่าเป็นอัตราที่เหมาะสมคืออัตรา 5.53 บาทต่อไร่ต่อปี ส่วนความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำที่มีต่ออัตราค่าชลประทานเพื่อกองทุนการเกษตรที่ได้กำหนดไว้ตามพระราชบัญญัติ พบว่า มีคณะกรรมการ 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 6.90 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่สูงเกินไป คณะกรรมการ 16 ราย คิดเป็นร้อยละ 55.17 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว และคณะกรรมการ 11 ราย คิดเป็นร้อยละ 37.93 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่ต่ำเกินไป ซึ่งอัตราค่าชลประทานเพื่อกองทุนการเกษตรโดยเฉลี่ยที่คณะกรรมการคิดว่าเป็นอัตราที่เหมาะสมคืออัตรา 3.39 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ดังแสดงในตารางที่ 4.08 และ ตารางที่ 5.08

ตารางที่ 4.08 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตาม พรบ. การชลประทานหลวง

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตรา ค่าชลประทาน ตาม พรบ. การชลประทานหลวง	สูงเกินไป		เหมาะสม		ต่ำเกินไป	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
ภาคเกษตร (บาท/ไร่/ปี)	5	17.24	21	72.41	3	10.34
นอกภาคเกษตร(บาท/ลูกบาศก์เมตร)	2	6.90	16	55.17	11	37.93

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

10.8.5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ของคณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำ

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จิด คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำได้เสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะให้โครงการฯ ควรปรับปรุงคลองส่งน้ำและคูส่งน้ำให้เป็นคอนกรีต เพื่อความสะดวกในการพัฒนา ทำความสะอาด ขุดลอกคูส่งน้ำ ควรปรับปรุงคลองส่งน้ำและอาคารบังคับน้ำที่เสียหายให้ใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งน้ำให้แก่เกษตรกรในพื้นที่อย่างเพียงพอโดยดูจากความต้องการใช้น้ำของเกษตรกร พร้อมทั้งควรมีการปรับระดับพื้นที่ให้สามารถรับน้ำได้อย่างสะดวก เนื่องจากพื้นที่บางแห่งมีพื้นที่ทำการเกษตรอยู่สูงจึงทำให้รับน้ำได้ไม่สะดวก ส่วนข้อเสนอเกี่ยวกับค่าชลประทานที่จัดเก็บได้คณะกรรมการส่วนใหญ่ต้องการให้นำมาใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการพัฒนาคลองส่งน้ำให้เป็นคอนกรีต และเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและดูแลรักษา เพื่อซ่อมแซม คลอง คูส่งน้ำและอาคารชลประทานให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ตลอด นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการบางรายที่ต้องการให้นำเงินที่จัดเก็บมาได้ใช้เป็นกองทุนของหมู่บ้านเพื่อใช้ในการเกษตร เช่น ใช้ในการซื้อปุ๋ยและยาฆ่าแมลง ใช้ในการรับซื้อผลผลิตเมื่อราคาคต่ำ โดยให้หมู่บ้านหรือ อ.บ.ค. เป็นผู้ดูแล

ตารางที่ 5.08 ความคิดเห็นของคณะกรรมการเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานที่เหมาะสม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)
ในภาคการเกษตร (บาท/ไร่/ปี)	29
0.00	0
1.00-5.00	25
6.00-10.00	3
11.00-15.00	0
16.00-20.00	0
มากกว่า 20.00	1
ไม่แสดงความคิดเห็น	0
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0.00	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 30.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 5.90	
นอกภาคการเกษตร (บาท/ลูกบาศก์เมตร)	29
0.00	0
0.10-0.50	18
0.60-1.00	4
1.10-1.50	0
1.60-2.00	3
มากกว่า 2.00	4
ไม่แสดงความคิดเห็น	0
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0.15	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 50.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 3.39	

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11. เกษตรกรผู้ใช้น้ำ

จากการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลเมื่อวันที่ 28-29 สิงหาคม 2543 เกษตรกรผู้ใช้น้ำในโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่งัด จำนวน 37 ครัวเรือน มีข้อมูลทางเศรษฐกิจ ข้อมูลการเพาะปลูกพืช ข้อมูลลักษณะการใช้น้ำชลประทาน และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

11.1 ข้อมูลทั่วไป

11.1.1 ลักษณะทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มเกษตรกรจำนวนทั้งหมด 37 ครัวเรือน มี 36 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 97.30 ของเกษตรกรที่มาให้สัมภาษณ์ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก มี 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.70 ประกอบอาชีพรับราชการเป็นอาชีพหลัก โดยรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนประมาณ 48,781.44 บาทต่อปี เป็นรายได้โดยเฉลี่ยจากการทำการเกษตร ประมาณ 34,732.35 บาทต่อปี รายจ่ายโดยเฉลี่ยของครัวเรือนประมาณ 41,852.88 บาทต่อปี รายจ่ายค่าใช้น้ำโดยเฉลี่ยของครัวเรือนประมาณ 207.03 บาทต่อปี เกษตรกรจำนวน 8 ครัวเรือน มีรายได้ต่ำกว่า 2,000 บาทต่อเดือน เกษตรกรจำนวน 17 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 2,000 – 4,999 บาทต่อเดือน เกษตรกรจำนวน 7 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 5,000 – 9,999 บาทต่อเดือน เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,000 – 15,999 บาทต่อเดือน และเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน มีรายได้อยู่ระหว่าง 16,000 – 24,999 บาทต่อเดือน (ตารางที่ 6.08 และ ตารางที่ 7.08)

ตารางที่ 6.08 รายได้และรายจ่ายของครัวเรือน

รายได้ - รายจ่าย	บาทต่อปี
รายได้	
รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน	48,781.44
รายได้โดยเฉลี่ยจากการเกษตร	34,732.35
รายจ่าย	
รายจ่ายโดยเฉลี่ยของครัวเรือน	41,852.88
รายจ่ายค่าใช้น้ำโดยเฉลี่ยของครัวเรือน	207.03

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 7.08 ช่วงรายได้เฉลี่ยของเกษตรกร

ช่วงรายได้ (บาทต่อเดือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
0-1,999	8	21.62
2,000-4,999	17	45.95
5,000-9,999	7	18.92
10,000-15,999	1	2.70
16,000-24,999	1	2.70
25,000 ขึ้นไป	0	0

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.1.2 การใช้ประโยชน์จากที่ดิน

ลักษณะการใช้ประโยชน์จากที่ดินของกลุ่มเกษตรกรตัวอย่างที่มาให้สัมภาษณ์ เกษตรกรมีพื้นที่ถือครองโดยเฉลี่ยประมาณ 255.40 ไร่ ซึ่งเกษตรกรนำที่ดินเหล่านั้นมาทำการเกษตรโดยเฉลี่ยประมาณ 237.25 ไร่ ใช้เป็นที่อยู่อาศัยโดยเฉลี่ยประมาณ 18.15 ไร่ และเป็นพื้นที่เช่าโดยเฉลี่ยประมาณ 106.5 ไร่ (ตารางที่ 8.08)

ตารางที่ 8.08 ลักษณะการใช้ประโยชน์จากที่ดิน

พื้นที่	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)	ร้อยละ
พื้นที่ถือครอง (มีกรรมสิทธิ์)	255.40	100.00
เพื่อการเกษตร	237.25	92.89
ที่อยู่อาศัย	18.15	7.11
ทิ้งร้างว่างเปล่า	0	0
พื้นที่เช่า (เพื่อการเกษตร)	106.50	100.00
รวม	361.90	-

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.1.3 ลักษณะการนำน้ำชลประทานมาใช้ประโยชน์

ลักษณะการนำน้ำของเกษตรกรมาใช้ในพื้นที่มีวิธีการนำน้ำเข้าพื้นที่ทำการเกษตร
ดังตารางที่ 9.08

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่นา เกษตรกรจำนวน 32 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลอง
ผ่านคูให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม เกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน ใช้วิธีสูบน้ำจากแปลงเกษตรกรรม
และเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน ปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูและแปลงเกษตรกรรมคนอื่นแล้วเข้า
พื้นที่เกษตรกรรมตนเอง

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่ไร่ เกษตรกรจำนวน 14 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลอง
ผ่านคูให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน ปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูและ
แปลงเกษตรกรรมอื่นแล้วเข้าพื้นที่เกษตรกรรม และเกษตรกรอีกจำนวน 1 ครัวเรือน ใช้วิธีสูบน้ำ
จากแปลงเกษตรกรรมได้เลย

ตารางที่ ๑.๐๘ ลักษณะการนำเข้ามาไว้ในพื้นที่

วิธีการนำเข้าพื้นที่ทำการเกษตร	ที่นา	ที่ไร่	ที่ปลูกผัก	ที่สวน	ที่เลี้ยงสัตว์	บ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ	อื่นๆ
	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวน (ครัวเรือน)
ผู้นำจากแปลงตนเองได้เลย	2	1	0	3	0	0	0
ผู้นำจากคลอง/คูผ่านแปลงคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่ตนเอง	0	0	0	0	0	0	0
ป้อนนำจากคลอง/คูให้ไหลเข้าแปลงได้เลย	32	14	1	13	0	1	0
ป้อนนำจากคลอง/คูผ่านแปลงคนอื่นแล้วเข้าพื้นที่ตนเอง	1	1	0	0	0	0	0
อื่นๆ	0	0	0	0	0	0	0

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่ปลูกผัก เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่สวน เกษตรกรจำนวน 13 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม มีเกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน สามารถสูบน้ำจากแปลงเกษตรกรรมได้เลย

ลักษณะการนำน้ำเข้าที่เลี้ยงสัตว์น้ำ เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน ใช้วิธีปล่อยน้ำจากคลองผ่านคูให้ไหลเข้าแปลงเกษตรกรรม

11.1.4 ความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตร

เกษตรกรต้องการใช้น้ำชลประทานเพื่อนำไปใช้ในการผลิตผลผลิตมากที่สุดในเดือนมกราคม และมีความต้องการน้ำน้อยที่สุดในเดือนมิถุนายน (ตารางที่ 10.08)

11.2 ความคิดเห็นในการจัดเก็บค่าชลประทานของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ

11.2.1 การจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน เกษตรกรจำนวน 13 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 35.14 เห็นด้วยในการจัดเก็บค่าชลประทาน เนื่องจากได้ใช้น้ำจากชลประทาน และได้ช่วยเหลือชลประทานในการบำรุงรักษาระบบชลประทาน และเกษตรกรจำนวน 24 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 64.86 ไม่เห็นด้วยกับการจัดเก็บค่าชลประทาน ทั้งนี้เนื่องจากโดยส่วนใหญ่แล้วเกษตรกรมีรายได้ที่ต่ำ และเป็นหน้าที่ของกรมชลประทานที่จะต้องช่วยเหลือเกษตรกรจึงไม่ควรมีการจัดเก็บค่าชลประทาน (ตารางที่ 11.08)

ตารางที่ 10.08 ช่วงเวลาความต้องการน้ำเพื่อการเกษตร

เดือน	จำนวนครั้ง
มกราคม	54
กุมภาพันธ์	44
มีนาคม	43
เมษายน	34
พฤษภาคม	21
มิถุนายน	17
กรกฎาคม	25
สิงหาคม	40
กันยายน	36
ตุลาคม	36
พฤศจิกายน	29
ธันวาคม	38

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 11.08 ความคิดเห็นในการจัดเก็บค่าชลประทานของเกษตรกร

ความคิดเห็น	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ความเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน		
- เห็นด้วย	13	35.14
- ไม่เห็นด้วย	24	64.86
รวม	37	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.2 ความต้องการใช้น้ำ

ความคิดเห็นของเกษตรกรถึงความต้องการแหล่งน้ำและ/หรือระบบส่งน้ำในอนาคต พบว่า มีเกษตรกรจำนวน 23 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 62.16 ต้องการให้จัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ มีเกษตรกรจำนวน 5 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 13.51 ต้องการให้มีการจัดหาเฉพาะแหล่งน้ำ มีเกษตรกรจำนวน 5 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 13.51 ไม่ต้องการให้มีการจัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ และเกษตรกรจำนวน 4 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 10.81 ต้องการให้จัดหาเฉพาะระบบส่งน้ำ ดังตารางที่ 12.08

ตารางที่ 12.08 ความต้องการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำในอนาคต

ความพึงประสงค์	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ
ความต้องการแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ		
เฉพาะแหล่งน้ำ โดยผู้ใช้จัดหาระบบส่งน้ำเอง	5	13.51
เฉพาะระบบส่งน้ำ	4	10.81
ทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	23	62.16
ไม่ต้องการทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ	5	13.51
รวม	37	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีความต้องการแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำ 32 ครัวเรือน เกี่ยวกับหน่วยงานที่ควรเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดหาและดูแลแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ พบว่า เกษตรกรจำนวน 28 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 87.50 ให้ความเห็นว่าควรจะเป็นกรมชลประทาน เกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 3.13 ให้ความเห็นว่าควรจะเป็นบริษัทเอกชน เกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 6.25 ให้ความคิดเห็นว่าควรที่จะเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำเอง และเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 3.13 ได้เสนอหน่วยงานอื่นขึ้นมา คือ เทศบาล ดังตารางที่ 13.08

ตารางที่ 13.08 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดหาและดูแลแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ

หน่วยงาน	จำนวน(ครัวเรือน)	ร้อยละ
กรมชลประทาน	28	87.50
รัฐวิสาหกิจ	0	0
บริษัทเอกชน	1	3.13
หน่วยงานกลางที่ตั้งขึ้นใหม่ (องค์กรมหาชน)	0	0
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	2	6.25
อื่น ๆ	1	3.13

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.3 ความยินดีที่จะจ่ายและรูปแบบการจ่ายค่าชลประทาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทานเมื่อกำหนดข้อสมมติในลักษณะที่ว่า ถ้าในอนาคตทางโครงการชลประทานสามารถที่จะจัดหาเฉพาะแหล่งน้ำ หรือเฉพาะระบบส่งน้ำ หรือทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีน้ำให้เกษตรกรใช้อย่างเพียงพอและทั่วถึง ได้น้ำตามความต้องการแล้ว พบว่า เกษตรกรจำนวน 5 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 15.62 ไม่ยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน และเกษตรกรจำนวน 27 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 84.38 มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน โดยเกษตรกรจำนวน 22 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 81.15 ต้องการจ่ายค่าชลประทานในรูปแบบเงินสด และต้องการจ่ายเป็น บาทต่อลูกบาศก์เมตร บาทต่อไร่ต่อปี บาทต่อปี (เหมาจ่าย) และบาทต่อไร่ต่อฤดู เกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 11.11 ต้องการที่จะจ่ายในรูปของผลผลิตทางการเกษตร และเกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 7.41 ที่มีรูปแบบการจ่ายแบบอื่น ๆ ที่ต่างออกไป คือ จ่ายรวมกับภาษีที่ดิน ดังตารางที่ 14.08

11.2.4 วิธีการชำระค่าชลประทาน

เกษตรกรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการชำระค่าชลประทาน ดังนี้ มีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 3.70 ต้องการที่จะโอนชำระผ่านบัญชีธนาคาร มีเกษตรกรจำนวน 15 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 55.56 ต้องการจะชำระค่าชลประทานโดยตรงกับพนักงานที่มาจัดเก็บ และมีเกษตรกรจำนวน 6 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 22.22 ที่ได้เสนอวิธีอื่นในการชำระค่าชลประทาน คือ ชำระค่าชลประทานกับเทศบาล ดังตารางที่ 15.08

ตารางที่ 14.08 ความยินดีที่จะจ่ายและลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน

ความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
เกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	27	84.38
ลักษณะการจ่ายค่าชลประทาน		
1. เงินสด	22	81.15
- จ่ายเป็นลูกบาศก์เมตร	0	0
- จ่ายเป็น บาท/ไร่/ปี	22	100.00
- จ่ายแบบเหมาจ่าย (บาท/ปี)	0	0
- จ่ายเป็น บาท/ไร่/ฤดู	0	0
2. ผลผลิตทางการเกษตร	3	11.11
3. อื่น ๆ	2	7.41
เกษตรกรที่ไม่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน	5	15.62
รวม	32	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

ตารางที่ 15.08 วิธีการชำระค่าชลประทาน

วิธีการชำระ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
โอนเงินผ่านบัญชีธนาคาร	1	3.70
ชำระทางไปรษณีย์	0	0
ชำระที่สำนักงานโครงการ	0	5.88
ชำระที่ทำการบริษัทเอกชน	0	0
ชำระโดยตรงกับพนักงานจัดเก็บ	15	55.56
อื่น ๆ	6	22.22

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.5 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการเก็บค่าชลประทาน

หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าชลประทาน ตามความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน พบว่า มีเกษตรกรจำนวน 8 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 47.06 ให้ความเห็นว่าควรเป็นกรมชลประทาน โดยให้เหตุผลว่า เป็นผู้จ่ายน้ำให้ และเป็นหน้าที่ของชลประทานอยู่แล้วที่ต้องทำ มีเกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 23.53 ให้ความเห็นว่าควรเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยเกษตรกรให้เหตุผลว่าเป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่ มีความใกล้ชิดกับเกษตรกร มีเกษตรกรจำนวน 5 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 29.41 ให้ความเห็นว่าควรเป็นหน่วยงานอื่น ๆ อาทิเช่น หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ เทศบาล โดยให้เหตุผลว่าหน่วยงานเหล่านั้นมีความสะดวกในการจัดเก็บ และเข้าใจสภาพเกษตรกรได้เป็นอย่างดีจึงมีความสะดวกต่อการพัฒนา ดังตารางที่ 16.08

ตารางที่ 16.08 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดเก็บค่าชลประทาน

หน่วยงาน	จำนวน	ร้อยละ
กรมชลประทาน	8	47.06
รัฐวิสาหกิจ	0	0
บริษัทเอกชน	0	0
หน่วยงานกลาง	0	0
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	4	23.53
อื่น ๆ	5	29.41

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

สำหรับหน่วยงานที่ควรทำหน้าที่ในการจัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ ตามความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีความยินดีที่จะจ่ายค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ จำนวน 14 ครัวเรือน พบว่า มีเกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน หรือร้อยละ 21.43 ให้ความเห็นว่าเป็นกรมชลประทาน โดยให้เหตุผลว่า เป็นหน้าที่ของชลประทานในการดูแลพื้นที่และการจัดส่งน้ำ จึงเป็นหน่วยงานที่มีความพร้อมในการจัดเก็บ มีเกษตรกรจำนวน 8 ครัวเรือน หรือร้อยละ 57.14 ให้ความเห็นว่าเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยให้เหตุผลว่าเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดและมีความเข้าใจในเกษตรกร และกลุ่มผู้ใช้น้ำมีการปฏิบัติงานที่ดี มีเกษตรกรจำนวน 1 ครัวเรือน หรือร้อยละ 7.14 ให้ความเห็นว่าเป็น อ.บ.ต. โดยให้เหตุผลว่ามีความใกล้ชิดกับชาวบ้านและมีการทำงานอย่างเป็นระบบ และมีเกษตรกรจำนวน 2 ครัวเรือน หรือร้อยละ 14.29 ให้ความเห็นว่าเป็นหน่วยงานอื่น ๆ อาทิเช่น หัวหน้ากลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยให้เหตุผลว่าหน่วยงานดังกล่าวเป็นผู้ดูแลสมาชิกในกลุ่ม จึงเป็นหน้าที่ที่ควรปฏิบัติ ดังตารางที่ 17.08

ตารางที่ 17.08 หน่วยงานที่ควรทำหน้าที่จัดเก็บค่าบริการการบริหารการใช้น้ำ

หน่วยงาน	จำนวน	ร้อยละ
กรมชลประทาน	3	21.43
รัฐวิสาหกิจ	0	0
บริษัทเอกชน	0	0
หน่วยงานกลาง	0	0
กลุ่มผู้ใช้น้ำ	8	57.14
อบต.	1	7.14
อื่น ๆ	2	14.29

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.6 การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายการชลประทานและกองทุน หมุนเวียนเพื่อการชลประทาน

เกษตรกรจำนวน 4 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 10.81 ทราบข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายชลประทานในเรื่องกองทุนหมุนเวียนเพื่อชลประทาน และมีเกษตรกรจำนวน 33 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 89.19 ที่ไม่ทราบ ส่วนการรับทราบเกี่ยวกับ พรบ. การชลประทานหลวง มีเกษตรกรจำนวน 8 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 21.62 ที่ทราบ และเกษตรกรจำนวน 29 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 78.38 ที่ไม่ทราบ

จากการสอบถามพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายชลประทานทั้งในเรื่องกองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทานและ พรบ.การชลประทานหลวง ดังตารางที่ 18.08

ตารางที่ 18.08 การรับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการชลประทาน

การรับทราบเกี่ยวกับ	ทราบ		ไม่ทราบ	
	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
กองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน	4	10.81	33	89.19
พรบ. การชลประทานหลวง	8	21.62	29	78.38

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

11.2.7 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง

ตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 ได้ระบุนการจัดเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำในภาคเกษตรได้ในอัตราไม่เกิน 5 บาทต่อไร่ และค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร พบว่ามีเกษตรกรจำนวน 10 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 27.03 ของเกษตรกรที่มาให้สัมภาษณ์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำในภาคเกษตรว่ามีอัตราสูงเกินไป เกษตรกรจำนวน 24 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 64.86 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว และเกษตรกรจำนวน 3 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 8.11 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่ต่ำเกินไป ดังตารางที่ 19.08

ส่วนความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานเพื่อนอกการเกษตร พบว่า เกษตรกรจำนวน 4 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 10.81 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่สูงเกินไป เกษตรกรจำนวน 20 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 54.05 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว และเกษตรกรจำนวน 13 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 35.14 มีความเห็นว่าอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่ต่ำเกินไป ซึ่งเกษตรกรได้เสนออัตราค่าชลประทานทั้งในภาคเกษตร และนอกภาคเกษตรดังนี้ ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับภาคเกษตรมีอัตราค่าชลประทานเฉลี่ยเท่ากับ 4.70 บาทต่อไร่ต่อปี และความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับนอกภาคเกษตรมีอัตราค่าชลประทานเฉลี่ยเท่ากับ 1.62 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ดังตารางที่ 19.08 และ ตารางที่ 20.08

ตารางที่ 19.08 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานตาม พรบ. การชลประทานหลวง

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชล ประทาน ตาม พรบ. การชล ประทานหลวง	สูงเกินไป		เหมาะสม		ต่ำเกินไป	
	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ภาคเกษตร (5 บาท/ไร่/ปี)	10	27.03	24	64.86	3	8.11
นอกภาคเกษตร (0.5 บาท/ลูก บาศก์เมตร)	4	10.81	20	54.05	13	35.14

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543

12. ผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร

จากการสัมภาษณ์ผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรที่ใช้น้ำจากโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัด ซึ่งประกอบด้วยโรงงานอุตสาหกรรม 3 แห่ง การประปาส่วนภูมิภาค/ชุมชน/หมู่บ้าน 10 แห่ง และหน่วยงานราชการ 1 แห่ง ผลการศึกษามีดังนี้

12.1 โรงงานอุตสาหกรรม

จากการสัมภาษณ์โรงงานอุตสาหกรรมจำนวน 3 ราย ได้แก่ โรงงานเชียงใหม่โพรเซ้นฟูดส์ บริษัท สันติภาพ (ฮั่วเพ้ง 1958) จำกัด และบริษัท ธนภักดี จำกัด เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ใช้น้ำ ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้น้ำ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน ดังนี้

โรงงานอุตสาหกรรมทั้ง 3 ราย ตั้งอยู่นอกพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัด กล่าวคือ โรงงานเชียงใหม่โพรเซ้นฟูดส์ อยู่ห่างจากโครงการฯ ประมาณ 10 กิโลเมตร ประกอบกิจการประเภทยืดผักแช่แข็ง มีจำนวนแรงงาน 300 คน มูลค่าทรัพย์สิน 50 ล้านบาท บริษัท สันติภาพ (ฮั่วเพ้ง 1958) จำกัด อยู่ห่างจากโครงการฯ ประมาณ 3 กิโลเมตร ประกอบกิจการประเภทอาหารกระป๋อง มีจำนวนแรงงาน 350 คน และบริษัท ธนภักดี จำกัด ตั้งอยู่ห่างจากโครงการฯ ประมาณ 30 กิโลเมตร ประกอบกิจการประเภทผลิตสุรา มีจำนวนแรงงาน 200 คน มูลค่าทรัพย์สิน 600 ล้านบาท

ตารางที่ 20.02 ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานที่เหมาะสม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทาน	จำนวน (ราย)
ในภาคการเกษตร (บาท/ไร่/ปี)	37
0.00	0
1.00-5.00	34
6.00-10.00	2
11.00-15.00	1
16.00-20.00	0
มากกว่า 20.00	0
ไม่แสดงความคิดเห็น	0
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 1.00	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 15.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 4.70	
นอกภาคการเกษตร (บาท/ลูกบาศก์เมตร)	37
0.00	0
0.10-0.50	24
0.60-1.00	7
1.10-1.50	0
1.60-2.00	1
มากกว่า 2.00	5
ไม่แสดงความคิดเห็น	0
อัตราค่าชลประทานต่ำสุด 0.10	
อัตราค่าชลประทานสูงสุด 10.00	
อัตราค่าชลประทานเฉลี่ย 0.39	

ที่มา : จากการสำรวจ, 2543.

12.1.1 ปริมาณการใช้น้ำ

บริษัทหรือโรงงานที่มาให้สัมภาษณ์ ได้แก่ โรงงานเชียงใหม่โฟรเซ็นฟู้ดส์ และ บริษัท สันติภาพ (ฮั่วเพ็ง 1958) จำกัด ใช้น้ำบาดาลในอุตสาหกรรม เนื่องจากอยู่ห่างจากแหล่งน้ำชลประทาน อีกทั้งเป็นผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเกี่ยวกับอาหาร คุณภาพของน้ำจึงมีความสำคัญมากในการผลิต และน้ำบาดาลเป็นน้ำที่มีคุณภาพดีเหมาะสมกับการนำมาใช้ในกระบวนการผลิต โดยมีปริมาณการใช้น้ำดังนี้ โรงงานเชียงใหม่โฟรเซ็นฟู้ดส์ ใช้น้ำบาดาลประมาณเดือนละ 1,000 ล้านลูกบาศก์เมตร โดยโรงงานจะใช้น้ำปริมาณดังกล่าวเพื่อการทำความสะดวกวัตถุดิบในการผลิต บริษัท สันติภาพ (ฮั่วเพ็ง 1958) จำกัด ใช้น้ำบาดาลประมาณเดือนละ 7,800 ลูกบาศก์เมตร โดยใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตเดือนละ 1,560 ลูกบาศก์เมตร และใช้เพื่อความสะดวกวัตถุดิบเดือนละ 6,240 ลูกบาศก์เมตร ส่วน บริษัท ธนภักดี จำกัด ใช้น้ำดิบจากแม่น้ำปิงประมาณเดือนละ 20,000 - 30,000 ลูกบาศก์เมตร โดยใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตประมาณเดือนละ 10,000 - 15,000 ลูกบาศก์เมตร ใช้เพื่อการหล่อเย็นประมาณเดือนละ 6,000 - 9,000 ลูกบาศก์เมตร และใช้เพื่อการอุปโภคบริโภคภายในบริษัทประมาณเดือนละ 4,000 - 6,000 ลูกบาศก์เมตร

12.1.2 การจ่ายเงินค่าชลประทาน

บริษัทหรือโรงงานที่มาให้สัมภาษณ์ไม่ต้องชำระค่าชลประทานให้แก่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม้งัด เนื่องจาก ทางโครงการยังไม่ได้ดำเนินการขออนุญาตกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร แต่บริษัทหรือโรงงานที่ใช้น้ำบาดาล ซึ่งได้แก่ โรงงานเชียงใหม่โฟรเซ็นฟู้ดส์ และบริษัท สันติภาพ (ฮั่วเพ็ง 1958) จำกัด เป็นผู้ใช้น้ำบาดาล โดยที่ โรงงานเชียงใหม่โฟรเซ็นฟู้ดส์ จ่ายค่าน้ำบาดาลให้แก่กรมทรัพยากรธรณี ส่วนบริษัท สันติภาพ (ฮั่วเพ็ง 1958) จำกัด ไม่ต้องจ่ายค่าน้ำบาดาลให้แก่กรมทรัพยากรธรณีเนื่องจากอยู่นอกพื้นที่ที่กรมทรัพยากรธรณีเรียกเก็บ แต่อย่างไรก็ดี ทั้งสองแห่งต้องเสียค่าใช้จ่ายในการสูบน้ำบาดาลมาใช้ ทั้งในส่วนของค่าใช้จ่ายในการขุดเจาะบ่อน้ำบาดาล และค่าไฟฟ้าที่ใช้ในการสูบน้ำ โดยที่บริษัท สันติภาพ (ฮั่วเพ็ง 1958) จำกัด เสียค่าใช้จ่ายในการขุดเจาะบ่อน้ำบาดาล 4 บ่อ มีทั้งสิ้นประมาณ 60,000 - 70,000 บาท และเสียค่ากระแสไฟฟ้าที่ใช้ในการสูบน้ำบาดาลขึ้นมาใช้ประมาณลูกบาศก์เมตรละ 3 บาท ส่วนโรงงานเชียงใหม่โฟรเซ็นฟู้ดส์ เสียค่ากระแสไฟฟ้าในการสูบน้ำบาดาลขึ้นมาใช้ประมาณลูกบาศก์เมตรละ 10 บาท แต่บริษัท ธนภักดี จำกัด ซึ่งใช้น้ำดิบจากแม่น้ำปิง และไม่เสียค่าน้ำดิบให้แก่หน่วยงานใด แต่อย่างไรก็ดี บริษัท ธนภักดี จำกัด ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการสูบน้ำและปรับปรุงคุณภาพน้ำให้สามารถนำมาใช้ในการหล่อเย็น ลูกบาศก์เม

ตรละ 1 บาท และเสียค่าใช้จ่ายในการสูบและปรับปรุงคุณภาพน้ำให้มาสามารถใช้ในการบริโภค และเป็นวัตถุดิบในการผลิตลูกบาศก์เมตรละ 2 บาท

12.1.3 อุปสงค์ในการใช้น้ำดิบ

ความต้องการใช้น้ำในอนาคตของทางโรงงานหรือบริษัท พบว่า โรงงานหรือบริษัทมีความต้องการใช้น้ำเพิ่มขึ้นในอนาคต ดังนี้ โรงงานเชียงใหม่โฟรเซ็นฟูดส์ คาดว่าในอนาคตมีความต้องการที่จะใช้น้ำดิบ 500 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน บริษัท สันติภาพ (ฮั่วเพ็ง 1958) จำกัด ไม่มีความต้องการใช้น้ำเพิ่มขึ้นจากเดิม และยังคงใช้น้ำบาดาลในการผลิตเช่นเดิม ส่วนบริษัท ธนภักดี จำกัด คาดว่า จะมีความต้องการใช้น้ำดิบเพิ่มขึ้นจากเดิมอีกประมาณ 10,000 – 15,000 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน เนื่องจากในปัจจุบันใช้กำลังการผลิตเพียงร้อยละ 50 ของกำลังการผลิตที่มีอยู่

12.1.4 ความคิดเห็นที่มีต่อค่าน้ำดิบ

ความคิดเห็นของโรงงานหรือบริษัทที่มีต่ออัตราค่าน้ำที่ต้องจ่ายในปัจจุบัน มีดังนี้ โรงงานเชียงใหม่โฟรเซ็นฟูดส์ ไม่แสดงความคิดเห็นในประเด็นนี้ เนื่องจาก ผู้ที่เป็นตัวแทนของโรงงานในการให้สัมภาษณ์ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับอัตราค่าน้ำที่โรงงานต้องจ่ายให้กับกรมทรัพยากรธรณี ส่วนบริษัท สันติภาพ (ฮั่วเพ็ง 1958) จำกัด และบริษัท ธนภักดี จำกัด ไม่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นนี้ เนื่องจาก ในปัจจุบันทั้งสองแห่งไม่เสียค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับน้ำบาดาลหรือน้ำดิบที่ใช้อยู่

ปัญหาในการใช้น้ำจากทางโรงงานหรือบริษัท มีดังนี้ โรงงานหรือบริษัทไม่มีปัญหาเรื่องปริมาณน้ำ แต่โรงงานเชียงใหม่โฟรเซ็นฟูดส์ จะมีปัญหาเรื่องคุณภาพน้ำในเรื่องของสนิมที่ปนเปื้อนมากับน้ำบาดาลในรูปของสารแขวนลอย ส่วนบริษัท ธนภักดี จำกัด จะมีปัญหาในเรื่องของน้ำดิบที่มีสีและมีตะกอน ทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายในเรื่องของการปรับปรุงคุณภาพน้ำในอัตราที่สูง

12.1.5 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นที่เกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน โรงงานเชียงใหม่ไฟร์เซ็นฟูตส์ ต้องการให้หน่วยงานราชการหรือเอกชนเข้ามาจัดหาและพัฒนาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำให้แก่ทางโรงงาน โดยโรงงานเต็มใจที่จะจ่ายค่าชลประทานลูกบาศก์เมตรละ 50 สตางค์ โดยให้หน่วยงานที่จัดเก็บจัดหาพนักงานมาจัดเก็บเป็นรายเดือน ส่วนบริษัท สันติภาพ (ฮั่วเพ็ง 1958) จำกัด ต้องการให้หน่วยงานราชการหรือเอกชนเข้ามาจัดหาและพัฒนาทั้งระบบส่งน้ำให้แก่บริษัท โดยเต็มใจที่จะจ่ายค่าชลประทานลูกบาศก์เมตรละ 2 บาท โดยวิธีการโอนเงินผ่านธนาคารเป็นรายเดือน ส่วน บริษัท ธนภักดี จำกัด ไม่ต้องการให้หน่วยงานราชการหรือเอกชนเข้ามาจัดหาและพัฒนาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำให้แก่บริษัท

ทัศนะที่ว่าต้องการให้หน่วยงานใดเข้ามาทำหน้าที่ในการจัดหาแหล่งน้ำ ระบบส่งน้ำ และจัดเก็บค่าชลประทาน โรงงานเชียงใหม่ไฟร์เซ็นฟูตส์ เห็นว่าควรให้หน่วยงานกลางที่จัดตั้งขึ้นใหม่เป็นผู้จัดหาให้ เพราะหน่วยงานดังกล่าวจะได้ทราบถึงความต้องการและปัญหาอย่างแท้จริง ส่วนบริษัท สันติภาพ (ฮั่วเพ็ง 1958) จำกัด มีความเห็นว่าควรจะเป็นกรมชลประทานเนื่องจากกรมชลประทานเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในด้านการจัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำอยู่แล้วในปัจจุบัน

ความเห็นเกี่ยวกับการนำค่าชลประทานที่จัดเก็บได้ไปใช้ประโยชน์ทางโรงงาน เชียงใหม่ไฟร์เซ็นฟูตส์ มีความเห็นว่าควรนำเงินที่เก็บได้มาจัดตั้งเป็นกองทุนเพื่อใช้ในพื้นที่ที่โครงการนั้น ๆ รับผิดชอบ บริษัท สันติภาพ (ฮั่วเพ็ง 1958) จำกัด และ บริษัท ธนภักดี จำกัด มีความเห็นว่าควรนำเงินค่าชลประทานที่จัดเก็บได้มาใช้ในการพัฒนาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำให้เพียงพอต่อความต้องการใช้อย่างทั่วถึง

12.1.6 การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับค่าชลประทาน

ทัศนะทางด้านกฎหมายที่เกี่ยวกับการเรียกเก็บค่าชลประทาน พบว่า โรงงานและบริษัททั้งสามแห่ง ไม่ทราบว่าค่าชลประทานที่จัดเก็บได้ตามกฎหมายนั้นต้องนำเข้ากองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน และไม่ทราบว่าตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรสามารถออกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำนอกการเกษตรในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร และในภาคการเกษตรในอัตรา 5 บาทต่อไร่ โดยที่โรงงานเชียงใหม่โฟรเซ็นฟู้ดส์ มีความคิดเห็นว่าอัตราค่าชลประทานตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง ทั้งการจัดเก็บจากผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรและผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรมีความเหมาะสม บริษัท สันติภาพ (ฮั่วเพ็ง 1958) จำกัด ไม่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตร แต่เห็นว่าอัตราค่าน้ำที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรมีอัตราที่สูงเกินไป อัตราที่เหมาะสมควรอยู่ที่อัตรา 2 บาทต่อลูกบาศก์เมตร ส่วนบริษัท ธนภัคดี จำกัด มีความเห็นว่าอัตราค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรมีอัตราที่สูงเกินไป อัตราที่เหมาะสมควรอยู่ที่อัตรา 0 บาทต่อไร่ต่อปี แต่สำหรับความเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานสำหรับผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว

12.2 การประปาส่วนภูมิภาค

การประปาส่วนภูมิภาคแม่แตง ตั้งอยู่ในพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัด ปัจจุบันการประปาให้น้ำจากแม่น้ำปิง เพื่อใช้ในการผลิตน้ำประปาใช้ในโรงพยาบาล

จากการสัมภาษณ์ประปาส่วนภูมิภาค แม่แตง เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้น้ำ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน ดังนี้

12.2.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

ในปัจจุบัน การประปาส่วนภูมิภาค แม่แตง ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับปริมาณและคุณภาพของน้ำที่ใช้ในการผลิตน้ำประปา เนื่องจากปริมาณน้ำที่นำมาใช้ในการผลิตน้ำประปาในปัจจุบันมีอยู่อย่างพอเพียง และน้ำที่นำมาใช้ในการผลิตน้ำประปาไม่มีสี กลิ่น และตะกอน และในกรณีที่หากมีหน่วยงานราชการหรือเอกชนจะเข้ามาจัดหาพัฒนาแหล่งน้ำ หรือระบบส่งน้ำ หรือทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ ทางกรมประปาไม่ต้องการให้หน่วยงานดังกล่าวเข้ามาจัดหาและพัฒนาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ เนื่องจากในปัจจุบันการประปาส่วนภูมิภาค แม่แตง ได้มีการวางระบบในการรับน้ำจากโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัดไว้แล้วแต่ยังไม่ได้เริ่มดำเนินการใช้น้ำจากโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัด ในการผลิตน้ำประปา

12.2.2 การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับค่าชลประทาน

การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับค่าชลประทาน ทางกรมประปาไม่ทราบมาก่อนว่าค่าชลประทานที่จัดเก็บได้ตามกฎหมายนั้นต้องนำเข้ากองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน แต่การประปาทราบถึงการจัดเก็บค่าชลประทานตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรสามารถออกกฎกระทรวงกำหนดทางน้ำเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำนอกการเกษตรในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร และในภาคการเกษตรในอัตรา 5 บาทต่อไร่ โดยการประปาส่วนภูมิภาค แม่แตงมีความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำทั้งในภาคการเกษตรและนอกภาคเกษตร ว่าเป็นอัตราดังกล่าวเป็นอัตราที่ต่ำเกินไป ซึ่งอัตราที่เหมาะสมสำหรับผู้ใช้น้ำในภาคเกษตรควรเป็น 10 บาทต่อไร่ต่อปี และสำหรับผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรควรเป็น 1 บาทต่อลูกบาศก์เมตร

12.3 การประปาหมู่บ้าน

จากการสัมภาษณ์การประปาหมู่บ้าน 9 แห่ง ได้แก่ การประปาหมู่บ้านโป่ง การประปาหมู่บ้านแม่แก้วน้อย การประปาหมู่บ้านบ้านเป้า การประปาหมู่บ้านแพะเจดีย์ การประปาหมู่บ้านหนองมะจัน การประปาหมู่บ้านเมืองเลิน การประปาหมู่บ้านห้วยแก้ว การประปาหมู่บ้านคอยน้อยพัฒนา และการประปาหมู่บ้านสหกรณ์นิคมพัฒนา เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ข้อมูลการใช้น้ำ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน ดังนี้

12.3.1 จำนวนผู้ใช้น้ำ และปริมาณการใช้น้ำ

จากการสัมภาษณ์ตัวแทนของการประปาหมู่บ้านทั้ง 9 แห่ง พบว่า ประปาหมู่บ้านทั้ง 9 แห่งใช้น้ำบาดาลในการผลิตน้ำประปา โดยที่มีการประปาหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ในพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม้งัด 3 แห่ง ได้แก่ การประปาหมู่บ้านโป่ง มีจำนวนผู้ใช้น้ำทั้งหมด 96 ราย โดยขายน้ำประปาให้แก่ผู้ใช้น้ำในอัตราคงที่ 5 บาทต่อลูกบาศก์เมตร การประปาหมู่บ้านแม่แก้วน้อย มีจำนวนผู้ใช้น้ำทั้งหมด 236 ราย โดยขายน้ำประปาให้แก่ผู้ใช้น้ำในอัตราคงที่ 4 บาทต่อลูกบาศก์เมตร และ การประปาหมู่บ้านบ้านเป่า มีจำนวนผู้ใช้น้ำทั้งหมดประมาณ 400-500 ราย โดยขายน้ำประปาให้แก่ผู้ใช้น้ำในอัตราคงที่ 5 บาทต่อลูกบาศก์เมตร และมีการประปาหมู่บ้านที่ตั้งอยู่นอกพื้นที่โครงการชลประทานแม่แฝก-แม้งัด 6 แห่ง ได้แก่ การประปาหมู่บ้านแพะเจดีย์ มีจำนวนผู้ใช้น้ำทั้งหมด 150 ราย โดยขายน้ำประปาให้แก่ผู้ใช้น้ำในอัตราคงที่ 3 บาทต่อลูกบาศก์เมตร การประปาหมู่บ้านหนองมะจัน มีจำนวนผู้ใช้น้ำทั้งหมด 115 ราย โดยขายน้ำประปาให้แก่ผู้ใช้น้ำในอัตราคงที่ 5 บาทต่อลูกบาศก์เมตร การประปาหมู่บ้านเมืองเลน มีจำนวนผู้ใช้น้ำทั้งหมด 103 ราย โดยขายน้ำประปาให้แก่ผู้ใช้น้ำในอัตราคงที่ 3 บาทต่อลูกบาศก์เมตร การประปาหมู่บ้านห้วยแก้ว มีจำนวนผู้ใช้น้ำทั้งหมด 103 ราย โดยขายน้ำประปาให้แก่ผู้ใช้น้ำในอัตราคงที่ 4 บาทต่อลูกบาศก์เมตร การประปาหมู่บ้านดอยน้อยพัฒนา มีจำนวนผู้ใช้น้ำทั้งหมด 45 ราย โดยขายน้ำประปาให้แก่ผู้ใช้น้ำในอัตราคงที่ 5 บาทต่อลูกบาศก์เมตร และการประปาหมู่บ้านสหกรณ์นิคมหัวงาน มีจำนวนผู้ใช้น้ำทั้งหมด 32 ราย โดยขายน้ำประปาให้แก่ผู้ใช้น้ำในอัตราคงที่ 4 บาทต่อลูกบาศก์เมตร

การประปาหมู่บ้านทั้ง 9 แห่ง จะสูบน้ำบาดาลมาใช้ในการผลิตน้ำประปา โดยมีปริมาณการใช้น้ำในปัจจุบัน ดังนี้ การประปาหมู่บ้านโป่ง มีการใช้น้ำบาดาลประมาณ 500 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน การประปาหมู่บ้านแม่แก้วน้อย มีการใช้น้ำบาดาลประมาณ 2,500-3,000 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน การประปาหมู่บ้านบ้านเป่า มีการใช้น้ำบาดาลประมาณ 1,000 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน การประปาหมู่บ้านแพะเจดีย์ มีการใช้น้ำบาดาลประมาณ 60-70 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน เนื่องจากปริมาณน้ำบาดาลมีน้อยไม่เพียงพอในการผลิต การประปาหมู่บ้านหนองมะจัน ไม่ทราบถึงปริมาณการใช้น้ำบาดาล การประปาหมู่บ้านเมืองเลน มีการใช้น้ำบาดาลประมาณ 1,800-1,900 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน การประปาหมู่บ้านห้วยแก้ว มีการใช้น้ำบาดาลประมาณ 2,600 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน การประปาหมู่บ้านดอยน้อยพัฒนา มีการใช้น้ำบาดาลประมาณ 350 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน และการประปาหมู่บ้านสหกรณ์นิคมพัฒนา มีการใช้น้ำบาดาลประมาณ 700 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน

12.3.2 อุปสงค์การใช้น้ำประปา

สำหรับการคาดการณ์ถึงความต้องการใช้น้ำในอนาคต การประปาหมู่บ้านโป่ง คาดว่าในอนาคตจะมีผู้ใช้น้ำเพิ่มขึ้นอีกประมาณ 100 ราย แต่การประปาไม่สามารถที่จะประมาณกำลังการผลิตในอนาคตได้จึงไม่ทราบถึงความต้องการน้ำบาดาลที่การประปาดังกล่าวจะเพิ่มขึ้น การประปาหมู่บ้านแม่แก้วน้อย คาดว่าในอนาคตจะมีผู้ใช้น้ำเพิ่มขึ้นอีกประมาณ 60 ราย และคาดว่าจะขยายการผลิตน้ำประปาเพิ่มขึ้นได้อีก 1,000 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน การประปาหมู่บ้านบ้านเป่า ไม่สามารถคาดการณ์ถึงความต้องการในอนาคตที่จะเพิ่มขึ้นได้ การประปาหมู่บ้านแพะเจดีย์ คาดว่าจะมีผู้ใช้น้ำประปาเพิ่มขึ้นอีกประมาณ 50 ราย แต่โครงการไม่สามารถขยายกำลังการผลิตได้มากกว่าที่เป็นอยู่ เนื่องจากในปัจจุบันปริมาณน้ำบาดาลที่มีอยู่ไม่เพียงพอต่อการผลิตน้ำประปาเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้น้ำได้อยู่แล้ว การประปาหมู่บ้านหนองมะจัน คาดว่าในอนาคตจะมีผู้ใช้น้ำเพิ่มขึ้นอีกประมาณ 200 ราย แต่การประปาไม่สามารถที่จะประมาณกำลังการผลิตในอนาคตได้จึงไม่ทราบถึงความต้องการน้ำบาดาลที่การประปาดังกล่าวจะเพิ่มขึ้น การประปาหมู่บ้านเมืองเส้น คาดว่าในอนาคตจะมีผู้ใช้น้ำเพิ่มขึ้นอีกประมาณ 30 ราย แต่การประปาคาดว่าไม่จำเป็นต้องขยายการผลิตน้ำประปาเพิ่มขึ้น เนื่องจากในปัจจุบันปริมาณน้ำประปาที่ผลิตได้เพียงพออยู่แล้ว และหากมีการใช้กำลังการผลิตเต็มที่การประปาจะสามารถผลิตน้ำประปาได้ 3,500 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน การประปาหมู่บ้านห้วยแก้ว คาดว่าในอนาคตจะมีผู้ใช้น้ำเพิ่มขึ้นอีกประมาณ 30 ราย และคาดว่าจะขยายการผลิตน้ำประปาเพิ่มขึ้นได้อีก 3,000 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน การประปาหมู่บ้านดอยน้อยพัฒนา ไม่ทราบถึงความต้องการที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคต และการประปาหมู่บ้านสหกรณ์นิคมพัฒนาคาดว่าในอนาคตจะมีผู้ใช้น้ำเพิ่มขึ้นอีกประมาณ 30 ราย และคาดว่าจะขยายการผลิตน้ำประปาเพิ่มขึ้นได้อีก 1,800 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน

12.3.3 ปัญหาการใช้น้ำดิบ

ปัญหาการใช้ น้ำบาดาลในการผลิตน้ำประปา พบว่า มีการประปาหมู่บ้าน 6 แห่ง ที่ประสบกับปัญหาการใช้ น้ำบาดาลในการผลิตน้ำประปา ได้แก่ ส่วนการประปาหมู่บ้านโป่ง การประปาหมู่บ้านบ้านเป้า การประปาหมู่บ้านพระเจดีย์ การประปาหมู่บ้านห้วยแก้ว การประปาหมู่บ้านดอยน้อยพัฒนาการ และการประปาหมู่บ้านสหกรณ์นิคมห้วยงาน ประสบกับปัญหาในเรื่องของน้ำที่มีตะกอน สนิมเหล็ก กลิ่น ทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงคุณภาพน้ำสูง นอกจากนี้การประปาหมู่บ้านพระเจดีย์ ยังต้องประสบกับปัญหาปริมาณน้ำบาดาลไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้น้ำ และการประปาหมู่บ้านห้วยแก้ว ที่คาดว่าจะประสบกับความขาดแคลนน้ำบาดาลที่จะผลิตให้แก่ผู้ใช้น้ำในอนาคต

12.3.4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน ในกรณีที่มีหน่วยงานราชการหรือเอกชนเข้ามาจัดหาพัฒนาเฉพาะแหล่งน้ำ หรือเฉพาะระบบส่งน้ำ หรือพัฒนาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ การประปาหมู่บ้านโป่ง การประปาหมู่บ้านพระเจดีย์ การประปาหมู่บ้านหนองมะจัน การประปาหมู่บ้านเมืองเส้น การประปาหมู่บ้านห้วยแก้ว การประปาหมู่บ้านดอยน้อยพัฒนา ต้องการให้หน่วยงานเข้ามาจัดหาและพัฒนาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำให้แก่ประปาหมู่บ้าน โดยการประปาหมู่บ้านโป่ง มีความยินดีที่จะจ่ายในส่วนของค่าติดตั้งมิเตอร์ 500 บาท ระบบส่งน้ำ 200 บาทต่อจุด และค่าบริการอื่น ๆ 30 บาทต่อจุด ในส่วนค่าชลประทานการประปาหมู่บ้านโป่งมีความยินดีที่จะจ่ายในอัตรา 5 บาทต่อลูกบาศก์เมตร โดยให้หน่วยงานที่ทำหน้าที่จัดเก็บส่งเจ้าหน้าที่มาเก็บเป็นรายเดือน การประปาหมู่บ้านพระเจดีย์ มีความยินดีที่จะจ่ายในส่วนของค่าติดตั้งมิเตอร์ 400 บาท ระบบส่งน้ำยินดีจ่ายตามราคาอุปกรณ์ ในส่วนค่าชลประทานการประปาหมู่บ้านพระเจดีย์มีความยินดีที่จะจ่ายในอัตราลูกบาศก์เมตรละ 4 บาท โดยให้หน่วยงานที่ทำหน้าที่จัดเก็บส่งเจ้าหน้าที่มาเก็บเป็นรายเดือน การประปาหมู่บ้านหนองมะจัน มีความยินดีที่จะจ่ายในส่วนของค่าติดตั้งมิเตอร์ 370 บาท ระบบส่งน้ำ 100 บาท และค่าบริการอื่น ๆ 10 บาท ในส่วนค่าชลประทานการประปาหมู่บ้านหนองมะจันมีความยินดีที่จะจ่ายในอัตราลูกบาศก์เมตรละ 5 บาท โดยให้หน่วยงานที่ทำหน้าที่จัดเก็บส่งเจ้าหน้าที่มาเก็บเป็นรายเดือน การประปาหมู่บ้านเมืองเส้น มีความยินดีที่จะจ่ายในส่วนของค่าติดตั้งมิเตอร์ และระบบทั้งสิ้น 1,200 บาท ในส่วนค่าชลประทานการประปาหมู่บ้านเมืองเส้นมีความยินดีที่จะจ่ายในอัตรา 0.25 บาทต่อลูกบาศก์เมตร โดยใช้วิธีโอนเงินผ่านบัญชีธนาคารเป็นรายปี การประปาหมู่บ้านห้วยแก้ว มีความยินดีที่จะจ่ายในส่วนของ

ค่าติดตั้งมิเตอร์ 300 บาท ระบบส่งน้ำ 300 บาท และค่าบริการอื่น ๆ 100 บาท ในส่วนค่าชลประทานการประปาหมู่บ้านห้วยแก้วมีความยินดีที่จะจ่ายในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร โดยให้หน่วยงานที่ทำหน้าที่จัดเก็บส่งเจ้าหน้าที่มาเก็บเป็นรายเดือน การประปาหมู่บ้านดอยน้อยพัฒนา ไม่สามารถตอบถึงความยินดีที่จะจ่ายในส่วนของค่าติดตั้งมิเตอร์ ระบบส่งน้ำ และค่าบริการอื่น ๆ ได้ แต่ในส่วนค่าชลประทานการประปาหมู่บ้านดอยน้อยพัฒนามีความยินดีที่จะจ่ายในอัตราลูกบาศก์เมตรละ 1 บาท โดยการประปาจะเป็นผู้ไปชำระค่าชลประทานที่โครงการชลประทานเป็นรายเดือน การประปาหมู่บ้านสหกรณ์นิคมพัฒนา ต้องการให้หน่วยงานเข้ามาจัดหาเฉพาะระบบส่งน้ำให้แก่การประปา โดยที่การประปาไม่มีความยินดีที่จะจ่ายทั้งในส่วนของค่าติดตั้งมิเตอร์ ค่าระบบส่งน้ำ ค่าบริการอื่น ๆ รวมถึงค่าชลประทาน ส่วนการประปาหมู่บ้านแม่แก่น้อย การประปาหมู่บ้านบ้านเป้า ไม่ต้องการให้หน่วยงานเข้ามาจัดหาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำให้แก่การประปา

ส่วนความคิดเห็นในเรื่องหน่วยงานที่ทำหน้าที่จัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ การประปาที่ต้องการแหล่งน้ำ และ/หรือ ระบบส่งน้ำและมีความยินดีที่จะจ่ายค่าชลประทาน 5 แห่ง ได้แก่ การประปาหมู่บ้านโป่ง การประปาหมู่บ้านแพะเจดีย์ การประปาหมู่บ้านหนองมะจัน การประปาหมู่บ้านเมืองเล็น และการประปาหมู่บ้านดอยน้อยพัฒนา ต้องการให้กรมชลประทานเป็นผู้จัดหาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำให้แก่การประปา เนื่องจากเป็นหน้าที่โดยตรงของกรมชลประทานในการจัดหาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำอยู่แล้ว และเป็นหน่วยงานที่ชาวบ้านให้ความเชื่อถือ อีกทั้งกรมชลประทานเป็นหน่วยงานราชการจึงได้งบประมาณบางส่วนในการจัดหาแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำทำให้ต้นทุนในการจัดหาต่ำ อัตราค่าชลประทานที่จัดเก็บจึงควรที่จะมีอัตราต่ำ ส่วนการประปาหมู่บ้านห้วยแก้ว ต้องการให้กลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นผู้จัดหา โดยมีความคิดเห็นว่ากลุ่มผู้ใช้น้ำควรจะได้รับประโยชน์จากการจัดสร้างบ้าง

12.3.5 การตระหนักถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

การตระหนักทางด้านกฎหมาย เกี่ยวกับค่าชลประทานที่กรมชลประทานจัดเก็บได้ ตามกฎหมายจะต้องนำเข้ากองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน พบว่า มีการประปาหมู่บ้าน 3 แห่ง ที่ทราบการในประเด็นนี้ ได้แก่ ประปาหมู่บ้านโป่ง การประปาหมู่บ้านห้วยแก้ว และการประปาหมู่บ้านสหกรณ์นิคมพัฒนา และมีการประปาหมู่บ้าน 5 แห่ง ที่ไม่ทราบในประเด็นนี้ ได้แก่ การประปาหมู่บ้านแม่แก้วน้อย การประปาหมู่บ้านบ้านเป่า การประปาหมู่บ้านแพะเจดีย์ การประปาหมู่บ้านหนองมะจัน การประปาหมู่บ้านเมืองเล็น และการประปาหมู่บ้านดอยน้อยพัฒนา นอกจากนี้มีการประปาหมู่บ้าน 1 แห่ง ที่ไม่ตอบในประเด็นนี้ ส่วนในประเด็น ตามที่พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถออกกฎกระทรวงเพื่อเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำในภาคเกษตรได้ในอัตรา 5 บาทต่อไร่ต่อปี และสามารถเรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรได้ในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร พบว่า มีการประปาหมู่บ้าน 3 แห่ง ที่ทราบ ได้แก่ การประปาหมู่บ้านโป่ง การประปาหมู่บ้านแม่แก้วน้อย และการประปาหมู่บ้านหนองมะจัน และมีการประปาหมู่บ้าน 6 แห่ง ที่ไม่ทราบ ได้แก่ การประปาหมู่บ้านบ้านเป่า การประปาหมู่บ้านแพะเจดีย์ การประปาหมู่บ้านเมืองเล็น การประปาหมู่บ้านห้วยแก้ว การประปาหมู่บ้านดอยน้อยพัฒนา และการประปาหมู่บ้านสหกรณ์นิคมพัฒนา

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของอัตราค่าชลประทานที่ได้ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการชลประทานหลวงทั้งที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตร และผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร พบว่า การประปาหมู่บ้านโป่ง มีความคิดเห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรเป็นอัตราที่เหมาะสม ส่วนอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรเป็นอัตราที่ต่ำเกินไป อัตราที่เหมาะสมควรอยู่ที่อัตรา 5 บาทต่อลูกบาศก์เมตร การประปาหมู่บ้านแม่แก้วน้อย มีความคิดเห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรเป็นอัตราที่เหมาะสม ส่วนอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรเป็นอัตราที่ต่ำเกินไป อัตราที่เหมาะสมควรอยู่ที่อัตรา 2 บาทต่อลูกบาศก์เมตร การประปาหมู่บ้านบ้านเป่า มีความคิดเห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรเป็นอัตราที่เหมาะสม ส่วนอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรเป็นอัตราที่สูงเกินไป อัตราที่เหมาะสมควรอยู่ที่อัตรา 0 บาทต่อลูกบาศก์เมตร การประปาหมู่บ้านแพะเจดีย์ มีความคิดเห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรเป็นอัตราที่สูงเกินไป อัตราที่เหมาะสมควรจะเป็น 1 บาทต่อไร่ต่อปี ส่วนอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำนอกภาค

การเกษตรเป็นอัตราที่ต่ำเกินไป อัตราที่เหมาะสมควรอยู่ที่อัตรา 4 บาทต่อลูกบาศก์เมตร การประปาหมู่บ้านหนองมะจัน มีความคิดเห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรเป็นอัตราที่เหมาะสม ส่วนอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรเป็นอัตราที่สูงเกินไป อัตราที่เหมาะสมควรอยู่ที่อัตรา 0.30 บาทต่อลูกบาศก์เมตร การประปาหมู่บ้านเมืองเส้น มีความคิดเห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรเป็นอัตราที่เหมาะสม ส่วนอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรเป็นอัตราที่สูงเกินไป อัตราที่เหมาะสมควรอยู่ที่อัตรา 0.25 บาทต่อลูกบาศก์เมตร การประปาหมู่บ้านห้วยแก้ว มีความคิดเห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำทั้งในภาคการเกษตรและนอกภาคการเกษตรเป็นอัตราที่สูงเกินไป อัตราที่เหมาะสมสำหรับในภาคเกษตรควรจะเป็น 3 บาทต่อไร่ต่อปี ส่วนนอกภาคการเกษตรอัตราที่เหมาะสมควรอยู่ที่อัตรา 0.20 บาทต่อลูกบาศก์เมตร การประปาหมู่บ้านดอยน้อยพัฒนา มีความคิดเห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำทั้งในภาคการเกษตรและนอกภาคการเกษตรเป็นอัตราที่เหมาะสม และการประปาหมู่บ้านสหกรณ์นิคมพัฒนา มีความคิดเห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรเป็นอัตราที่สูงเกินไป อัตราที่เหมาะสมควรจะเป็น 0 บาทต่อไร่ต่อปี ส่วนอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรเป็นอัตราที่เหมาะสม

12.4 หน่วยงานราชการ

จากการสัมภาษณ์หน่วยงานราชการ ในเขตพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัด ได้แก่ ศูนย์วิจัยพืชไร่เชียงใหม่ เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้น้ำ และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน ดังนี้

12.4.1 ปริมาณการใช้น้ำ

ศูนย์วิจัยพืชไร่เชียงใหม่ เป็นหน่วยงานราชการที่อยู่ในพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัด โดยในปัจจุบันศูนย์วิจัยพืชไร่ ได้ใช้น้ำจากทางน้ำชลประทานของโครงการฯ เพื่อนำไปใช้ในการอุปโภค และรดน้ำต้นไม้ภายในศูนย์ โดยมีปริมาณการใช้น้ำในปัจจุบันประมาณ 180 ลูกบาศก์เมตรต่อเดือน

ปัญหาในการใช้น้ำของศูนย์วิจัยพืชไร่เชียงใหม่ พบว่า ศูนย์วิจัยพืชไร่พบปัญหาเรื่องปริมาณน้ำในบางปี กล่าวคือ ในช่วงฤดูแล้งของบางปีมีปริมาณไม่เพียงพอ แต่เนื่องจากศูนย์วิจัยมีแหล่งกักเก็บน้ำจึงทำให้ไม่เป็นปัญหามากนัก นอกจากนี้ศูนย์วิจัยยังพบปัญหาในเรื่องของคุณภาพน้ำชลประทาน โดยคุณภาพน้ำชลประทานที่ได้รับ มีกลิ่น และมีตะกอน จึงทำให้ไม่สามารถนำไปใช้ในการอุปโภคได้

12.4.2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าชลประทาน ในกรณีที่ ถ้ามีหน่วยงานราชการหรือเอกชนเข้ามาจัดหาพัฒนาเฉพาะแหล่งน้ำ ระบบส่งน้ำ หรือจัดหาและพัฒนาทั้งแหล่งน้ำและระบบส่งน้ำ แล้วทางศูนย์วิจัยพืชไร่ไม่ต้องการใช้น้ำที่ทางหน่วยงานราชการหรือเอกชนจัดหามาให้

12.4.3 การตระหนักถึงกฎหมายเกี่ยวกับค่าชลประทาน

การตระหนักเกี่ยวกับกฎหมายชลประทาน พบว่า ศูนย์วิจัยพืชไร่ ไม่ทราบมาก่อนว่าเงินค่าชลประทานที่จัดเก็บได้จะต้องนำเข้ากองทุนหมุนเวียนเพื่อการชลประทาน แต่ทราบว่าตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2518 กรมชลประทานสามารถเรียกเก็บค่าชลประทานจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรในอัตรา 0.50 บาทต่อลูกบาศก์เมตร และในภาคการเกษตรในอัตรา 5 บาทต่อไร่ โดยทางศูนย์วิจัยพืชไร่ เห็นว่าอัตราค่าชลประทานที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำในภาคการเกษตรเป็นอัตราที่เหมาะสมแล้ว ส่วนอัตราที่เรียกเก็บจากผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตรเป็นอัตราที่ต่ำเกินไป โดยอัตราที่เหมาะสมควรอยู่ที่ 1 บาทต่อลูกบาศก์เมตร

12.5 ความคิดเห็นของผู้ใช้น้ำนอกภาคการเกษตร

โรงงานอุตสาหกรรมทั้ง 3 แห่ง ได้เสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า โครงการฯ ควรมีการระบบการจัดสรรน้ำให้ทั่วถึงกว่าที่เป็นอยู่ และควรมีการร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องน้ำให้มีการสร้างแหล่งน้ำให้เพียงพอต่อความต้องการที่มีอยู่ โดยการสร้างแหล่งน้ำควรมีกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อทดแทนป่าไม้ที่สูญเสียไปจากการสร้างแหล่งน้ำ นอกจากนี้โรงงานอุตสาหกรรมยังได้เสนอว่าน้ำชลประทานมีความเหมาะสมกับการทำการเกษตรเท่านั้น ยังไม่เหมาะสมกับการนำมาใช้ในอุตสาหกรรม หากจะมีการนำมาใช้ในภาคอุตสาหกรรมและเรียกเก็บค่าชลประทาน ต้องมีการบำบัดน้ำให้อยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ก่อน และจะต้องมีการขยายระบบส่งน้ำไปถึงโรงงาน

การประปาส่วนภูมิภาค แม่แตง ไม่ได้แสดงความคิดเห็น แต่การประปาหมู่บ้าน ได้เสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า ควรจะมีการจัดหาแหล่งน้ำเพิ่มเติม เนื่องจากในฤดูแล้งปริมาณน้ำไม่เพียงพอต่อความต้องการ นอกจากนี้การประปาหมู่บ้านยังได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ในเรื่องของการจัดการน้ำ กล่าวคือควรมีการจัดระบบลุ่มน้ำให้มีการจัดการน้ำภายในระบบของตนเอง และควรให้ชาวบ้านรู้ถึงคุณค่าของน้ำเพื่อให้มีการใช้น้ำอย่างประหยัด อีกทั้งยังเสนอให้โครงการฯ ควรทำคลองส่งน้ำไปให้ถึงหมู่บ้าน เพื่อนำน้ำไปใช้ในด้านเกษตร เกษตรกรจะได้ไม่ขาดบ่อบาดาลมาใช้ในการทำการเกษตร

ศูนย์วิจัยพืชไร่เชียงใหม่ ได้เสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับโครงการฯ ว่า ควรจะมีการขยายพื้นที่ส่งน้ำให้มากกว่าในปัจจุบัน

ข้อมูลพื้นฐานของโครงการ

ชื่อโครงการ

อ่างเก็บน้ำเขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชล

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก-แม่จัด

วัตถุประสงค์โครงการ

☒ การเพาะปลูก	☒ เลี้ยงสัตว์, ประมง	☐ การบูรณะสภาพที่ดิน
☒ อุปโภคบริโภค	☐ การคมนาคม	☒ การท่องเที่ยว
☒ ผลิตรกระแสไฟฟ้า	☒ ป้องกันอุทกภัย	
☒ อื่นๆ	ส่งน้ำช่วยเหลือโครงการแม่แฝก, โครงการแม่ปิงเก่า	

ที่ตั้ง

ชื่อหมู่บ้าน	เมืองวะ	หมู่ที่	-	ตำบล	ช่อแล
		อำเภอ	แม่แตง	จังหวัด	เชียงใหม่

อาณาเขต

ละติจูด

19°09'29" เหนือ

ลองจิจูด

99°02'23" ตะวันออก

ทิศเหนือ	ตำบล	บ้านเป้า	อำเภอ	แม่แตง	จังหวัด	เชียงใหม่
ทิศใต้	ตำบล	ช่อแล	อำเภอ	แม่ฮ่องพระ	จังหวัด	เชียงใหม่
ทิศตะวันออก	ตำบล	แม่ปิง	อำเภอ	พร้าว	จังหวัด	เชียงใหม่
ทิศตะวันตก	ตำบล	อินทนิล	อำเภอ	แม่แตง	จังหวัด	เชียงใหม่

สภาพพื้นที่โครงการ

พื้นที่โครงการ (ไร่)

31,528

พื้นที่ชลประทาน (ไร่)

30,000

จังหวัด	เชียงใหม่	30,000	ไร่
จังหวัด			ไร่

ลักษณะหัวงาน

☒ เขื่อนกักเก็บน้ำ

ค่าก่อสร้าง (ล้านบาท)

1,140

☒ เขื่อนดิน	☐ เขื่อนคอนกรีต
☐ หินทิ้งแกนดินเหนียว	

พื้นที่รับน้ำฝน (ตร.กม.)	-	ความจุที่ระดับสูงสุด (ล้าน ลบ.ม.)	325
พื้นที่อ่างเก็บน้ำ (ตร.กม.)	1,281	ความจุที่ระดับเก็บกัก (ล้าน ลบ.ม.)	265
ความกว้างสันเขื่อน (เมตร)	9	ความจุที่ระดับต่ำสุด (ล้าน ลบ.ม.)	10
ความกว้างฐานเขื่อน (เมตร)	339	ความสูงตัวเขื่อน (เมตร)	59
ความยาวเขื่อน (เมตร)			

☐ **เขื่อนระบายน้ำ**   ค่าก่อสร้าง (บาท)

ชนิดบานระบาย   ☐ บานตรง   ☐ บานโค้ง

จำนวนช่องระบาย (ช่อง)   กว้างช่องละ (เมตร)   สูง (เมตร)

จำนวนช่องระบาย (ช่อง)   กว้างช่องละ (เมตร)   สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนประตูเรือสัญจร (ช่อง)   กว้างช่องละ (เมตร)

☐ **ประตูระบายน้ำ**   ค่าก่อสร้าง (บาท)

ชนิดบานระบาย   ☐ บานตรง   ☐ บานโค้ง

จำนวนช่องระบาย (ช่อง)   กว้างช่องละ (เมตร)   สูง (เมตร)

จำนวนช่องระบาย (ช่อง)   กว้างช่องละ (เมตร)   สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนประตูเรือสัญจร (ช่อง)   กว้างช่องละ (เมตร)

☐ **ฝายทดน้ำ**   ค่าก่อสร้าง (บาท)

☐ ฝายหินก่อ   ☐ ฝายยาง   ☐ ฝายคอนกรีตเสริมเหล็ก

ความยาวสันฝาย (เมตร)   ความสูงสันฝาย (เมตร)

ปริมาณน้ำผ่านฝายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)

☐ **สถานีสูบน้ำ**   ค่าก่อสร้าง (บาท)   หมายเหตุ

จำนวนเครื่อง (เครื่อง)   ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนเครื่อง (เครื่อง)   ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)

จำนวนเครื่อง (เครื่อง)   ขนาดเครื่อง (ลบ.ม./วินาที)

ปริมาณน้ำสูงสุดที่สูบ (ลบ.ม./วินาที)

ระบบการส่งน้ำ   ☒ ส่งน้ำด้วย Gravity   ☐ สูบน้ำด้วยไฟฟ้า

☒ ทั้งแบบ Gravity และสูบน้ำด้วยไฟฟ้า

อาคารที่สำคัญของโครงการ

รวมทั้งหมด(แห่ง) 265

☒ ประตูละบายปากคลองสายใหญ่ฝั่งซ้าย (ท่อระบายฝั่งซ้าย) จำนวนช่องระบาย(ช่อง) 2

ชนิดบาน ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง ท่อ Ø(เมตร) 0.80

กว้างช่องละ (เมตร) สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที) 3.80

☒ ประตูละบายปากคลองสายใหญ่ฝั่งขวา (ท่อระบายฝั่งขวา) จำนวนช่องระบาย(ช่อง) 2

ชนิดบาน ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง ท่อ Ø(เมตร) 0.80

กว้างช่องละ (เมตร) สูง (เมตร)

ปริมาณน้ำระบายสูงสุดตามที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที) 4.27

☐ ประตูละบายปากคลอง จำนวน (แห่ง)

ชนิดบาน ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง

☒ ประตูละบายกลางคลอง จำนวน (แห่ง) 22

ชนิดบาน ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง

☐ ประตูละบายปลายคลอง จำนวน (แห่ง)

ชนิดบาน ☐ บานตรง ☐ บานโค้ง

☒ ท่อระบายปากคลอง จำนวน (แห่ง) 9

☐ ท่อระบายกลางคลอง จำนวน (แห่ง)

☒ ท่อระบายปลายคลอง จำนวน (แห่ง) 11

☒ สะพานน้ำ จำนวน (แห่ง) 6

☒ รางเท จำนวน (แห่ง) 5

☒ น้ำตก จำนวน (แห่ง) 17

☐ น้ำตกทดน้ำ จำนวน (แห่ง)

☒ อาคารทดน้ำ จำนวน (แห่ง) -

☒ ท่อเชื่อม	จำนวน (แห่ง)	24
☒ ท่อลอด	จำนวน (แห่ง)	54
☒ ท่อส่งน้ำเข้านา	จำนวน (แห่ง)	111
☒ ท่อรับน้ำป่า	จำนวน (แห่ง)	1
☒ รางรับน้ำป่า	จำนวน (แห่ง)	1
☐ อาคารทิ้งน้ำ	จำนวน (แห่ง)	
☒ สะพานข้ามคลอง	จำนวน (แห่ง)	2
☐ ท่อทิ้งน้ำ	จำนวน (แห่ง)	
☐ อื่น ๆ ____	จำนวน (แห่ง)	

คลองส่งน้ำสายใหญ่, สายย่อยและสายซอย

	ชื่อคลอง	ลักษณะ	ความยาว (กม.)	ปริมาณน้ำที่ออกแบบ (ลบ.ม./วินาที)	พื้นที่ส่งน้ำ (ไร่)
	คลองส่งน้ำสายใหญ่				
1	LMC	คาคคอนกรีต	11.02	2.277	10,000
2	RMC	คาคคอนกรีต	19.70	4.984	20,000
	สายย่อยและสายซอย				
1	1R-LMC	คาคคอนกรีต	5.38	0.730	a
2	1L-1R-LMC	คาคคอนกรีต, คลองดิน	1.81	0.227	a
3	2R-LMC	คาคคอนกรีต, คลองดิน	5.12	0.642	a
4	1L-RMC	คาคคอนกรีต, คลองดิน	1.55	0.186	a
5	1R-1L-RMC	คาคคอนกรีต	0.99	0.112	a
6	2L-RMC	คาคคอนกรีต	1.62	0.168	a
7	3L-RMC	คาคคอนกรีต	1.75	0.371	a
8	1R-3L-RMC	คาคคอนกรีต, คลองดิน	2.50	0.185	a
9	1R-RMC	คาคคอนกรีต, คลองดิน	0.84	0.076	a

หมายเหตุ : ปริมาณน้ำที่ออกแบบเป็นปริมาณน้ำที่ปากคลองเพราะคลองส่งน้ำจะมีขนาดลดลง
จากปากคลองไปท้ายคลอง

การปลูกพืช

ปี พ.ศ.

2542

พื้นที่เป้าหมาย (ไร่)

30,000

	ชนิดพืชที่ปลูก	พื้นที่ (ไร่)	ระยะเวลาการปลูก (วัน)	ปริมาณน้ำที่ใช้ (มม.)	จำนวนผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)
	กะหล่ำปลี			380-500	
	กล้วย			700-1,700	
X	ข้าวนาปี	22,513		500-1,000	50 ถึง
X	ข้าวนาปรัง	4,200		500-1,000	800
X	ข้าวโพด	4,400		500-800	1,500
	ข้าวฟ่าง			450-650	
	แคร์รอต			450-600	
	แตงโม			400-600	
	ถั่ว(ฝักสด)			300-500	
	ถั่ว(เมล็ด)			350-500	
	ถั่วลิสง			500-700	
X	ถั่วเหลือง	2,913		450-700	30 ถึง
	ทานตะวัน			600-1,000	
	ฝ้าย			700-1,300	
	พริก			600-900	
	มะเขือเทศ			400-600	
X	มันฝรั่ง	1,000		500-700	1,200
	ไม้ผลประเภทส้ม			900-1,200	
X	ยาสูบ	280		400-600	1,200
	ลัมปะรด			700-1,000	
	หัวหอม			350-550	
	อ้อย			1,000-1,500	
	องุ่น			500-1,200	
X	กระเทียม	6,500		a	3,500

หมายเหตุ : ค่าปริมาณการใช้น้ำของพืชเป็นค่าของช่วงปริมาณการใช้น้ำโดยทั่วไป

วิธีการส่งน้ำ

☒ ส่งน้ำแบบรอบเวร
☒ ส่งแบบตลอดเวลา

☐ ส่งน้ำแบบหมุนเวียน
☐ ส่งตามคำขอจากผู้ใช้

กิจกรรมการจัดสรรน้ำ

☒ การเกษตร, ผลิตกระแสไฟฟ้า	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	171
☒ การปลูกข้าวนาปี	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	80
☐ การประปา อูบโกล บรีโกล	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐ ประมง	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐ โรงงานอุตสาหกรรม	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐ ผลักดันน้ำเค็ม	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	
☐ คมนาคมทางน้ำ	ปริมาณน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)	

แหล่งเงินทุน

☒ กรมชลประทาน, งบประมาณแผ่นดิน
☐ เงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ
☐ เงินกู้จากต่างประเทศ

ระยะเวลาการก่อสร้างและอายุการใช้งานของโครงการ

รายการ	ระยะเวลาการก่อสร้าง (ปี พ.ศ.)	อายุการใช้งานที่ผ่านมา (ปี)	ค่าก่อสร้าง (บาท)
1. ก่อสร้างห้วยงานและอาคารประกอบ 2. ระบบส่งน้ำ 3. ระบบระบายน้ำ 4. ก่อสร้างทางลำเลียง 5. จัดหาที่ดิน, เว้นคือที่ดิน 6. เครื่องจักร, เครื่องมือ, ครุภัณฑ์ 7. อื่นๆ			
รวม	2520-2528	13	1,140,000,000

หมายเหตุ : - ระยะเวลาการก่อสร้างถ้าไม่ระบุปี พ.ศ. จะระบุเป็นจำนวนปีที่ก่อสร้าง
 - บางโครงการจะสรุปค่าก่อสร้างรวมทั้งโครงการมาเลยจะปรากฏข้อมูลในช่องรวม

รายการซ่อมแซมและบำรุงรักษา (Maintenance Cost)

รายการ	2540	2541	2542
1. ให้งานและอาคารประกอบ	1,257,900	582,000	1,250,000
2. งานระบบส่งน้ำ	1,392,000	2,000,000	1,710,000
3. งานระบบระบายน้ำ	1,284,000	974,000	540,000
4. งานปรับปรุงทางลำเลียง			
5. งานปรับปรุงบ้านพัก			
6. งานกำจัดวัชพืช			
7. งานขุดลอก			
8. งานซ่อมแซมเครื่องจักร, ยานพาหนะ			
9. อัตราค่าจ้าง	a	a	a
ข้าราชการ 1 คน			
ลูกจ้างประจำ 40 คน			
ลูกจ้างชั่วคราว คน			
รวม	3,933,900	3,556,000	3,500,000

(ค่าบำรุงรักษาไม่ได้รวมค่าจ้างอัตราค่าจ้าง)

หมายเหตุ : X หมายถึง ชนิดของข้อมูลที่เลือก, ข้อมูลที่มี
a หมายถึง มีข้อมูลแต่ไม่ทราบค่า/ไม่ได้แจ้งมา
ช่องว่าง หมายถึง ไม่มีข้อมูล